

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zabezpečovací detence

Plzeň 2014

Hana Láznová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Zabezpečovací detence

Zpracovala:	Hana Láznová
Studijní program:	Magisterský
Studijní obor:	Právo a právní věda
Vedoucí diplomové práce:	JUDr. Simona Stočesová, Ph.D., LL.M., katedra trestního práva

Plzeň 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Zabezpečovací detence“ vypracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Praze dne 17.3.2014

Podpis.....

Děkuji

tímto své vedoucí diplomové práce JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M. za odborné vedené a cenné připomínky. Dále řediteli VVaÚpVZD Brno plk. Mgr. Milanu Brendlovi a vedoucímu oddělení ÚZD mjr. Mgr. Petru Kalvodovi za vstřícný přístup, ochotu a rady, které byly neocenitelné pro zpracování mé diplomové práce. Chtěla bych také poděkovat své matce JUDr. Štěpánce Láznové za inspiraci, podporu a rady, které mi poskytla během zpracovávání mé diplomové práce i celého mého dosavadního studia.

OBSAH

I.	ÚVOD – PŘEDSTAVENÍ TÉMATU A PŘIBLÍŽENÍ PROBLEMATIKY OCHRANNÝCH OPATŘENÍ	1
II.	PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZABEZPEČOVACÍ DETENCE A JEJÍ POSTAVENÍ V SYSTÉMU OCHRANNÝCH OPATŘENÍ	5
	1. Ochranná opatření v českém právním řádu, vývoj po roce 1962	5
	2. Základní charakteristika druhů ochranných opatření	6
	2.1. Ochranné léčení	6
	2.2. Zabezpečovací detence	6
	2.3. Zabrání věci a jiné majetkové hodnoty	7
	2.4. Ochranná výchova	7
	3. Vývoj právní úpravy jednotlivých ochranných opatření po roce 1962	7
	3.1. Vývoj právní úpravy institutu ochranného léčení	8
	3.2. Vývoj právní úpravy institutu zabrání věci a jiné majetkové hodnoty	9
	3.3. Vývoj právní úpravy institutu ochranné výchovy	10
	4. Důvody k zavedení zabezpečovací detence	11
	5. Vývoj právní úpravy institutu zabezpečovací detence	12
	6. Obecné zásady pro ukládání ochranných opatření	13
	6.1. Zásada přiměřenosti	14
	6.1.1. Přiměřenost ochranného léčení povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákoníkem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům	14
	6.1.2. Proporcionalita mezi účelem ochranného léčení a intenzitou zásahu do osobních svobod	17
	6.1.3. Omezení možnosti současného uložení trestu a ochranného opatření téže povahy a současného uložení více ochranných opatření	17
	6.2. Zásada zákonnosti	18
	6.3. Zásada subsidiarity přísnější trestní represe	18
	7. Podmínky k ukládání zabezpečovací detence, srovnání s ukládáním ochranného léčení	19
	7.1. Obligatorní ukládání zabezpečovací detence a ochranného léčení	20
	7.1.1. Obligatorní ukládání zabezpečovací detence	20
	7.1.2. Obligatorní ukládání ochranného léčení	23

7.2.	Fakultativní ukládání zabezpečovací detence a ochranného léčení	24
7.2.1.	Fakultativní ukládání zabezpečovací detence	25
7.2.2.	Fakultativní ukládání ochranného léčení	26
7.3.	Ukládání zabezpečovací detence a ochranného léčení samostatně a vedle trestu	26
7.3.1.	Ukládání zabezpečovací detence samostatně a vedle trestu	26
7.3.2.	Ukládání ochranného léčení samostatně a vedle trestu	27
8.	Trvání zabezpečovací detence a ochranného léčení	28
9.	Změna ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci a zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení	29
10.	Řízení o zabezpečovací detenci a ochranném léčení	30
10.1.	Řízení o nařízení výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení	31
10.1.1.	Řízení o nařízení výkonu zabezpečovací detence	32
10.1.2.	Řízení o nařízení výkonu ochranného léčení	34
10.2.	Řízení o změně zabezpečovací detence a změně ochranného léčení	37
10.2.1.	Řízení o změně zabezpečovací detence na ochranné léčení	37
10.2.2.	Řízení o změně ochranného léčení	38
10.3.	Řízení o upuštění od výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení	39
10.3.1.	Řízení o upuštění od výkonu zabezpečovací detence	39
10.3.2.	Řízení o upuštění od výkonu ochranného léčení	40
10.4.	Řízení o trvání zabezpečovací detence a propuštění ze zabezpečovací detence, o propuštění z ochranného léčení a jeho ukončení	41
10.4.1.	Řízení o trvání zabezpečovací detence a propuštění ze zabezpečovací detence	41
10.4.2.	Řízení o propuštění z ochranného léčení a jeho ukončení	42
11.	Výkon zabezpečovací detence, srovnání s výkonem ochranného léčení	44
11.1.	Místa výkonu zabezpečovací detence (a ochranného léčení)	44

11.2. Dozor státního zástupce nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává zabezpečovací detence	45
11.3. Cíl výkonu zabezpečovací detence (a ochranného léčení ústavního)	47
11.4. Přijímání a umístování do výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení ústavního	48
11.5. Základní povinnosti a práva chovanců ve výkonu zabezpečovací detence, pacientů ve výkonu ochranného léčení, odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody	48
11.5.1. Omezení práva na korespondenci	50
11.5.2. Omezení práva užívání telefonu a dalších komunikačních prostředků	51
11.5.3. Omezení návštěv	51
12. Průběh výkonu zabezpečovací detence	52
12.1. Přijímací oddělení	53
12.2. Zařazení do sekcí, hodnocení chovanců	55
12.3. Komplexní zpráva	56
12.4. Zpráva o chovanci podávaná soudu	57
12.5. Vzdělávání, zaměstnání, sociální a duchovní péče	57
12.6. Opatření k zajišťování bezpečnosti v ústavu	59
12.7. Odměny a kázeňské tresty	60
13. Dosavadní využití zabezpečovací detence v praxi, případné problémy s tím spojené, předpokládaný vývoj	62
III. SROVNÁNÍ S VYBRANOU ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU .	66
1. Srovnání s právní úpravou ve Slovenské republice	66
2. Několik poznámek k právní úpravě ruské	71
3. Několik poznámek k právní úpravě nizozemské	73
IV. ZÁVĚR (A NÁVRHY DE LEGE FERENDA)	74
V. RESUMÉ	77
VI. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
VII. SEZNAM PŘÍLOH	82

I. ÚVOD – PŘEDSTAVENÍ TÉMATU A PŘIBLÍŽENÍ PROBLEMATIKY OCHRANNÝCH OPATŘENÍ

Trestní právo je odvětvím veřejného práva a součástí právního řádu. Trestní právo je tvořeno trestním právem hmotným a trestním právem procesním. Trestní právo hmotné je odvětví veřejného práva, které chrání nejdůležitější právní statky společnosti, zejména práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky před trestnými činy tím, že vymezuje, co je trestný čin, stanoví podmínky trestní odpovědnosti, okolnosti vylučující trestní odpovědnost a důvody zániku trestní odpovědnosti, druhy trestních sankcí, způsob jejich ukládání, výkonu i zániku jejich výkonu, včetně podmínek zahlazení odsouzení. Trestní právo procesní je odvětví práva, kterým je upravováno trestní řízení jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů, které se podílejí na tomto postupu. Cílem tohoto postupu je zjištění trestného činu a jeho pachatele, vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině, trestu a ochranného opatření a o nároku poškozeného na náhradu škody a také výkon těchto rozhodnutí. Trestní právo hmotné je kodifikováno v trestním zákoníku, trestní právo procesní je obsaženo především v kodifikaci trestního řádu. „*Hmotněprávní poměr mezi pachatelem a státem vznikne spácháním trestného činu, zatímco procesněprávní poměr mezi obviněným a orgány činným v trestním řízení vznikne zahájením trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu.*“¹

Trestní právo poskytuje ochranu před kriminalitou, která je namířena proti nejdůležitějším chráněným právním hodnotám, resp. chráněným společenským zájmům. Jde zejména o práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob a dalších subjektů, o právem chráněné zájmy společnosti a státu, včetně ústavního zřízení České republiky. Ze subsidiárního charakteru trestního práva vyplývá, že trestněprávní ochrana by měla nastoupit až tehdy, pokud k ochraně nepostačují prostředky jiných právních odvětví, především práva občanského, správního, rodinného, obchodního apod., když trestněprávní řešení je třeba považovat až za nejzazší řešení ve smyslu principu „ultima ratio“. Trestní právo má tedy v právním řádu a ve společnosti úlohu pomocnou, subsidiární. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech.

¹ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str.6

Lze tedy říci, že účelem trestního práva je ochrana práv a oprávněných zájmů společnosti – fyzických a právnických osob - a státu, a to tehdy, jestliže právní prostředky jiných právních odvětví k jejich ochraně nepostačují.²

Trestní právo se nemůže při plnění své základní funkce – ochraně společnosti před kriminalitou – spoléhat jen na tresty, neboť jejich uložení se míjí účinkem, pokud pachatelé trestných činů jsou osoby psychicky nemocné, tresty rovněž nelze působit výchovně tam, kde je to zapotřebí (na mladistvé a nezletilé) a rovněž ne vždy lze prostřednictvím uložení trestu zajistit zneškodnění věci či jiných majetkových hodnot, které souvisí se spácháním trestného činu.

Ovšem i ochranná opatření je možné považovat vedle trestů za sankce, neboť jde o právní následky trestného činu nebo činu jinak trestného. Ochranné opatření nelze uložit, nebyl-li spáchán trestný čin nebo jednání jinak trestné. Ochranná opatření znamenají, stejně jako tresty, určitou újmu a omezení osobní svobody a práv toho, komu jsou uložena. *„Rozdíl je v tom, že újma způsobená výkonem ochranných opatření není jejich funkční složkou, jako je tomu u trestů, ale jen jejich nevyhnutelným účinkem.“*³ Stejně jako v případě ukládání trestů by v případě ukládání ochranných opatření měl platit princip proporcionality – tj. ochranná opatření se mají ukládat s přihlédnutím k závažnosti trestného činu a k míře nebezpečí, které hrozí ze strany pachatele.

Účelem ochranných opatření je především individuální prevence, nikoli prevence generální. *„Trest má působit jak na pachatele trestného činu (individuální prevence), tak i na všechny ostatní občany (generální prevence)“*⁴ Ze tří hlavních součástí individuálně preventivního působení (náprava, zajištění, odstrašení) zde však působí pouze náprava a zajištění, nikoli odstrašení. Prostředky ke splnění účelu ochranných opatření se liší podle druhu ochranného opatření – jsou jimi psychiatrické, sexuologické, protialkoholní a protitoxikomanické léčení u ochranného léčení, izolace spolu s terapeutickým a výchovným působením u zabezpečovací detence, výchovné působení u ochranné výchovy, zneškodnění u zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

² Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 3-4

³ Válková, H., Stočesová, S., Detence – nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře, konaného 27. května 2005 v Plzni. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, katedra trestního práva. Plzeň 2005. str. 9.

⁴ Novotný, O., Dolenský, A., Jelínek, J., Vanduchová, M., - Trestní právo hmotné I., Obecná část, 3. přepracované vydání, Praha, 1996, str. 198

Konečným účelem použití všech ochranných opatření je odstranění nebo alespoň zmírnění nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákoníkem. Účel ochranných opatření není v trestním zákoníku výslovně uveden. V zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále ZSM), je uvedeno, že jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými (§ 21 odst. 1 věta druhá ZSM).

Ochranná opatření jsou tedy jedním z druhů trestněprávních sankcí. Na rozdíl od trestů je však lze uložit nejen trestně odpovědným osobám, ale také osobám, které nejsou trestně odpovědné (buď pro nepřítomnost nebo pro nedostatek věku). Ochranná opatření ukládají soudy, stejně jako tresty, a to v trestním (výjimečně v civilním) řízení. Jejich uložení je možné jen tehdy, když jsou splněny zákonné podmínky. Základní podmínkou je trestný čin respektive čin, který by nehledě k osobě pachatele byl trestným činem. Tresty jsou ukládány s ohledem na závažnost spáchaného trestného činu, jsou vyjádřením morálně politického odsudku činu a lze je uložit jen osobám trestně odpovědným. Ochranná opatření lze uložit nejen osobám trestně odpovědným. Potřeba uložení ochranných opatření a jejich intenzita není určována zásadně a především společenskou škodlivostí trestného činu, ale zejména potřebou léčení, izolace, zneškodnění nebo výchovného ovlivnění. Délka jejich trvání není (na rozdíl od trestů) soudem v rozhodnutí o jejich uložení předem stanovena a závisí na výsledku vykonávaného opatření. Potřeba dalšího trvání ochranných opatření (samozřejmě mimo zabránění věci a jiné majetkové hodnoty) je vždy sledována a kontrolována soudem. Platí pro ně stejně jako pro tresty zásada *nullum crimen, nulla poena sine lege*. Výkon ochranných opatření se nepromlčuje, nemohou být zahlazena ani prominuta milostí prezidenta republiky.⁵

Ve své práci se zaměřím na „nové“ ochranné opatření, zabezpečovací detenci (dále jen ZD), která byla do našeho právního řádu vnesena s účinností od 1. 1. 2009 zákonem č. 129/2008 Sb., výkonu zabezpečovací detence, kterým byl rovněž novelizován trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb.). Ochranné léčení a ZD jsou ochranná opatření, která směřují ke stejnému konečnému cíli, jejich účinky pro pachatele jsou obdobné, tj. zejména pokud porovnáváme ochranné léčení ústavní a zabezpečovací detenci. Institut ZD budu proto srovnávat s institutem ochranného léčení s ohledem na „prostupnost“ těchto druhů ochranných opatření a

⁵ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1141

co se týká některých podmínek při vlastním výkonu ZD i s výkonem trestu odnětí svobody.

V následujícím textu provedu analýzu institutu ZD a jeho porovnání s institutem ochranného léčení, jako institutu zabezpečovací detenci nejbližšího, co se vlastního výkonu ZD a omezení chovanců při jejím výkonu, i porovnání s výkonem trestu odnětí svobody.

II. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZABEZPEČOVACÍ DETENCE A JEJÍ POSTAVENÍ V SYSTÉMU OCHRANNÝCH OPATŘENÍ

1. Ochranná opatření v českém právním řádu, vývoj po roce 1962

Jak již bylo předesláno, český právní řád zná v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku (dále TZ) čtyři druhy ochranných opatření – ochranné léčení, ochrannou výchovu, zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty a zabezpečovací detenci. Úprava ochranných opatření prošla vývojem, který reagoval na potřeby společnosti. Vývoj právní úpravy ochranných opatření je zřejmý z tabulky uvedené v Příloze č. 1.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, se zabýval ochrannými opatřeními ve své obecné části (tj. části I.), hlavě VI. Ve znění účinném od 1. 1. 1962 v ustanovení § 71 jako druhy ochranných opatření uvedl ochranné léčení, zabrání věci a u mladistvých ochrannou výchovu.

V roce 1973 bylo zavedeno další ochranné opatření – ochranný dohled. Zajímavé je pořadí, v jakém jsou ochranná opatření v § 71 odst. 1 uvedena, když právě (tehdy) nový institut ochranného opatření, ochranný dohled, je uveden na prvním místě. Lze se tedy domnívat, že se jednalo o v té době nejdůležitější ochranné opatření. Ze zákona č. 44/1973 Sb., o ochranném dohledu vyplývá, že toto ochranné opatření bylo ukládáno po výkonu trestu odnětí svobody na dobu jednoho až tří let. Ochranný dohled spočíval v tom, že osoba, které byl soudem uložen ochranný dohled, byla povinna sdělovat orgánu vykonávajícímu ochranný dohled (tj. veřejné bezpečnosti) potřebné údaje o způsobu a zdrojích své obživy a na jeho žádost tyto údaje prokazovat, osobně se hlásit u tohoto orgánu v určených lhůtách, strpět vstup tohoto orgánu do svého obydlí a předem oznamovat tomuto orgánu vzdálení z místa pobytu. Soud dále mohl osobě, které uložil ochranný dohled uložit i další povinnosti a omezení.

Od roku 2006 je kromě zabrání věci možné uložit i ochranné opatření zabrání jiné majetkové hodnoty, kdy jinou majetkovou hodnotou se rozumí například výnosy z trestné činnosti.

ZD byla do českého právního řádu zakotvena zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence. Tímto zákonem byl současně novelizován zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, neboť mezi ochranná opatření v něm upravená přibyla právě zabezpečovací detence. Určité, nikoli však zásadní změny, doznala úprava zabezpečovací detence v TZ.

Při výčtu ochranných opatření je vhodné podotknout, že ochranná opatření zná i ZSM. Podle § 10 tohoto zákona lze mladistvému uložit pouze opatření zde uvedená, a to výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření. V ustanovení § 21 jsou uvedeny druhy ochranných opatření. Jedná se o ochranné léčení, ZD, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými. Ochrannou výchovu lze přitom uložit pouze podle ZSM.⁶

Ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládají podle TZ. Znamená to tedy, že ZSM výčet ochranných opatření oproti TZ nerozšiřuje.

2. Základní charakteristika druhů ochranných opatření

Jak bylo shora řečeno, trestněprávní předpisy v České republice znají v současné době čtyři druhy ochranných opatření, a to ochranné léčení, ZD, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochrannou výchovu.

2.1. Ochranné léčení

Smyslem ochranného léčení je ochránit společnost před pachateli trestných činů (nebo před pachateli činů jinak trestných), v případě, kdy se jedná o nebezpečné duševně nemocné osoby nebo osoby závislé na návykových látkách. K ochraně společnosti dochází umístěním pachatelů do zdravotnického zařízení nebo jejich zařazením do ambulantní péče. Cílem ochranného léčení je zařazení pachatelů do běžného života.

2.2. Zabezpečovací detence

I ZD je právním následkem trestného činu nebo činu jinak trestného, jejímž smyslem je zajistit ochranu společnosti před zvláště nebezpečnými duševně nemocnými osobami nebo osobami, které jsou závislé na návykových látkách, ovšem za podmínky, že u nich nemůže splnit svůj účel ochranné léčení. Ochrana společnosti je realizována izolací těchto osob do ústavů, kde je zajištěna zvláštní ostraha, ale také léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické a rehabilitační

⁶ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1153

působení ve speciálních programech. Cílem je dosáhnout takového stavu pachatelů, aby bylo možné jejich přeřazení do ochranného léčení.⁷

2.3. Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty

Uložení tohoto ochranného opatření je zajišťována ochrana společnosti tak, že pachatelům, ale i jiným osobám jsou odnímány určité věci. Jde o věci obecně nebezpečné, například narkotika, jedy, tiskoviny, knihy, zbraně, střelivo, výbušniny, náradí, za podmínky, že jich bylo užito k spáchání trestného činu. Ochranným opatřením zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty lze však postihnout i výnosy z trestné činnosti – tj. věci či jiné majetkové hodnoty, které byly trestnou činností získány nebo byly pořízeny ze „zdrojů“ získaných trestnou činností. Podstatou ochrany společnosti je odstranění prostředků sloužících k páčání trestné činnosti a znemožnění podporování trestné činnosti.⁸

2.4. Ochranná výchova

Účelem ochranné výchovy je poskytnout ochranu společnosti před mladistvými a nezletilými pachateli trestných činů, resp. činů jinak trestných. Ochrana je zajišťována jejich umístěním do speciálních výchovných zařízení, když je tak eliminováno působení nevhodného výchovného prostředí a zajištěno kvalitnější výchovné působení. Po dobu umístění v ochranném zařízení je tak umístěnému bráněno v dalším páčání trestné činnosti, zároveň je na něj výchovně působeno tak, aby v budoucnosti trestnou činnost nepáchal.⁹

3. Vývoj právní úpravy jednotlivých ochranných opatření po roce 1962

Úprava jednotlivých druhů ochranných opatření zaznamenala určitý vývoj, jak již bylo shora naznačeno. Změny v právní úpravě byly reakcí na vyvíjející se potřeby společnosti z pohledu nutnosti zajistit její ochranu před pachateli trestných činů. V této části se budu zabývat vývojem všech druhů ochranných opatření, kromě ZD, které se budu věnovat podrobněji v samostatné kapitole.

⁷ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1179

⁸ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 502 a násl.

⁹ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 534 a násl.

3.1. Vývoj právní úpravy institutu ochranného léčení

Nejvíce se změnil institut ochranného léčení. Z Přílohy č. 2. je patrné, kdy, kterými zákony a k jakým změnám ohledně tohoto institutu od roku 1962 (tj. od doby, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon) do současné doby došlo.

Od roku 1970 je možné uložit ochranné léčení nejen ústavní, ale i ambulantní formou, lze měnit formu ochranného léčení mezi ústavní a ambulantní. Od tohoto roku lze ochranné léčení uložit nejen, pokud pachatel spáchal trestný čin v opilosti, ale postačí i spáchání trestného činu v souvislosti s požíváním alkoholu.

Od července 1973 přibyla možnost uložit ochranné léčení, když pachatel spáchal trestný čin v souvislosti s požíváním omamných prostředků. Od stejného data nově lze ochranné léčení vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody v nápravně výchovném ústavu.

První „polistopadovou“ novelou trestního zákona bylo s účinností od července 1990 ochranné léčení pozměněno tak, že se už nerozlišuje nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků, zákon používá termín zneužívání návykové látky – ochranné léčení lze uložit, pokud došlo ke spáchání trestného činu pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. Současně se zpřesňuje výkon ochranného léčení, pokud je uložen i trest odnětí svobody tak, že ochranné léčení se zpravidla začíná po nástupu výkonu trestu. Pokud délka trestu nepostačí, lze pokračovat formou ústavní nebo ambulantní i po ukončení výkonu trestu.

Vcelku zásadní je novela účinná od 1. 1. 1992, kterou zákon č. 140/1961, Sb., trestní zákon umožnil, že soud nemusí uložit ochranné léčení, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Ze stejného důvodu může soud ukončit ochranné léčení.

Novela účinná od 1. 1. 1994 změnila užitou terminologii tak, že namísto termínu nápravně výchovný ústav se užívá termín věznice. Novela účinná od 1. 1. roku 2002 mění v ustanovení § 72 odst. 2 (o tom, kdy soud může fakultativně uložit ochranné léčení), když v písm. a) uvádí, že tak lze učinit tehdy, když pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, oproti dosavadní úpravě, která užívala termín „stav zmenšené přičetnosti“.

Další novela zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, je provedená zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, účinným od 1. 1. 2009. A pochopitelně již souvisí se zavedením nového typu ochranného opatření – ZD, ovšem zákon se dotýká i ustanovení o ochranném léčení, a to v § 72, když v odstavci 5 uvádí, že ústavní ochranné léčení může soud změnit i na ZD za podmínek § 72a odst. 1 nebo 2. Podstatné je rovněž to, že se omezuje délka trvání ochranného léčení tak, že trvá: „pokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta“. Pokud není léčba v této době ukončena, soud rozhoduje o jejím prodloužení. Pokud je ukončeno ochranné léčení, neboť jeho účelu nelze dosáhnout, soud uloží v rozhodnutí o propuštění dohled nad chováním po dobu až pěti let. Dále byla zavedena možnost vykonání ochranného ústavního léčení před nástupem do výkonu trestu, pokud ho nelze vykonat po nástupu do výkonu trestu ve věznicí, a pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení. Poměrně zásadní změnou je to, že ochranné léčení uložené podle § 72 odstavce 2 písm. b), tj. uložené pachateli, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, může být ukončeno, jakmile se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout, ovšem je-li nebezpečí, že odsouzený spáchá další trestný čin, soud v rozhodnutí o propuštění z ochranného léčení uloží odsouzenému dohled nad jeho chováním až na dobu pěti let.

Od 1. 1. 2010 je účinný zákon číslo 40/2009 Sb., trestní zákoník (TZ). Převzal úpravu ochranného léčení ze zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona - § 72, do ustanovení § 99. Toto ustanovení bylo novelizováno zákonem č. 330/2011 Sb., kterým se mění TZ, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 1. 12. 2011, která rozšiřuje možnost přeměny ochranného léčení na ZD, a to změnou znění odstavce 5, tak, že bez podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 může soud změnit ústavní ochranné léčení na ZD, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení.

3.2. Vývoj právní úpravy institutu zabránění věci a jiné majetkové hodnoty

Vývoj právní úpravy ochranného opatření zabránění věci je zřejmý z tabulky v Příloze č. 3. Z tohoto přehledu je patrné, kdy, kterými zákony a k jakým změnám ohledně tohoto institutu od roku 1962 (kdy vstoupil v účinnost zákon č.

140/1961 Sb., trestní zákon) došlo. Je evidentní, že tento institut byl velmi stabilní, první změna byla až zákonem č. 411/2005 Sb., (kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony) s účinností od 1. 7. 2006. Změna však byla relativně zásadní, když rozšiřuje výčet věcí, které lze zabrat (i jinou majetkovou hodnotu), rozšiřují se i možnosti, kdy lze zabránit věci uložit. Touto novelou byla vložena nová ustanovení, a to § 73a – zabránit náhradní hodnoty a ustanovení § 73b.

TZ převzal ustanovení o zabránit věci ze zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona do ustanovení § 101 bez výrazných změn. V § 102 upravuje zabránit náhradní hodnoty rovněž bez výrazných změn oproti předchozí úpravě. Nově upravuje zákon TZ v ustanovení § 103 zabránit spisů a zařízení, v § 104 je upraven účinek zabránit. Není však účelem této práce zabývat se detailně právě tímto ochranným opatřením.

3.3. Vývoj právní úpravy institutu ochranné výchovy

Vývoj právní úpravy ochranné výchovy je zřejmý z Přílohy č. 4. Z tohoto přehledu je patrné, kdy, kterými zákony a k jakým změnám došlo od roku 1962, kdy nabyt účinnosti zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve vývoji právní úpravy ochranné výchovy. Původní úprava z roku 1962 zaznamenala první změnu v roce 1965, kdy novela umožnila, aby soud v případě, že převýchova mladistvého je úspěšná, ho podmíněně propustil z ochranné výchovy. V případě, že se mladistvý po podmíněném propuštění nechová řádně, podmíněně umístění mimo výchovný ústav soud zruší a ve výkonu ochranné výchovy je pak pokračováno.

Další novela následovala až v roce 1973, poměrně zásadní změna spočívala v tom, že ochrannou výchovu bylo možné uložit i v případě, že soud mladistvého odsuzuje – dříve bylo podmínkou, že bylo upuštěno od potrestání.

Novela z roku 1990 souvisela se zrušením trestu smrti. Podstatnou změnou bylo také přijetí ZSM. Tímto zákonem byla zrušena ustanovení o ochranné výchově v zákoně č. 140/1961 Sb., trestním zákoně. Ochranná výchova je nadále upravena jen v ZSM a to způsobem vyplývajícím ze shora uvedeného přehledu. Další novely ZSM se podstatným způsobem institutu ochranné výchovy nedotkly.

4. Důvody k zavedení zabezpečovací detence

Důvodem zavedení nového typu ochranného opatření - ZD byla skutečnost, že mezi pachateli, kterým soud uložil ochranné léčení, jsou osoby, které vzhledem k charakteru a závažnosti své duševní poruchy představují mimořádné nebezpečí pro společnost. Již od poloviny devadesátých let se objevovaly požadavky na to, aby pachatelé trestných činů, kteří vzhledem k charakteru a závažnosti své duševní poruchy představují pro společnost mimořádné nebezpečí, byli umístěni ve zvláštním ústavu. Tyto požadavky zněly zejména z resortu zdravotnictví, který zajišťuje ochranné léčení ve zdravotnických zařízeních. Ochranné léčení ústavní formou vykonávali ve zdravotnických zařízeních pachatelé trestných činů, kteří byli vysoce nebezpečnými agresory a sexuálními devianty, u kterých byl na základě znaleckého zkoumání jejich duševního stavu vysoký předpoklad, že se znovu dopustí závažné trestné činnosti. Mezi odbornou veřejností, zejména pracovníky psychiatrických léčeben, ve kterých se vykonává ochranné léčení, zavládl vcelku jednotný názor, že takové osoby do stávajícího režimu ochranného léčení nepatří, neboť svým chováním ohrožují personál, ostatní pacienty a i sebe. Zavedení ZD tedy mělo vyřešit dlouho známý a setrvávající problém s výkonem ústavní ochranné léčby některých zvláště nebezpečných pachatelů trestných činů, kterým bylo uloženo ochranné léčení, vykonávané následně v psychiatrických léčebnách, ovšem bez dosažení účelu ochranného léčení.¹⁰

Z důvodové zprávy k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence vyplývá záměr umístit do ní osoby nepodrobné, nespolupracující, sociálně obtížně adaptované a agresivní, které ochranné léčení odmítají či sabotují a ovlivňují tak negativně ostatní pacienty. Dalším okruhem umístěných mají být osoby postižené chorobou, která se za současných podmínek nedá léčit, případně její léčba je velmi pochybná, a v neposlední řadě osoby, u nichž jsou zjištěny těžké poruchy osobnosti. Předpokládá se, že u řady z nich může jít i o souhrn několika problémů současně (například psychopatické osobnosti, nízkého intelektu a sexuální deviace). Takové osoby nelze zařadit mezi pacienty psychiatrických léčeben, a to ani tehdy, když jsou léčebny vybaveny některými bezpečnostními prvky, protože ani tak nedisponují takovým vybavením (technickým a personálním), aby byla zajištěna dostatečná ostraha takových osob.

¹⁰ Vantuch, P., Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba obžalovaného, Trestní právo 9/2010, (str. 5-12), str. 5

Když v rámci humanizace a liberalizace zdravotnictví došlo v psychiatrických léčebnách k odstranění bezpečnostních opatření (mříží, zdí, plotů), stalo se prostředí léčeben pro určitý typ pacientů naprosto nevhodným. Psychiatrické léčebny nebyly schopné předcházet útěkům pachatelů trestných činů, kteří mohli z oddělení utéct bez větších problémů, případně kdykoli odejít. O mnoho lepší nebyla situace ani na uzavřených odděleních, kde byli umístováni nebezpeční pachatelé vykonávající ochranné léčení ústavní.

K ZD zákonem č. 129/2008 Sb., došlo proto, že bylo nezbytné zavedení takového ochranného opatření, které se mělo lišit jak od výkonu trestu odnětí svobody, tak od výkonu ochranného léčení ústavní formou. Bylo nutno zajistit jak léčebné a výchovné působení na pachatele trestných činů a činů jinak trestných, ale i jejich střežení tak, aby nedocházelo k útěkům a případně napadání zdravotnického personálu.¹¹

5. Vývoj právní úpravy institutu zabezpečovací detence

Ačkoli náš právní řád zná institut ZD teprve od března 2008, kdy byl Parlamentem ČR přijat zákon č. 129/2008 Sb. o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, přesto došlo v jeho právní úpravě k několika změnám. Tyto změny jsou patrné z tabulky v Příloze č. 5.

Podle právní úpravy původní, tj. § 72a odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, bylo možné uložit od 1.1.2009 ZD vzhledem k osobě pachatele a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže pachatel spáchal úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. V § 100 odst. 2 TZ jsou možnosti uložení ZD širší, protože soud může uložit ZD vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně

¹¹ Vantuch, P., Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba obžalovaného, Trestní právo 9/2010, str. 5-12

společnosti, nebo pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro zvlášť závažný zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení. Došlo tedy k rozšíření možnosti uložit ZD pachatelům, kteří se oddávají zneužívání návykové látky za splnění dalších podmínek.

Podle právní úpravy v ustanovení § 72a zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona a v ustanovení § 100 TZ bylo podmínkou uložení ZD spáchaní zvlášť závažného zločinu (tj. trestného činu uvedeného v § 62 a úmyslného trestné činy, na něž tento zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let.) Novelizací TZ zákonem č. 330/2011 Sb. bylo umožněno uložit ZD za spáchaní zločinu (když zločinem jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny) – tedy došlo k rozšíření možnosti použití tohoto nejzávažnějšího ochranného opatření.

6. Obecné zásady pro ukládání ochranných opatření

TZ v části první, hlavě V., dílu 3, oddílu 1., v § 96 a 97 upravuje obecné zásady pro ukládání ochranných opatření. „*U ochranných opatření, která jsou mnohem více závislá na nebezpečnosti osoby pachatele než na spáchaném trestném činu, mají tyto zásady zvláštní význam, neboť tu na rozdíl od trestů, jejichž přiměřenost je dána především úměrností spáchanému trestnému činu, vzniká riziko neadekvátního zásahu do práv pachatele.*“¹² Je třeba si uvědomit, že ochranná opatření, zejména pak ochranné léčení a ZD, zasahují výrazně (a potenciálně i dlouhodobě) do základních práv a svobod osob, kterým jsou uloženy, mohou omezit jejich svobodu na dobu, která není předem daná. Právě proto TZ pro ochranná opatření vymezuje v § 96 a § 97 zásadu přiměřenosti, v § 97 odst. 1 zásadu zákonnosti a v § 97 odst. 2 a 3 zásadu subsidiarity trestní represe.

¹² Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1142

6.1. Zásada přiměřenosti

Zásada přiměřenosti je základní zásadou pro ukládání ochranných opatření. Vyjádřena je v ustanovení § 96 odst. 1 a 2 TZ. Uložené ochranné opatření musí být přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům. Při ukládání ochranného opatření musí být zachována přiměřenost mezi účelem ochranného léčení a intenzitou zásahu do osobních svobod.¹³

6.1.1. Přiměřenost ochranného léčení povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům.

Ustanovení § 96 odst. 1 je speciální k § 38 odst. 1 TZ o přiměřenosti trestních sankcí, které stanoví, že trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele. Ze znění tohoto ustanovení je zřejmé, že zásada přiměřenosti při ukládání trestů je formulována pozitivně. Zásada přiměřenosti ukládání ochranných opatření je naopak v 96 odst. 1 TZ formulována negativně – „ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům“. To znamená, že pokud je ochranné opatření nepřiměřené (povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí) nelze je uložit. Zásada přiměřenosti platí pro ukládání všech ochranných opatření, zejména důležitá je však při ukládání ochranných opatření, kterými je zasaženo do osobní svobody, tj. pro ukládání ZD a ochranného léčení ústavní formou a také ústavní výchovy. Při posuzování, zda zvažované ochranné léčení je přiměřené, je nutné celkové posouzení všech hledisek, tj. povahy a závažnosti pachatelem spáchaného činu, nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí, osoby pachatele a jeho poměrů. Největší váhu má zpravidla hledisko nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, a to proto, že účelem ochranných opatření je ochrana společnosti. Je proto možné uložit ochranné opatření i tehdy, když dosavadní činy pachatele jsou méně závažné, ale nebezpečí hrozící v budoucnu je hodnoceno jako

¹³ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1144

zvláště závažné. Je ovšem nezbytné zabývat se důkladně právě předpokladem budoucího nebezpečí, které ze strany pachatele hrozí.¹⁴

Povahu a závažnost spáchaného činu je třeba hodnotit podle kritérií stanovených v ustanovení § 39 odst. 2 TZ, to znamená, že je nutno vycházet z významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.

Při posuzování významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, je třeba vycházet nikoli z typového významu chráněného zájmu (ten se promítá do možných druhů trestů a jejich trestní sazby), ale z konkrétního významu poškozeného nebo ohroženého zájmu pro společnost. Například pokud srovnáme odcizení invalidního vozíku osobě, která je na něj odkázaná a odcizení téhož předmětu jeho dodavateli, dojdeme zřejmě k závěru, že je vyšší zájem na ochraně uživatele vozíku než na ochraně jeho dodavatele či výrobce.¹⁵

Při hodnocení způsobu provedení činu má podstatný význam povaha jednání pachatele a prostředky, které použil. Jako okolnost přitěžující sem lze zařadit zejména surový, trýznivý nebo zákeřný způsob spáchání, pokračování v trestném činu.

Při hodnocení následků činu je zásadní především druh způsobeného následku, tj. zda jde o zásah do života či zdraví, osobní svobody, majetku nebo jiných chráněných hodnot, ale neméně významná je intenzita tohoto následku. Intenzita následku je dána například závažností újmy na zdraví, výší škody způsobené na majetku a podobně.

Okolnosti, za kterých byl čin spáchán a které ovlivňují povahu a závažnost spáchaného činu se mohou týkat místa a času činu, různých vlivů, které působily na pachatele, prostředí, ve kterém byl čin spáchán a různé průvodní okolnosti. Je jistě rozdíl, zda je čin krádeže spáchán formou rabování v opuštěné prodejně při povodních nebo prostou krádeží (byť stejných předmětů) v obchodě za jeho běžného provozu. Škodlivost činu pro společnost může být zvyšována i tím, kdo byl jeho obětí – například nemohoucí oběť krádeže.

¹⁴ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 487

¹⁵ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1144

Při hodnocení osoby pachatele je třeba přihlížet ke konkrétním charakteristikám pachatele, které měly vliv na spáchání činu. Je třeba přihlížet k negativním i pozitivním zjištěním. Škodlivost a závažnost činu bude zřejmě snižovat to, zda pachatel spáchal trestný čin poprvé, nedostatek životních zkušeností, spáchání činu ve věku blízkém věku mladistvých. Zvyšovat je bude opakované páchání trestné činnosti, spáchání trestného činu v organizované skupině a podobně.

Při posuzování zavinění se především hodnotí, zda se jedná o úmysl přímý či nepřímý, zda byl spáchán s rozmyslem nebo po předchozím uvážení nebo v náhle pojatém úmyslu, rozrušení, ze soucitu, pod tlakem závislosti nebo podřízenosti.

Pohnutkou, resp. motivem činu je vnější podnět, který pachatele vedl k rozhodnutí čin spáchat. Může jít o vztek, žárlivost, ziskuchtivost a podobně. Pohnutka pachatele může zvyšovat i snižovat škodlivost činu, když je třeba zabývat se tím, do jaké míry byla zavrženíhodná či omluvitelná.

Cíl je výsledek, kterého se snažil pachatel dosáhnout, aby tak splnil přání své nebo přání jiné osoby. Cíl může být (a zpravidla bývá) společensky škodlivý (například opatření si drog na jejich další distribuci), ale může jít i o cíl nezávadný, například dosažení zaplacení dluhu od dlužníka.

Při posuzování nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí, je třeba vzít v úvahu, jak velká je pravděpodobnost, že se pachatel znovu dopustí dalších činů a kdy. Je nutno zkoumat závažnost tohoto nebezpečí pro společnost – tj. posouzením, zda a s jakou pravděpodobností se bude pachatel někdy v delším časovém horizontu dopouštět drobné, méně závažné trestné činnosti či zda hrozí, že bude v brzké budoucnost páchat závažnou trestnou činnost, například násilného charakteru.

Pod toto hledisko osoby je možné zahrnout možnost nápravy pachatele, odrážející se hlavně v jeho dosavadním životě, v možnostech jeho ovlivnění případně uloženým ochranným opatřením.

Poměry pachatele v souvislosti s ukládáním ochranných opatření je třeba rozumět například zdravotní stav pachatele (povaha duševní poruchy, míru závislosti na návykových látkách) v době ukládání ochranného opatření. Při

rozhodování o ochranné výchově bude hrát roli výchovné prostředí, ve kterém mladistvý nebo nezletilý v době ukládání ochranného opatření je.¹⁶

6.1.2. Proporcionalita mezi účelem ochranného léčení a intenzitou zásahu do osobních svobod

Další vyjádření zásady přiměřenosti ukládání ochranných opatření je vyjádřeno tak, že újma způsobená uloženým a vykonávaným ochranným opatřením nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení jeho účelu. Účelem ochranného opatření je ochrana společnosti, které je dosahováno preventivními prostředky. Při ukládání a výkonu ochranných opatření je třeba dbát na dodržení spravedlivé rovnováhy mezi ochranou práv jednotlivce a ochranou zájmů společnosti.¹⁷

6.1.3. Omezení možnosti současného uložení trestu a ochranného opatření téže povahy a současného uložení více ochranných opatření

Zásada přiměřenosti ukládání ochranných opatření je konkretizována ještě ustanoveními § 97 odst. 2 a 3 TZ, kterými je omezena možnost současného uložení trestu ochranného opatření téže povahy a možnost současného uložení více ochranných opatření. Může se stát, že jsou splněny podmínky pro uložení více ochranných opatření rozdílné závažnosti – při použití zásady přiměřenosti je nutné zvolit takové opatření, které je pro pachatele nejmenším zásahem do jeho práv. Pokud je účelu ochranného léčení možno dosáhnout uložení ochranného léčení formou ambulantní, nelze je uložit formou ústavní.

Podle § 97 odst. 2 TZ může být vedle trestu obdobné povahy ochranné opatření uloženo jen, jestliže by jeho samostatné uložení nebylo dostatečné z hlediska působení na osobu, které je ukládáno, a ochrany společnosti. Z toho vyplývá, že uložit ochranné opatření vedle trestu téže povahy je možné jen tehdy, když samostatné uložení ochranného opatření není dostatečné jak z hlediska působení na osobu, které je ukládáno, tak z hlediska ochrany společnosti. Uložení obou druhů trestních sankcí (tj. trestu a ochranného opatření) je tedy možné, pokud jejich současné uložení je nezbytné pro nápravu pachatele a ochranu společnosti. Trestem a ochranným opatření obdobné povahy se rozumí například

¹⁶ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1144-1146

¹⁷ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 488

nepodmíněný trest odnětí svobody a ochranné léčení ústavní a ZD, u mladistvých trestní opatření nepodmíněné odnětí svobody a ochranná výchova.¹⁸

Podle ustanovení § 97 odst. 3, (věta první) TZ lze uložit více ochranných opatření vedle sebe, jsou-li splněny podmínky pro jejich uložení více ochranných opatření, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.“ Kumulace více ochranných opatření tedy není vyloučena, ovšem pouze pokud zákon nestanoví něco jiného. Zákon vylučuje uložit vedle sebe ochranné léčení a ZD. Vedle sebe je však možné uložit ochranné léčení a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zabezpečovací detenci a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. Ovšem dále TZ stanoví (v § 97 odst. 3, věta druhá), že lze-li dosáhnout potřebného působení ochranného opatření na osobu, které je ukládáno současně i náležitě ochrany společnosti jen jedním z ochranných opatření, uloží se jen takové ochranné opatření. Může se stát, že jsou splněny podmínky pro uložení více ochranných opatření rozdílné závažnosti – při aplikaci zásady přiměřenosti je nutné zvolit takové opatření, které je pro pachatele nejmenším zásahem do jeho práv. Pokud lze účelu ochranného léčení možné dosáhnout uložení ochranného léčení formou ambulantní, nelze je uložit formou ústavní.¹⁹

6.2. Zásada zákonnosti

Zásada zákonnosti je vyjádřena v ustanovení § 97 odst. 1 TZ a spočívá v tom, že ochranná opatření lze ukládat jen při splnění zákonných podmínek, a to samostatně i vedle trestu. Zákonné podmínky pro ukládání jednotlivých druhů ochranných opatření jsou uvedeny v ustanoveních § 99, 100, 101 – 103 TZ.

6.3. Zásada subsidiarity přísnější trestní represe

Zásada subsidiarity přísnější trestní sankce znamená, že v případě, kdy jsou splněny podmínky pro uložení více trestních sankcí, je potřeba zvolit pro pachatele nejméně zatěžující sankci, jinými slovy, znamená zásada subsidiarity přísnější trestní represe zdrženlivost při ukládání trestní sankce tak, aby byly zásahy do práv a svobod pachatele co nejmírnější.²⁰

¹⁸ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 490

¹⁹ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1149-1150

²⁰ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 490

TZ dovoluje (v ustanovení § 97 odst. 2) uložení ochranného opatření vedle trestu obdobné povahy až v tom případě, když samostatné uložení trestu by nebylo dostatečné z hlediska působení na osobu, které je ukládáno, a ochrany společnosti. Dále je tato zásada promítnuta do ustanovení § 97 odst. 3 TZ, které dovoluje uložení jen jednoho ochranného opatření, i když jsou splněny zákonné podmínky pro uložení více ochranných opatření – ovšem s výhradou, že uložení pouze jednoho ochranného opatření zajistí potřebné působení na osobu, které je ukládáno a dostatečně ochrání společnost.

7. Podmínky k ukládání zabezpečovací detence, srovnání s ukládáním ochranného léčení

Ochranné léčení a ZD jsou ochranná opatření, která směřují ke stejnému konečnému cíli, jejich účinky pro pachatele jsou obdobné, tj. zejména pokud porovnáváme ochranné léčení ústavní a ZD. TZ z tohoto důvodu vylučuje v ustanovení § 98 odst. 3 možnost uložit tato ochranná opatření vedle sebe, ze stejného důvodu pak umožňuje, aby rozhodnutím soudu bylo změněno ochranné léčení ústavní na ZD.

Podmínky ukládání ZD jsou upraveny v § 100 TZ a rovněž v ustanovení § 47 odst. 2 TZ o upuštění od potrestání za současného uložení ZD. Podmínky ukládání ochranného léčení jsou upraveny v § 99 TZ a v § 47 odst. 1 TZ a dále v ustanovení § 40 TZ o ukládání trestu pachateli se zmenšenou přičetností.

Rozdíly v podmínkách pro ukládání těchto ochranných opatření vyplývají z Přílohy č. 6. Je zřejmé, že při ukládání ochranného opatření ZD je zdůrazněno hledisko povahy a závažnosti spáchaného trestného činu, když zabezpečovací detenci lze uložit jen pro spáchání zločinu. Zločinem je úmyslný trestný čin, na který TZ stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice je vyšší než pět let. Naproti tomu ochranné léčení je možno uložit pro spáchání trestného činu, tj. každého protiprávního činu uvedeného v trestním zákoníku.

Základní podmínkou pro uložení ZD ve všech případech a pro všechny skupiny pachatelů je její subsidiarita k ochrannému léčení. Soud uloží ZD jen tehdy, nelze-li očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k relevantním okolnostem plnilo svůj účel a vedlo k dostatečné ochraně společnosti. „Zabezpečovací detence tím představuje krajní řešení (tzv. ultima

ratio), když jiná opatření nepřicházejí v úvahu a ochranu společnosti nelze zajistit jinými prostředky.²¹

7.1. Obligaturní ukládání zabezpečovací detence a ochranného léčení

Ustanovení § 100 odst. 1 TZ upravuje obligaturní ukládání ZD, ustanovení § 99 TZ upravuje obligaturní ukládání ochranného léčení.

7.1.1. Obligaturní ukládání zabezpečovací detence

Soud uloží – tj. musí uložit – ZD ve dvou typech případů. Prvním okruhem je, že upustil od potrestání, podle § 47 odst. 2 TZ, a to když pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, současně nelze očekávat, že by uložení ochranného léčení vedlo k dostatečné ochraně společnosti, a ochrana společnosti bude dostatečně zajištěna právě uložení ZD. „Zmenšenou přičetností se rozumí takový stav, v němž byla v důsledku duševní poruchy podstatně snížena (oslabena) schopnost pachatele rozpoznat protiprávnost činu nebo schopnost pachatele ovládat své jednání, anebo byly sníženy zároveň obě tyto schopnosti.“²² Duševní poruchou v obecném smyslu se rozumí výrazná odchylka o stavu duševního zdraví a rovnováhy. Podle výkladového ustanovení § 123 TZ se duševní poruchou rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Toto výkladové stanovisko tedy rozděluje patologické duševní obtíže na nemoci a duševní poruchy. Vyvozování závěrů o snížené přičetnosti je do značné míry závislé na kvalitě znaleckého posudku, zjišťujícího výskyt duševní poruchy a její souvislost s projednávaným trestným činem. Právně relevantní je pouze taková duševní porucha, která byla přítomna v době spáchání trestného činu.²³

Jde tedy o zvláštní případ upuštění od potrestání pachatele, který spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou. Nepostačí spáchání přečinu, ovšem takovým způsobem lze postupovat i v případě, že pachatel spáchal zvláště závažný zločin. Není podstatné, zda stav zmenšené přičetnosti nebo stav vyvolaný duševní poruchou, ve kterém byl zločin spáchán, si pachatel přivodil vlivem návykové látky. Důležitý je právě stav pachatele, třebaže

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR 7 Tdo 213/2011-23, ze dne 11. května 2011, ASPI

²² Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 379

²³ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1325 a násl.

se do něj mohl dostat i zaviněným požitím návykové látky. Zároveň musí soud shledat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a k možnému působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Tj. uložení ochranného léčení není možné nebo nepostačuje. Prvotní je tedy nikoli náprava pachatele, ale zajištění ochrany společnosti, která by ochranným léčením zajištěna být nemohla. ZD je za splnění těchto podmínek uložena místo trestu, neboť ZD je zajištěna ochrana společnosti lépe než kterýmkoli trestem nebo ochranným léčením. ZD fakticky nahrazuje nepodmíněný trest odnětí svobody, který by byl jinak nezbytný k izolaci pachatele. U mladistvého pachatele je tato problematika upravena v ustanovení § 12 písm. a) ZSM. Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému tehdy, jestliže mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že ZD, kterou zároveň ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření.

Druhým případem obligatorního ukládání ZD se zabývá ustanovení § 100 odst. 1 TZ, podle kterého je nutné uložit ZD osobě, která není pro nepřičetnost trestně odpovědná, jde-li o pachatele činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není však pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by v úvahu připadalo ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele.

Podle § 26 TZ se nepřičetností rozumí stav, ve kterém někdo pro duševní poruchu, která je přítomna v době spáchání činu, nemůže buď rozpoznat protiprávnost svého činu, anebo nemůže své jednání ovládat. Přitom postačí, že chybí jedna z těchto okolností. Přičetnost tak předpokládá jednak způsobilost rozpoznávací, tedy schopnost pachatele vnímat protiprávnost svého jednání, jednak způsobilost určovací, tedy schopnost vůlí ovládat své jednání. Přičetný je tedy takový člověk, u něhož jsou obě tyto schopnosti (rozpoznávací a ovládací) dány v době činu. Naopak nepřičetným je ten, u koho alespoň jedna z těchto schopností v důsledku duševní poruchy (nebo nedostatečného rozumového a mravního vývoje u mladistvých) chybí. „*Pro posouzení otázky nepřičetnosti je bezvýznamné zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům podle občanskoprávních předpisů*“.²⁴ Duševní porucha není totéž, jako duševní nemoc. Smíšená porucha osobnosti, která se vyznačuje tím, že se povaha člověka touto poruchou postiženého, výrazně odlišuje od normy, může být duševní poruchou,

²⁴ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 370

ale nemusí být duševní nemocí. „*Duševní porucha může být způsobena rozdílnými příčinami, a to samotnou duševní chorobou nebo jinou nemocí, která má takovou poruchu za následek, anebo může být vyvolána požitím návykových látek, např. alkoholu nebo omamných látek. Duševní porucha, která je příčinou nepřičetnosti, může být přechodná a krátkodobá, a to od několika vteřin (např. porucha vědomí u řidiče auta, jako příčina dopravní nehody, při níž dojde k ublížení na zdraví) či minut (např. epileptický záchvat, v rámci něhož dojde k ublížení na zdraví osobě poskytující pomoc nemocnému), ale může být také dlouhotrvající nebo trvalá (např. schizofrenie či mentální retardace).*“²⁵

K uložení ZD však nepostačuje spáchání činu jinak trestného, který má znaky zločinu ve stavu nepřičetnosti. Současně musí jít o takového pachatele, jehož pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. K uložení ZD by mělo vést zjištění, že pachatel představuje významné nebezpečí pro své okolí. Předně, pobyt pachatele na svobodě je nebezpečný. Tato podmínka je dodržena, pokud je vysoce pravděpodobné, že pachatel znovu spáchá trestný čin pod vlivem duševní choroby. Při rozhodování o naplnění této podmínky soud vychází ze zjištění o povaze a chování pachatele a z posudku znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie o tom, zda duševní porucha je takového charakteru, že pobyt pachatele na svobodě je pro budoucnost nebezpečný. Nebezpečnost pobytu pachatele na svobodě je – na rozdíl od přičetnosti – posuzována podle stavu v době rozhodování soudu o ZD. Nestačí, že nebezpečnost pobytu pachatele na svobodě je shledána v době, kdy bylo zastaveno trestní stíhání (z důvodu § 172 odst. 1, písm. e) zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, tj. nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný). V případě, že nebezpečnost pachatele pro společnost z důvodu jeho duševní poruchy pominula, není možné ZD uložit.²⁶

Další podmínkou pro obligatorní uložení ZD dle § 100 odst. 1 TZ je, že nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, resp. (dle § 47 odst. 2 TZ) nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, a soud má za to, že ZD, kterou

²⁵ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 371

²⁶ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1182

pachateli zároveň ukládá, zajistí ochranu společnosti. Tím je vyjádřena subsidiarita ZD k ochrannému léčení. Uložení ZD je totiž možné jen tehdy, pokud soud po posouzení nebezpečnosti pachatele, povahy jeho duševní poruchy a možností působení na pachatele v rámci ochranné léčby dojde k závěru, že by takové v úvahu připadající ochranné léčení nezabezpečovalo dostatečnou ochranu společnosti. Při hodnocení nebezpečnosti pachatele je zvažován zejména konkrétní spáchaný trestný čin, který je předmětem projednávání soudu, jeho závažnost a charakter trestné činnosti, u které je vysoká pravděpodobnost, že jí pachatel v budoucnu opětovně spáchá. Duševní porucha je soudem posuzována zejména na základě znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, když přihlíží především k tomu, jaká nemoc je příčinou duševní poruchy, která se projevila při spáchání trestné činnosti, zda jde o častý nebo mimořádný projev takového onemocnění. Dále je posuzováno i to, zda pachatel už absolvoval ochranné léčení, jak se v jeho průběhu choval. „*Ovšem zákonnou podmínkou pro uložení zabezpečovací detence není předchozí uložení ochranného léčení a selhání pachatele při jeho předchozím výkonu.*“²⁷

Vždy je třeba vycházet z toho, že ZD je až krajní řešení, které je možno uplatnit až tehdy, když jiná opatření nepřipadají v úvahu a ochranu společnosti nelze zajistit jinými prostředky.

7.1.2 Obligatorní ukládání ochranného léčení

Podle § 99 odst. 1 TZ soud uloží ochranné léčení ve třech typech případů, a to v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Pouhé spáchání činu jinak trestného osobou ve stavu nepřičetnosti nestačí, pobyt takové osoby musí být i pro budoucnost nebezpečný pro zájmy chráněné TZ.²⁸

První typ případů je odvozen od naplnění podmínek ustanovení § 40 TZ, které upravuje ukládání trestu pachateli se zmenšenou přičetností, a to v odst. 2 tohoto ustanovení tak, že v případě, kdy soud má za to, že vzhledem k zdravotnímu stavu pachatele, který spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, je možné za současného uložení ochranného léčení dosáhnout možnosti nápravy

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu 7 Tdo 213/2011-23, ze dne 11. května 2001, ASPI

²⁸ *Gřivna, T.*, Trestní právo hmotné, judikatura k obecné i zvláštní části 3, 2. aktualizované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 174

pachatele trestem kratšího trvání, sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby (příčemž není vázán omezením uvedeným v § 58 odst. 3 TZ). Pak zároveň uloží ochranné léčení.

Druhý typ případů je popsán v ustanovení § 47 odst. 1 TZ, který umožňuje soudu upustit od potrestání, pokud pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a soud má za to, že ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. Tohoto ustanovení se nepoužije, jestliže si pachatel stav zmenšené přičetnosti nebo duševní poruchu přivodil, byť i z nedbalosti, vlivem návykové látky.

Tyto typy případů jsou spojeny spácháním trestného činu ve stavu zmenšené přičetnosti, ovšem s podmínkou, že stav zmenšené přičetnosti si pachatel nepřivodil ani z nedbalosti vlivem návykové látky. V těchto případech, tj. když je uložen trest pod dolní hranicí trestní sazby nebo když je od potrestání upuštěno je současně obligatorně uloženo ochranné léčení.

Třetím typem případů je, že pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

Zásadní odlišností od obligatorního ukládání ZD je, že pro uložení ochranného léčení postačí spáchání trestného činu. Není však vyloučeno, aby ochranné léčení bylo uloženo ve spojení se spácháním zločinu.

Obligatorní ochranné léčení připadá v úvahu i u mladistvého pachatele, není-li pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, anebo v případě uvedeném v § 40 odst. 2 TZ či v § 12 písm. a) ZSM.

²⁹

7.2. Fakultativní ukládání zabezpečovací detence a ochranného léčení

Fakultativní ukládání ZD je upraveno v ustanovení § 100 odst. 2 TZ, fakultativní ukládání ochranného léčení v ustanovení § 99 odst. 2 TZ.

²⁹ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1160

7.2.1. Fakultativní ukládání zabezpečovací detence

Podle ustanovení § 100 odst. 2 TZ může soud uložit ZD ve dvou typech případů.

První, vymezený v § 100 odst. 2 písm. a) TZ, se týká pachatele, který spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a zároveň je jeho pobyt na svobodě nebezpečný a nelze očekávat, že by v úvahu připadající ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Duševní porucha zde nemusí vést ani ke zmenšení přičetnosti.

Druhý, vymezený v § 100 odst. 2 písm. b) TZ se týká pachatele, který se oddává zneužívání návykové látky, pokud znovu spáchá zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, a to nejméně na dvě léta, a současně nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení. Zde je tedy vyžadováno nejen spáchání zločinu, ale je požadováno, aby šlo o opakované spáchání zločinu, a to pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, a aby pachatel byl pro takový zločin odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta. Není třeba, aby trest byl vykonán, byť jen zčásti (podmínkou je odsouzení, nikoli potrestání). Nesmí se však jednat o případ, kdy je na pachatele pohlíženo, jako by odsouzen nebyl. Dále je podmínkou pro fakultativní uložení ZD podle tohoto ustanovení, aby se pachatel oddával zneužívání návykové látky. O oddávání se jedná tehdy, když pachatel zneužívá návykovou látku po delší dobu, tj. dlouhodobě nebo trvale. *„Nestačí např. ojedinělá opilost ani pouhé zjištění sklonů např. k požívání alkoholických nápojů, ale musí jít o takové požívání, které má povahu chorobného návyku. Obdobně je tomu i u jiných návykových látek, kde nestačí např. tzv. experimentování s některou omamnou nebo psychotropní látkou.“*³⁰

V obou okruzích případů je vždy nutno přihlídnout i k osobě pachatele a k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům.

Poměry pachatele jsou poměry osobní, rodinné, majetkové a i jiné, týkají se hodnocení jeho osoby, aniž by přímo souvisely se spácháním trestného činu.

³⁰ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1187

Přesto je hodnocení poměrů pachatele pro rozhodování o uložení ZD zásadní, když jsou hodnoceny nikoli ve vztahu k době, kdy byl spáchán trestný čin, ale existují v době rozhodování soudu.³¹

Rovněž fakultativní ZD lze uložit mladistvému při splnění podmínek ustanovení § 100 odst. 1 písm. a) a b) TZ.³²

7.2.2. Fakultativní ukládání ochranného léčení

Podle ustanovení § 99 odst. 2 TZ lze uložit ochranné léčení ve dvou okruzích případů.

První okruh se týká pachatele, který spáchá trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a zároveň je jeho pobyt na svobodě nebezpečný. Duševní porucha zde nemusí vést ani ke zmenšené přičetnosti. Soud zde uloží i trest, ale nikoli pod dolní hranici trestní sazby.

Druhý okruh se týká případů, kdy pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin buď pod vlivem této návykové látky, nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. „K uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku se vyžaduje, aby v řízení bylo jednoznačně prokázáno, že pachatel zneužívá návykové látky.“³³ Ochranné léčení však soud neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.

Také fakultativní ochranné léčení lze uložit mladistvému.

7.3. Ukládání zabezpečovací detence a ochranného léčení samostatně a vedle trestu

Jak ZD, tak ochranné léčení lze uložit samostatně nebo vedle trestu anebo při upuštění od potrestání.

7.3.1. Ukládání zabezpečovací detence samostatně a vedle trestu

Podle ustanovení § 100 odst. 3 TZ může soud ZD uložit samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu. Samostatně uloží soud ZD především u nepřičetného pachatele, to je tehdy, bylo-li jeho trestní stíhání z důvodů

³¹ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1186

³² Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1183

³³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky 6 Tdo 1045/2013 ze dne 17. října 2013, ASPI

nepříčetnosti zastaveno. Ovšem i v případech, kdy je ZD ukládána podle § 100 odst. 2 TZ (tedy fakultativně) připadá v úvahu její samostatné uložení, neboť se může stát, že dojde k zastavení stíhání pachatele například z důvodu amnestie nebo promlčení. Pak musí soud jako předběžnou otázku vyřešit, zda pachatel spáchal zločin.

Vedle trestu přichází uložení ZD v úvahu u pachatelů se sníženou příčetností, u pachatelů, kteří spáchali trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a u pachatelů, kteří se oddávají zneužívání návykových látek.

TZ stanoví pořadí výkonu ZD ve vztahu k výkonu trestu odnětí svobody tak, že výkon trestu odnětí svobody má vždy přednost. Pokud byla ZD uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykoná se až po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Jiným ukončením trestu může být například amnestie prezidenta republiky.

Jestliže dojde k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody v době, kdy pachatel je umístěn v ZD, výkon zabezpečovací detence se přeruší na dobu výkonu trestu. Po skončení výkonu trestu odnětí svobody se pokračuje ve výkonu ZD. O těchto skutečnostech – jak vyplývá z dikce ustanovení § 100 odst. 3 TZ – není soudem rozhodováno, výkon ZD se přerušuje ze zákona a ze zákona se ve výkonu ZD i pokračuje.

7.3.2. Ukládání ochranného léčení samostatně a vedle trestu

Ochranné léčení lze uložit samostatně nebo vedle trestu anebo při upuštění od potrestání. Samostatně uloží soud ochranné léčení především u nepříčetného pachatele – tj. dojde-li k zastavení trestního stíhání pro nepříčetnost. Stejně jako u zabezpečovací detence i v případech, kdy je ochranné léčení ukládáno podle § 99 odst. 2 TZ (tedy fakultativně) připadá v úvahu jeho samostatné uložení, neboť se může stát, že dojde k zastavení stíhání pachatele například z důvodu amnestie nebo promlčení. Pak musí soud jako předběžnou otázku vyřešit, zda pachatel spáchal zločin.

Vedle trestu přichází v úvahu uložení ochranného léčení v případě, kdy pachatel byl zmenšeně příčetný, u pachatelů, kteří spáchali trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a u pachatelů, kteří zneužívají návykových látek.

8. Trvání zabezpečovací detence a ochranného léčení

Rozdíly v trvání uložené ZD a ochranného léčení vyplývají z přehledu v Příloze č. 7.

ZD ani ochranné léčení se nenařizují na určitou dobu, ale trvají tak dlouho, dokud to vyžaduje u ZD ochrana společnosti, u ochranného léčení dokud to vyžaduje jeho účel. Současně je ale soud povinen v zákonných lhůtách přezkoumávat, zda trvají důvody pro jejich další pokračování. Důvodem opakovaného přezkumu je, že ochranné léčení, tak zejména ZD značnou intenzitou zasahují do osobní svobody osob, kterým bylo uloženo.

U ZD soud přezkoumá důvody dalšího pokračování – tj. zda ZD u konkrétního pachatele stále vyžaduje ochrana společnosti - nejméně jednou za dvanáct měsíců, u mladistvých nejméně jednou za šest měsíců. Toto relativně časté přezkoumávání důvodů pokračování ZD vyplývá právě z toho, že výkon ZD je silným zásahem do osobních svobod. ZD může být – jak bude níže podrobněji rozvedeno ukončeno jeho přeměnou na ochranné léčení.³⁴

Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. „*Účelem ochranného léčení je terapeutické působení na pachatele trestného činu nebo činu jinak trestného a v konečném důsledku je to vyléčení pachatele nebo alespoň dosažení takového léčebného efektu, kdy pobyt pachatele na svobodě již není nebezpečný.*“³⁵

Trestní zákoník zásadním způsobem omezuje trvání ochranného léčení tak, že může trvat nejdéle dva roky. Vzhledem k tomu, že dopředu nejde odhadnout, jak dlouhé léčebné působení bude v konkrétním případě potřeba, trestní zákoník umožňuje rozhodnout o prodloužení ochranného léčení, a to i opakovaně, nejdéle však o další dva roky. Vzhledem k tomu, že ochranné léčení, byť i formou ústavní, není tak intenzivním zásahem do osobní svobody, se zákonodárce spokojil s delší periodou přezkumu důvodů trvání ochranného léčení. Na rozdíl od ZD nestanoví zákon kratší lhůtu pro přezkum důvodů trvání ochranného léčení u mladistvých.

³⁴ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1191

³⁵ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1168

Prvním důvodem k ukončení ochranného léčení může tedy být, a v ideálním případě i je, jeho ukončení při splnění účelu ochranného léčení. Dalším důvodem ukončení ochranného léčení může být i skutečnost, že se během výkonu ochranného léčení zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout. Ovšem jen v tom případě, že jde o ochranné léčení uložené pachateli, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. Dále může být výkon ochranného léčení ústavního ukončeno přeměnou na ZD – o tom blíže v následujícím textu.

9. Změna ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci a zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení

Současně se zavedením ZD byla novelizována ustanovení o ochranném léčení tak, že se umožnila změna ústavního ochranného léčení na ZD. Změna ochranného léčení na ZD je dle ustanovení § 99 odst. 5 TZ možná jednak za podmínek uvedených v § 100 odst. 1 nebo 2 TZ a jednak bez těchto podmínek.

K první možnosti změny ústavního ochranného léčení na ZD je tedy třeba, aby byly dány podmínky uvedené v ustanovení § 100 odst. 1 nebo 2 TZ, tj. podmínky k uložení ZD (viz bod II/7). Bez těchto podmínek, tj. aniž by byly naplněny obecné podmínky k uložení ZD, lze ústavní ochranné léčení změnit na ZD v případě, že uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti. Zejména se jedná o případ, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení.

Zatímco u první možnosti úprava navazuje na podmínky pro ukládání ZD, v druhém případě umožňuje přistoupit k takové změně jen s ohledem na neplnění účelu ochranného léčení nebo nezajištění dostatečné ochrany společnosti, a to vzhledem k chování pachatele trestného činu nebo činu jinak trestného, při výkonu ochranného léčení ústavního léčení.³⁶

V ustanovení § 100 odst. 6 TZ je upravena možnost změnit ZD na ústavní ochranné léčení. O této změně může soud rozhodnout, když v průběhu výkonu ZD

³⁶ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1168

pominou důvody, pro něž byla uložena a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení. Konkrétním důvodem k uložení ZD, který byl shledán při rozhodování o jejím uložení a který mohl v průběhu výkonu ZD pominout, je skutečnost, že se snížila nebezpečnost pachatele, změnil se jeho přístup k léčbě. Tyto skutečnosti musí být prokázány – například zprávou detenčního ústavu a znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Současně ale musí být dány důvody pro uložení ochranného léčení ústavního.

„Zákoník tak stanoví vzájemnou prostupnost a návaznost těchto ochranných opatření, když umožňuje jednak změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci (§99 odst. 5 věta druhá a třetí), ale také zabezpečovací detenci na ústavní ochranné léčení, pominou-li důvody, pro něž byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ochranné léčení (§ 100 odst. 6). Z těchto důvodů je stanovena také neslučitelnost současného uložení ochranného léčení a zabezpečovací detence.“³⁷

10. Řízení o zabezpečovací detenci a ochranném léčení

Řízení o ZD a o ochranném léčení mají mnoho společného. Předně, podle § 36 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, musí mít obviněný obhájce v řízení, v němž se rozhoduje o uložení nebo změně ZD nebo o uložení nebo změně ochranného léčení. Nutná obhajoba se neuplatní v řízení, v němž se rozhoduje o uložení ochranného léčení protialkoholního, pokud zde nevznikne samostatně jiný důvod nutné obhajoby.

Podle § 178 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu státní zástupce navrhne v obžalobě, aby soud uložil ochranné léčení nebo ZD (nebo ochrannou výchovu anebo zabránil věci), má-li za to, že jsou pro to zákonné podmínky. V žalobním návrhu uvede státní zástupce odkaz na příslušné ustanovení trestního zákoníku, podle kterého navrhuje uložení ochranného opatření a pokud jde o ochranné léčení, specifikuje druh a formu ochranného léčení. V obžalobě uvede důvody, které ho k návrhu na uložení ochranného opatření vedou.

³⁷ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1169

Státní zástupce ovšem může návrh na uložení některého z ochranných opatření učinit rovněž samostatně. Může se tak stát po podání obžaloby, ale také před zahájením hlavního líčení a ve smyslu § 205 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu v průběhu hlavního líčení nebo po jeho skončení. Obvyklým důvodem k samostatnému podání návrhu na uložení ochranného léčení je skutečnost, že trestní stíhání bylo zastaveno. Nejčastěji přichází v úvahu především návrh na uložení ochranného opatření (ochranného léčení, ZD), pokud pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Tento návrh vypracuje státní zástupce, který ve věci vykonával dozor v přípravném řízení. Věcná příslušnost soudu, u kterého se návrh podává, se řídí ustanoveními § 16 a § 17 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu.

Podle § 239 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, nejde-li o případ, kdy si soud rozhodnutí o ochranném léčení, o ZD nebo o zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty vyhradil dle § 230 odst. 2, může je uložit ve veřejném zasedání, jen navrhne-li to státní zástupce. Podle odstavce 2 téhož ustanovení proti rozhodnutí o ochranném léčení, o ZD a o zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Podle § 142 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu mohou podat proti usnesení o ochranném léčení a ZD ve prospěch obviněného stížnost i osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání.

To podstatné, co zejména mají řízení o ochranném léčení a ZD společné, je proces dokazování, při kterém je naprosto zásadní úloha odborných znaleckých posudků a stanovisek. *„Soud nemůže přistoupit k rozhodnutí o uložení zabezpečovací detence či ochranného léčení a jejich přeměně pouze na základě svého laického názoru, aniž by vzal v úvahu závěry znalců a odborníků z oblasti psychiatrie, kteří jsou kompetentní učinit závěr o tom, jaký druh ochranného opatření by měl být pachateli uložen, aby byla zabezpečena ochrana společnosti.“*³⁸

10.1. Řízení o nařízení výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení

Do výkonu ZD a ochranného léčení se osoby umisťují jen na základě soudem nařízeného výkonu příslušného ochranného opatření. Při nařízení výkonu ZD se postupuje podle § 354 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, při nařízení výkonu ochranného léčení se postupuje podle § 351 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, dále podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky Z Tdo 213/2011-23, ze dne 11. května 2011, ASPI

jednacím řádu pro okresní a krajské soudy a podle instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, čj. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Z tabulky v Příloze 8 vyplývají rozdíly při nařizování výkonu ZD a ochranného léčení.

Je zřejmé, že postup při nařízení výkonu ZD a ochranného léčení je velice podobný. Rozdíly v postupu při nařízení výkonu ZD a nařízení výkonu ochranného léčení vyplývají z toho, že osoba, které byla uložena ZD je zpravidla pro společnost nebezpečnější než osoba, které bylo uloženo ochranné léčení, byť ústavní formou. Proto je možné v návaznosti na nařízení výkonu ZD použít razantnějších prostředků k tomu, aby taková osoba byla v ústavu pro výkon ZD umístěna. Toto zjištění vyplývá z níže uvedeného.

10.1.1. Řízení o nařízení výkonu zabezpečovací detence

Výkon ZD nařídí zpravidla předseda senátu, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Stal-li se výrok o uložení ZD, která nebyla uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykonatelným rozhodnutím odvolacího soudu, nařídí výkon ZD u obviněného, který je ve vazbě předseda senátu odvolacího soudu hned při vyhlášení rozhodnutí. Nařízení výkonu ZD má povahu opatření, proti kterému není přípustný opravný prostředek.

Současně s nařízením výkonu ZD vyrozumí předseda senátu (resp. samosoudce) okresní soud, v jehož obvodu je ústav pro výkon ZD, ve kterém bude zabezpečovací detence vykonávána.

Pokud je osoba, které byla ZD nařízena, ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody (mladistvý ve výkonu trestního opatření odnětí svobody), zašle předseda senátu (samosoudce) nařízení výkonu ZD i příslušné věznicí, kde je vazba nebo trestní odnětí svobody vykonáván.

Současně s nařízením ZD zašle soud osobě, které byla ZD uložena, i výzvu k nástupu do výkonu ZD. V tomto opatření je uvedeno konkrétní datum nástupu, označen ústav pro výkon ZD a dále obsahuje poučení o následcích, pokud výzvy nebude uposlechnuto. Pokud není osoba, která má nastoupit výkon ZD svéprávná, soud zašle nařízení jejímu zákonnému zástupci.

Odlišně je stanoven postup pro případy, kdy je osoba, které byla uložena ZD, při pobytu na svobodě nebezpečná pro své okolí, nebo je-li obava, že taková

osoba, která je na svobodě, uprchne. V těchto případech (nebo je-li zde jiný důležitý důvod), nařídí předseda senátu bezodkladně dodání do ústavu pro výkon ZD, a to bez nařízení jednání. Závěr o tom, že pobyt osoby, které byla uložena ZD, je nebezpečný, lze učinit na základě vysoké pravděpodobnosti, že znovu spáchá trestný čin. Při posuzování této otázky vychází předseda senátu ze skutečností, které o povaze a chování osoby obsahuje spis, zejména ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, o duševním stavu a z lékařských zpráv o aktuálním zdravotním stavu osoby, které je nařízen výkon ZD. Při posouzení otázky, zda taková osoba uprchne, vychází předseda senátu z konkrétních skutečností, které odůvodňují podezření, že odsouzený se bude výkonu ZD vyhýbat útekem. Toto jsou případy, kdy předseda senátu musí postupovat s maximálním urychlením, bezodkladně.

Nejedná-li se o tento případ, který nesnese odkladu, může předseda senátu poskytnout osobě, které se nařízení výkonu ZD týká, přiměřenou lhůtu k obstarání jejích záležitostí. Tato lhůta však nesmí být delší než jeden měsíc ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o nařízení výkonu ZD. I toto rozhodnutí má v souladu s ustanovením § 315 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním formu opatření. Soud může rozhodnout o určení této lhůty i bez návrhu.

Od 1. 1. 2012 (kdy nabyla účinnosti novela zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu zákonem č. 459/2011 Sb.) je nově upraven postup, jakým má předseda senátu zajistit dodání nebezpečné osoby do výkonu ZD.

V případě, že byla ZD uložena příslušníkovi ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru v činné službě, požádá předseda senátu příslušného velitele nebo nadřízeného, aby zařídil jeho dopravení do ústavu pro výkon ZD.

V souvislosti s nařízením výkonu ZD požádá předseda senátu ústav pro výkon ZD, aby soudu, který ZD uložil, sdělil den nástupu osoby do výkonu ZD a okresnímu soudu, v jehož obvodě se ZD vykonává, podal neprodleně zprávu o pomínutích důvodů pro další trvání výkonu ZD.

V ustanovení § 354 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu jsou vypočteny písemnosti, které je soud povinen poskytnout ústavu pro výkon ZD, aby toto zařízení mělo co nejvíce informací o osobě, která je sem umístěna. Vždy soud přiloží znalecký posudek, opis protokolu o výslechu znalce nebo opis lékařské zprávy o zdravotním stavu osoby, které byla uložena ZD, pokud byly v průběhu trestního řízení získány. Dále soud zašle ústavu pro ZD žádost, aby tento ústav

podával okresnímu soudu, v jehož obvodě se ZD vykonává, v jím stanovených lhůtách zprávy o průběhu a výsledcích výkonu ZD.³⁹

10.1.2. Řízení o nařízení výkonu ochranného léčení

Při nařízení výkonu ochranného léčení se postupuje podle § 351 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu. Toto ustanovení se týká nařízení ochranného léčení ve formě ambulantní i ústavní. Za účelem srovnání se ZD se zaměřím na ochranné léčení ústavní. Naprosto zásadní je, že ochranné léčení ústavní se vykonává buď při výkonu trestu odnětí svobody ve zdravotnických zařízeních vězeňské služby anebo na svobodě - v léčebných (zdravotnických) zařízeních. Postup související s nařízením výkonu ochranného léčení se odvíjí právě od toho, zda je současně uložen trest odnětí svobody.

„V souvislosti s přijetím zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách došlo k úpravě základních práv a povinností zúčastněných při výkonu ochranného léčení. Ochranné léčení se vykonává na základě pravomocného rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení jako ochranné léčení ústavní vykonávané formou lůžkové péče nebo jako ochranné léčení vykonávané formou ambulantní péče. Ochranné léčení uložené soudem lze též vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, a to ochranné léčení ústavní vykonávané formou jednodenní péče a ochranné léčení vykonávané formou ambulantní péče. Podmínky výkonu ochranného léčení nesmí ovlivnit podmínky výkonu trestu odnětí svobody.“⁴⁰

Ochranné léčení se vykonává v ambulantní formě i v ústavní formě v léčebných (zdravotnických) zařízeních. Těmito zařízeními léčení je zpravidla psychiatrická léčebna nebo další psychiatrické zařízení. Příslušnost zdravotnického zařízení k výkonu ochranného léčení uloženého ve formě ambulantní se řídí bydlištěm nebo pobytem osoby, jíž bylo léčení uloženo.

TZ předpokládá (v ustanovení § 99 odst. 4), že ochranné léčení, uložené vedle trestu odnětí svobody, se zpravidla bude vykonávat již během výkonu trestu. Tomu odpovídá i právní úprava výkonu trestu odnětí svobody v § 57 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, když § 57 výslovně konstatuje, že během výkonu trestu lze též vykonat uložené ochranné léčení.

³⁹ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 3999-4003

⁴⁰ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 3976

Pokud to umožňuje výměra uloženého trestu nebo jeho zbytku, započne se s výkonem ochranného léčení uloženého ve formě ambulantní zdravotní péče bezprostředně po nástupu výkonu trestu. Pokud soudem uložené ochranné léčení v ústavní formě, jež bylo uloženo vedle výkonu trestu, nebylo vykonáno před nástupem výkonu trestu, a s ohledem na kapacitu věznice je možné takové léčení v podmínkách výkonu trestu provádět, učiní věznice opatření potřebná k tomu, aby s výkonem takového ochranného léčení bylo započato co nejdříve po nástupu výkonu trestu. Pokud je třeba ve výkonu ochranného léčení v ústavní formě pokračovat i po propuštění z výkonu trestu za současného omezení na svobodě, nebo nebylo-li ve výkonu trestu ochranné léčení zahájeno, věznice poskytne včas potřebné informace poskytovateli lůžkové péče, u kterého se má ochranné léčení vykonávat. Je-li zajištěno zahájení nebo pokračování ve výkonu ochranného léčení bezprostředně po výkonu trestu, předá dnem ukončení výkonu trestu Vězeňská služba odsouzeného do zdravotnického zařízení příslušného poskytovatele lůžkové péče. Nebylo-li v průběhu výkonu trestu ochranné léčení ukončeno a není-li zajištěn jeho další výkon u příslušného poskytovatele zdravotních služeb, zašle věznice zprávu o jeho dosavadním průběhu a výsledku soudu.

Podle vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, se ochranné léčení v ústavní formě vykonává ve specializovaných odděleních věznic zřízených generálním ředitelem Vězeňské služby. Vnitřní řád, jakož i obsah a formy aplikovaných programů zacházení zásadně zohledňují zdravotní stav odsouzených a léčebný režim ochranného léčení. Ochranné léčení v ambulantní formě zajišťují poradny zřízené ve věznicích určených generálním ředitelem Vězeňské služby.

Pokud je uložen výkon ochranného léčení, které bylo uloženo vedle trestu odnětí svobody, nařídí ho předseda senátu (samosoudce) soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, současně se zasláním nařízení výkonu trestu odnětí svobody. *„Nařízení výkonu ochranného léčení spolu přílohami se v tomto případě zašle místo do zdravotnického zařízení přímo do věznice. Soud také přitom věznicí oznámí, do kterého zdravotnického zařízení má být odsouzený po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody dodán, pokud bude třeba v léčení pokračovat i po výkonu trestu. Za tím účelem soud zašle věznicí i dva opisy nařízení výkonu ochranného ústavního léčení pro zdravotnické zařízení příslušné podle místa*

*pobytu odsouzeného. Právní úprava již nerozlišuje mezi postupem při nařízení OL protialkoholního a jiného.*⁴¹

Jestliže v průběhu výkonu trestu odnětí svobody nebylo rozhodnuto o upuštění od výkonu ochranného léčení, které tu mělo být vykonáno, nebo odsouzený nebyl z výkonu tohoto ochranného léčení propuštěn anebo nebylo takové léčení ukončeno, podá věznice dva měsíce před předpokládaným ukončením výkonu trestu odnětí svobody okresnímu soudu, v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává, zprávu o dosaženém výsledku ochranného léčení. Jestliže účelu ochranného léčení vzhledem k délce výkonu trestu odnětí svobody nebylo dosaženo, rozhodne soud o jeho pokračování ve zdravotnickém zařízení ještě před ukončením výkonu trestu.

Má-li být odsouzený po výkonu trestu odnětí svobody předán do zdravotnického zařízení k dalšímu výkonu ochranného léčení, soud, který o pokračování v ochranném léčení rozhodl, dohodne s příslušným zdravotnickým zařízením datum nástupu ochranného léčení tak, aby bylo totožné s datem ukončení výkonu trestu odnětí svobody. Nedojde-li k předání odsouzeného do dalšího výkonu ochranného léčení, věznice jej propustí a nařízení ochranného léčení vrátí soudu. Jinak je spolu s přílohami, včetně znaleckého posudku a zprávou o dosavadním průběhu a výsledcích léčení, předá zdravotnickému zařízení.

Druhým typem výkonu ochranného léčení ústavního je výkon ve zdravotnickém zařízení, kde se ústavní léčení vykonává, pokud nebylo uloženo vedle trestu odnětí svobody nebo v případech výše popsaných, kdy následuje po výkonu trestu odnětí svobody. Ochranné léčení ústavní se vykoná v určeném zdravotnickém zařízení, příslušném pro území, v němž má léčená osoba bydliště nebo pobyt.

Výkon ochranného léčení nařídí předseda senátu zdravotnickému zařízení, v němž má být ochranné léčení vykonáno. Pokud ochranné léčení bylo uloženo vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody a ve věznici jsou k výkonu takového léčení dány podmínky, může předseda senátu nařídít, aby ochranné léčení bylo vykonáváno během výkonu trestu odnětí svobody. V případě, že je osoba, u níž bylo uloženo ochranné léčení, při pobytu na svobodě nebezpečná pro své okolí, nařídí předseda senátu bezodkladně její dodání do zdravotnického zařízení; jinak jí může poskytnout přiměřenou lhůtu k obstarání jejích záležitostí. Tato lhůta není

⁴¹ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání, 2013, str. 3978

časově omezena, jako je tomu u ZD. Postup, jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě je stejný, jako při nařízení výkonu ZD.

Předseda senátu požádá zdravotnické zařízení, aby oznámilo soudu, který ochranné léčení uložil, kdy bylo s výkonem ochranného léčení započato. Zároveň požádá zdravotnické zařízení, aby okresnímu soudu, v jehož obvodě se ochranné léčení vykonává, podalo neprodleně zprávu, jestliže pominou důvody pro další trvání ochranného léčení.

10.2. Řízení o změně zabezpečovací detence a změně ochranného léčení

Trestní řád umožňuje, aby ZD i ochranné léčení bylo změněno. Jakým způsobem, to vyplývá z ustanovení § 355 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu a z ustanovení § 351a zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, srovnání je zřejmé z Přílohy č. 9.

Tato ustanovení znamenají, spolu s ustanoveními § 99 odst. 5 TZ a s ustanovením § 100 odst. 6 TZ vzájemnou prostupnost těchto ochranných opatření, když umožňuje jednak změnit ústavní ochranné léčení na ZD, ale také ZD na ochranné léčení.

10.2.1. Řízení o změně zabezpečovací detence na ochranné léčení

O změně výkonu ZD na ochranné léčení rozhoduje senát (samosoudce) okresního soudu, v jehož obvodu je ústav pro výkon ZD. Rozhoduje ve veřejném zasedání a to formou usnesení. Do usnesení lze podat stížnost, která má odkladný účinek. Stížnost ve prospěch chovance též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání.

Rozhodnutí o změně není podmíněno návrhem, ředitel ústavu pro výkon ZD však může dát soudu podnět k takovému rozhodnutí, a to na základě sledování vývoje chování osoby umístěné do výkonu ZD.

V řízení, ve kterém se rozhoduje o změně ZD, musí mít ten, kterému byla ZD uložena, vždy obhájce.

Změní-li soud výkon ZD na ochranné léčení, zašle opis rozhodnutí ihned poté, co nabude právní moci ústavu pro výkon ZD, soudu, který ZD uložil, zdravotnickému zařízení, v němž má vykonávat ochranné léčení (spolu s nařízením jejího výkonu) a také státnímu zastupitelství, které vykonává dozor nad výkonem ZD. O změně ZD na ochranné léčení informuje soud v souladu s ustanovením §

103a zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu svědka, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě a požádal o informace.⁴²

10.2.2. Řízení o změně ochranného léčení

Ustanovení o změně ochranného léčení – tj. § 351a zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu vypočítává, na rozdíl od ustanovení § 355 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, kdo je oprávněn podat návrh na zahájení řízení. Návrh mohou podat zdravotnické zařízení, státní zástupce nebo osoba, na níž se vykonává ochranné léčení. Řízení lze zahájit i bez návrhu.

K řízení je příslušný okresní soud (senát nebo samosoudce), v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává, a to ve veřejném zasedání, což je výjimka ze zásady obsažené v § 315 odst. 2 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, podle níž rozhodnutí souvisící s výkonem ochranných opatření činí soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Podmínkou k rozhodování o změně ochranného léčení je, že se takové ochranné opatření vykonává – jinak by rozhodoval soud, který rozhodoval v prvním stupni.

Zásadní je, že jedním ze způsobů, jak změnit ochranné léčení, je jeho změna na ZD. Návrh na jeho změnu v ZD může podat zdravotnické zařízení nebo státní zástupce. *„Zákon nepředpokládá, že by osoba vykonávající ústavní ochranné léčení sama navrhovala své přerazení do výkonu zabezpečovací detence, které je z hlediska omezení práv přísnějším ochranným opatřením.“*⁴³

Změna ochranného léčení na ZD je možná jen v případě, že pachatel vykonává ústavní ochranné léčení. V případě, že vykonává ambulantní ochranné léčení, které neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, je třeba nejprve přistoupit k změně ambulantního ochranného léčení na ústavní.

*„Při jednání o změně ochranného léčení ústavního na zabezpečovací detenci je nezbytné přezkoumat a prokázat zejména, že nelze očekávat, že již uložené ochranné léčení plnilo svůj účel a vedlo k dostatečné ochraně společnosti.“*⁴⁴ Musí být tedy prokázáno, že vykonávané ochranné léčení nevedlo ke splnění jeho účelu pro chování osoby, na níž se ochranné léčení vykonává, a

⁴² Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 4005

⁴³ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání, Praha, C.H. Beck, 2013, str. 3986

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR 7 Tdo 213/2011-23, ze dne 11. května 2011, ASPI

tuto přeměnu vyžaduje účinná ochrana společnosti a nutnost působení na osobu, na níž se ochranné léčení vykonává, prostředky ZD.

Otázku, zda pachatel činu jinak trestného naplňuje předpoklady pro uložení ZD nebo k ochraně společnosti postačí uložení ústavního ochranného léčení, lze zodpovědět zejména na podkladě odborných znaleckých posudků.

Rozhodnutí o přeměně ochranného léčení ústavního na ZD je třeba zaslat neprodleně pro jeho právní moci zdravotnickému zařízení, v němž se vykonává ústavní léčba, soudu, který ochranné léčení uložil a ústavu pro výkon ZD spolu s nařízením jejího výkonu. Soud rovněž o této změně informuje svědka, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě a požádal o informace.

10.3. Řízení o upuštění od výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení

Ustanovení § 356 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu a v ustanovení § 352 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu jsou procesním vyjádřením rozhodování o upuštění od výkonu ZD ve smyslu ustanovení § 100 odst. 7 TZ a o upuštění od výkonu ochranného léčení ve smyslu § 99 odst. 7 TZ. Z Přílohy č. 10 a následujícího srovnání je zřejmé, že jak o upuštění od výkonu ZD, tak o upuštění od výkonu ochranného léčení rozhodne před jeho započítím soud, který ochranné opatření uložil, a to ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce nebo osoby, které bylo ochranné opatření uloženo, anebo i bez takového návrhu. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Stížnost ve prospěch osoby, které se rozhodnutí o ochranném opatření týká, mohou podat i osoby, které by mohly podat v její prospěch odvolání. S výjimkou řízení o upuštění od výkonu ochranného léčení protialkoholního musí mít v řízení osoba, které bylo ochranné opatření uloženo, obhájce.⁴⁵

10.3.1. Řízení o upuštění od výkonu zabezpečovací detence

Ustanovení § 356 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, o upuštění od výkonu ZD je procesním vyjádřením rozhodování o upuštění od výkonu ZD ve smyslu § 100 odst. 7 TZ.

Důvodem takového rozhodnutí je skutečnost, že před započítím výkonu ZD pominuly okolnosti, pro něž byla uložena. *„To může spočívat především ve změně zdravotního stavu osoby, které byla zabezpečovací detence uložena,*

⁴⁵ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 3989

například vývojem duševní poruchy pominula nebezpečnost osoby při pobytu na svobodě, i když duševní porucha, která odůvodnila závěr o její nepřičetnosti, i nadále trvá. Soud musí při zjišťování a posuzování okolností významných pro rozhodování o upuštění od výkonu zabezpečovací detence vycházet především z odborných lékařských znalostí. V tomto ohledu bude tedy nutné zjišťovat tyto okolnosti zpravidla znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie.“⁴⁶ Jestliže bylo s výkonem zabezpečovací detence započato, na základě postupu dle § 354 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, nepřichází v úvahu upuštění od jeho výkonu. V úvahu by v takovém případě připadalo ukončení zabezpečovací detence.

Bez splnění podmínek uvedených v § 100 odst. 7 TZ může soud upustit od výkonu ZD, jestliže odsouzený byl nebo má být vydán do cizího státu nebo předán cizímu státu podle části páté hlavy druhé zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, nebo vyhoštěn. Do rozhodnutí soudu o upuštění od výkonu ZD za použití § 356 odst. 2 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, není stížnost přípustná.

Pokud však nedojde k vydání odsouzeného do cizího státu, k jeho předání nebo k vyhoštění, anebo vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se ZD vykoná. I zde rozhoduje soud, který rozhodl ve věci v prvním stupni. Soud by rozhodoval o opětovném nařízení výkonu ZD v neveřejném zasedání, do rozhodnutí není stížnost přípustná.⁴⁷

10.3.2. Řízení o upuštění od výkonu ochranného léčení

Ustanovení § 352 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu, o upuštění od výkonu ZD je procesním vyjádřením rozhodování o upuštění od výkonu ZD ve smyslu § 99 odst. 7 TZ. Důvodem k upuštění od výkonu ochranného léčení je skutečnost, že před jejím započatím pominuly okolnosti, za nichž bylo ochranné léčení uloženo. Zejména se změnil zdravotní stav osoby, které byl výkon ochranného léčení uložen, případně se změnil jeho sociální poměry, dobrovolně se úspěšně podrobil léčení, předtím než došlo k nařízení ochranného léčení. Změny zdravotního stavu se zjišťují především znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, případně z aktuálních lékařských zpráv.

⁴⁶ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání, Praha, C.H. Beck, 2013, str. 4007

⁴⁷ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání, Praha: C.H. Beck, 2013, str. 4008

Upuštění od ochranného léčení v případě, že odsouzený byl nebo má být vydán do cizího státu nebo předán cizímu státu podle části páté hlavy druhé zákona 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, nebo vyhoštěn ustanovení § 352 zákona č. 141/1961Sb., trestního řádu nezná.

10.4. Řízení o trvání zabezpečovací detence a propuštění ze zabezpečovací detence, o propuštění z ochranného léčení a jeho ukončení

Ustanovení § 357 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, je procesním vyjádřením rozhodování o přezkumu důvodů pro další trvání ZD podle § 100 odst. 5, ustanovení § 353 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, je procesním vyjádřením rozhodování o propuštění z ochranného léčení, o jeho ukončení včetně případného uložení dohledu nebo o jeho prodloužení podle § 99 odst. 6 TZ. Tato ustanovení jsou pojata rozdílně, jak je zřejmé z Přílohy č. 11 a následujícího textu.

10.4.1. Řízení o trvání zabezpečovací detence a propuštění ze zabezpečovací detence

Soud, v jehož obvodu působnosti je ústav pro výkon ZD, je povinen sledovat výkon ZD. Z toho důvodu musí nejméně jednou za dvanáct měsíců, u mladistvých nejméně jednou za šest měsíců od započetí výkonu ZD nebo od předchozího rozhodnutí o jejím dalším trvání přezkoumat, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají. Soud se přitom řídí zprávami, které jsou vypracovány odbornou komisí pro výkon ZD, případně dalšími důkazy.

Soud rozhoduje o dalším trvání ZD nebo o propuštění ze ZD ve veřejném zasedání, a to na návrh ústavu pro výkon ZD, státního zástupce nebo osoby, na níž se vykonává ZD, anebo i bez takového návrhu, z úřední povinnosti. Pokud je žádost osoby, na níž se vykonává ZD, zamítnuta, může ji tato osoba znovu podat až po šesti měsících od právní moci předchozího rozhodnutí, pokud neuvede jiné důvody.

Poté, co rozhodnutí o propuštění ze ZD nabude právní moci, zašle soud jeho opis ústavu pro výkon ZD a soudu, který ZD uložil.

Podmínkou pro takové rozhodnutí – tj. pro rozhodnutí o propuštění ze ZD – je to, že pominuly důvody pro uložení ZD, tedy ochrana společnosti již nevyžaduje, aby osoba, které byla ZD uložena, v ní setrvala. Zároveň musí být shledáno, že nejsou ani důvody k přeměně ZD na ochranné léčení. *„Při rozhodování o trvání zabezpečovací detence, které není možno považovat za*

*změnu zabezpečovací detence, není dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu.*⁴⁸

Kromě osoby, již byla ZD uložena (a také jejího zákonného zástupce) a státního zástupce mohou proti usnesení soudu, kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání ZD, podat ve prospěch této osoby stížnost i ty osoby, které by v její prospěch mohly podat odvolání.

Dále soud musí o propuštění osoby ze ZD informovat podle § 103a zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu svědka, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě a požádal o podání informace.

10.4.2. Řízení o propuštění z ochranného léčení a jeho ukončení

Důvodem k propuštění z ochranného léčení je dosažení jeho účelu. Účelem ochranného léčení je především terapeutické působení na pachatele trestného činu nebo činu jinak trestného, směřující k jeho vyléčení nebo alespoň k dosažení takového léčebného efektu, kdy již jeho pobyt na svobodě není nebezpečný. Při rozhodování o propuštění z ochranného léčení je rozhodující výsledek léčby, nikoli čin, pro který bylo léčení uloženo. Pokud tohoto výsledku nebude dosaženo v době, na kterou zákon trvání ochranného léčení omezuje, rozhodne soud před skončením této doby o jejím prodloužení. Takto prodloužit ochranné léčení je možné i opakovaně, vždy však nejdéle na další dvě léta. Musíme rozlišit propuštění z ochranného léčení, když důvodem k němu je, že bylo dosaženo účelu ochranného léčení, od ukončení trvání ochranného léčení. K takovému rozhodnutí přistoupí soud tehdy, když dojde k závěru, že účelu ochranného léčení nelze dosáhnout. To je v případě, kdy například duševní stav obviněného je léčbou neovlivnitelný. Pokud je dána obava, že po ukončení trvání ochranného léčení propuštěný při pobytu na svobodě spáchá další trestný čin, soud uloží v rozhodnutí o propuštění z ochranného léčení dohled nad jeho chováním až na dobu pěti let.

Návrh na propuštění z ochranného léčení a také návrh na ukončení ochranného léčení může podat zdravotnické zařízení, ve kterém je ochranné léčení vykonáváno. Zdravotnické zařízení podává i návrh na prodloužení trvání ochranného léčení, když je zřejmé, že jeho účelu nebude splněno do zákonem stanovené doby dvou let, a to nejméně dva měsíce před uplynutím této lhůty.

⁴⁸ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání, Praha, C.H. Beck, 2013, str. 4011

Všechny tyto návrhy musí být náležitě odůvodněny. Soud pak provádí dokazování, které spočívá zejména ve výsledku ošetřujícího lékaře, dále toho, komu je ochranné léčení uloženo, zpracovatele návrhu, dále často ustanoví znalce ke zpracování znaleckého posudku.

Lhůta uvedená v § 99 odst. 6 TZ je lhůta prekluzivní. Nebude-li v této době léčba ukončena, rozhodne soud před skončením této doby o jejím prodloužení, a to i opakovaně, vždy však nejdéle o další dvě léta, jinak rozhodne o propuštění z ochranného léčení. *„Pokud soud nestačí rozhodnout ve lhůtě stanovené v § 99 odst. 6 trestního zákoníku, byť návrh zdravotnického zařízení v této lhůtě učiněn byl, nemůže soud ochranné léčení prodloužit. V takovém případě však soud nerozhodne o ukončení ochranného léčení, ale o propuštění z něj. Návrh zdravotnického zařízení na prodloužení ochranného léčení pak zamítne.“*⁴⁹

O propuštění z ochranného léčení, o jeho ukončení (včetně případného uložení dohledu) nebo o proložení ochranného léčení rozhoduje okresní soud, v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává, ve veřejném zasedání usnesením. Návrh může podat zdravotnické zařízení, státní zástupce, osoba, na níž se vykonává ochranné léčení, případně může soud rozhodovat i bez návrhu.

Při rozhodování o propuštění nebo ukončení ochranného léčení nebo prodloužení ochranného léčení, které není možno považovat za změnu ochranného léčení, není dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, postupuje se podle ustanovení § 36a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu.

Kromě osoby, jíž bylo ochranné léčení uloženo (a také jejího zákonného zástupce) a státního zástupce mohou proti usnesení soudu, kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání ochranného léčení, o jeho propuštění nebo ukončení, podat ve prospěch této osoby stížnost i ty osoby, které by v její prospěch mohly podat odvolání.

Dále soud musí o propuštění osoby z ochranného léčení ústavního informovat podle § 103a zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu svědka, kterému hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě a požádal o podání informace.⁵⁰

⁴⁹ Usnesení Krajského soudu v Brně, 5 To 103/2011, zde dne 6. dubna 2011, ASPI

⁵⁰ Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 3991-3993

11. Výkon zabezpečovací detence, srovnání s výkonem ochranného léčení

Výkon uloženého opatření ZD je spojen s omezením osobní svobody, s omezením osobní svobody je spojeno i další ochranné opatření, ochranné léčení ústavní. Právě skutečnost, že při výkonu těchto ochranných léčení je omezena osobní svoboda, mě vede ke srovnání podmínek výkonu ZD a ochranného léčení.

Při porovnání budu vycházet ze zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, z nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/2009, kterým se stanoví podrobnosti výkonu ZD. Co se týká výkonu ochranného léčení i ze zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, co se týká výkonu trestu odnětí svobody ze zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a z vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

11.1. Místa výkonu zabezpečovací detence (a ochranného léčení)

ZD je vykonávána v ústavech pro výkon ZD zřízených podle zvláštního právního předpisu, které spravuje Vězeňská služba České republiky.

V roce 2007, kdy se v souvislosti s připravovanou rekonstrukcí trestního zákona již počítalo se zavedením institutu ZD, jmenoval ministr spravedlnosti pracovní skupinu pro zřízení ústavu ZD, složenou jak z pracovníků Ministerstva spravedlnosti, tak Vězeňské služby ČR. V roce 2007 se předpokládalo etapové zajištění s tím, že první kapacita 50 míst byla již v té době připravována úpravou části Vázební věznice Brno. K realizaci této investiční akce skutečně došlo a s účinností zákona 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence byl tento objekt připraven k přijetí prvních chovanců. Předpokládalo se zřízení samostatného areálu s kapacitou 250 míst v roce 2008, další kapacita měla vzniknout v roce 2010 a to v rozsahu dalších 300 míst.⁵¹

V příloze č. 8 Instrukce Ministerstva spravedlnosti, č.j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, jsou v části VI. uvedeny spádové oblasti ústavů pro výkon ZD.

Provoz Ústavu pro výkon ZD Věznice Opava byl zahájen v únoru roku 2013, kdy sem byli přemístěni první chovanci poté, co byla naplněna kapacita v Ústavu pro výkon ZD. K 30. 9. 2013 je zde umístěno 9 chovanců. Kapacita zde v budoucnu bude až 140 míst

⁵¹ Mrzkoš, M., Zabezpečovací detence, České vězeňství 2/2007, str. 6-7

Nikdy ale nebyl zahájen provoz Ústavu ZD ve Vidnavě. Důvodem toho, že provoz nebyl zahájen je zřejmě dopad amnestie prezidenta republiky z 1.1.2013, kdy se uvolnila kapacita vězeňských zařízení a objekt Vidnava byl prohlášen za nepotřebný. Instrukce Ministerstva spravedlnosti, č.j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy však na tuto skutečnost nerefletovala, takže stále počítá s Ústavem ZD Vidnava, který neexistuje.

*„Ochranné léčení může být podle stávající právní úpravy vykonáváno ve věznicích ("vedle výkonu trestu odnětí svobody") nebo v mimovězeňských zdravotnických zařízeních.“*⁵² Výkon ochranného léčení je zajišťován v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody tak, aby nebyl ohrožen účel výkonu trestu. V Instrukci Ministerstva spravedlnosti, č.j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy je uveden v příloze č. 8 přehled spádových území psychiatrických léčeben a zařízení a ústavů pro výkon ZD, když v části V. je uveden přehled věznic zajišťujících výkon ochranného léčení. Pro výkon ochranného léčení vedle výkonu trestu odnětí svobody zřizuje generální ředitel Vězeňské služby ČR podle jednotlivých druhů ochranného léčení v těchto věznicích specializovaná oddělení.

Pokud je ochranné léčení vykonáváno jinak než vedle výkonu trestu odnětí svobody, je možné je realizovat buď formou ambulantní péče, nebo je-li soudem nařízeno jako ústavní ochranné léčení, formou lůžkové péče v psychiatrických léčebnách.

11.2. Dozor státního zástupce nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává zabezpečovací detence

Ustanovení § 4, odst. 1, písm. b) zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ukládá státnímu zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem vykonávat dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, ZD, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda.

Návětí tohoto ustanovení „v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem“ vyjadřuje skutečnost, že výkon působnosti na daném úseku se váže na vydání příslušných zvláštních zákonů. Podle ustanovení § 40 zákona č.

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, zdroj ASPI, 14.3.2014

129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ZD vykonává krajské státní zastupitelství, v jehož obvodu se ZD vykonává. V tomto ustanovení jsou uvedena oprávnění státního zástupce při výkonu této pravomoci. Při výkonu dozoru je státní zástupce oprávněn v kteroukoliv dobu navštěvovat místa, kde se provádí výkon ZD, nahlížet do dokladů a hovořit s chovanci bez přítomnosti jiných osob, prověřovat, zda příkazy a rozhodnutí Vězeňské služby v ústavu týkající se výkonu ZD odpovídají zákonům a jiným právním předpisům, žádat od zaměstnanců Vězeňské služby potřebná vysvětlení, předložení spisů, dokladů, příkazů a rozhodnutí týkajících se výkonu ZD, vydávat příkazy k zachování právních předpisů platných pro výkon ZD a konečně nařídit, aby osoba, která je ve výkonu ZD držena nezákonně, byla ihned propuštěna. Vězeňská služba je povinna příkazy státního zástupce bez odkladu provést.⁵³

Podrobnosti k výkonu této pravomoci státního zastupitelství jsou obsaženy v pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2012 o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Státní zástupce se zabývá pouze otázkou, zda dozorovaný subjekt v místě výkonu ZD při výkonu detence dodržuje obecně závazné právní předpisy.

V případě zjištění mimořádné události státní zastupitelství vždy přezkoumá související postup dozorovaného subjektu, a to zpravidla šetřením.

V místech, kde se vykonává ZD se státní zastupitelství při výkonu dozoru vždy zabývá tím, zda jsou chovanci drženi v uvedených zařízeních v souladu s právními předpisy, tedy na základě stanovených příkazů, nařízení a rozhodnutí soudů a zda si uvedená zařízení tyto základní podklady důsledně opatřují a řádně je vedou v příslušných spisech či jiných evidencích. Zjistí-li státní zástupce, že v důsledku porušení právního předpisu Vězeňskou službou je určitá osoba ve výkonu ZD bez dostatečného právního podkladu, písemně nařídí, aby tato osoba byla ihned propuštěna.

Co se týká výkonu ochranného léčení ústavního v mimovězeňských zdravotnických zařízeních, ani zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ani jiný právní předpis dozor státního zastupitelství neupravuje. *„Ohledně dozoru nad výkonem dozoru nad místy, kde je vykonáváno ochranné*

⁵³ Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F., Zákon o státní zastupitelství s komentářem a judikaturou, Leges, Praha 2010, str.15 a násl.

*lčení, takové zvláštní zákony dosud schváleny nebyly.*⁵⁴ Z tohoto důvodu není státním zastupitelstvím vykonáván dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, ochranné léčení. Nic nenasvědčuje tomu, že by se tento stav měl v blízké budoucnosti změnit.

11.3. Cíl výkonu zabezpečovací detence (ochranného léčení ústavního)

*„Zabezpečovací detence má chránit společnost před pachateli závažné trestné činnosti, jejichž duševní stav způsobuje, že se takového jednání dopustili, a o nichž lze předpokládat, že se závažné trestné činnosti budou dopouštět i v budoucnu“*⁵⁵ Výkonem ZD se sleduje ochrana společnosti a terapeutické a výchovné působení na osoby ve výkonu ZD prostředky stanovenými v zákoně č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence. Cílem ZD je i snaha vzbudit v chovanci rozhodnutí podrobit se ochrannému léčení, a to nejprve v ústavní formě, které by, po úspěšné léčbě, bylo přeměněno v ambulantní léčení vykonávané na svobodě.⁵⁶

Ochranné léčení si klade za cíle léčení duševní poruchy, kterou pacient trpí a na jejímž základě spáchal trestný čin, léčení závislosti na alkoholu nebo jiných návykových látkách pokud je trestný čin spáchán pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, resocializaci a zařazení do běžného života, prevenci opakování trestného činu způsobeného duševní poruchou, izolaci jedince v případě, že je s ohledem na svůj zdravotní stav společensky nebezpečný a tím zajištění ochrany veřejnosti uložením ochranného léčení ústavního. Ochranné léčení naplňuje funkci izolace a odtržení pachatele od dosavadního způsobu života (např. u pachatelů trpících sexuální deviací). *„Ochranné léčení je režimové, tzn. je systémem založeným na postupném získávání výhod na základě splněných úkolů, které jsou v systému předepsány. Před pacienta klade jasný cíl, kterého dosahuje splněním dílčích úkolů, jež je patřičně odměněno. Jasnou motivací pacienta je skutečnost, že po splnění všech podmínek ochranného léčení bude propuštěn, a že celé léčení je zaměřené na postupný bezproblémový vstup do běžného života.“*⁵⁷

⁵⁴ Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F., Zákon o státní zastupitelství s komentářem a judikaturou, Leges, Praha 2010, str.15

⁵⁵ Blatníková, Š., Tři roky zabezpečovací detence v ČR (situace v ukládání nového ochranného opatření), Státní zastupitelství 1/2013, str. 24-30

⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu 129/2008, Sb., o výkonu zabezpečovací detence, zdroj ASPI, 14.3.2014

⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, zdroj ASPI, 14.3.2014

11.4. Přijímání a umístování do výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení

Do výkonu ZD se osoby umísťují jen na základě soudem nařízeného výkonu ZD. Při umístění do ústavu pro výkon ZD musí být prokazatelně provedeno seznámení chovance s jeho právy a povinnostmi, s vnitřním řádem ústavu a s jeho právem podávat návrhy na propuštění ze ZD. Odděleně se umísťují v ústavu muži od žen, chovanci mladší 19 let od dospělých a dále zpravidla chovanci s duševní poruchou od ostatních.

Ochranné léčení se vykonává na základě pravomocného rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení. Poskytovatelé jsou zásadně povinni zajistit ochranné léčení (mimo výkon trestu odnětí svobody), pokud jsou oprávněni poskytovat zdravotní služby v oboru, do jehož náplně tyto činnosti patří. Poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody formou lůžkové nebo ambulantní péče je oprávněn odmítnout přijetí pacienta k výkonu ochranného léčení, jestliže by přijetím pacienta bylo překročeno únosné pracovní zatížení. Ochranné léčení vedle výkonu trestu odnětí svobody vykonává poskytovatel ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, jsou-li pro poskytování zdravotních služeb splněny podmínky stanovené zákonem o zdravotních službách. Zdravotnické zařízení Vězeňské služby je součástí věznice.

11.5. Základní povinnosti a práva chovanců ve výkonu zabezpečovací detence, pacientů ve výkonu ochranného léčení, odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody

Zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, jsou stanoveny základní povinnosti chovanců ve výkonu tohoto ochranného opatření v ústavu pro výkon ZD.

Především je chovanec povinen zachovávat vnitřní řád ústavu, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby a odborných zaměstnanců, účastnit se programů, do nichž byl zařazen, podrobovat se léčebnému detoxikačnímu programu, pokud byl do něj zařazen, šetrně zacházet se svěřenými věcmi a nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, dodržovat pokyny a předpisy k ochraně bezpečnosti a zdraví, opatření a pokyny v oblasti požární ochrany.

Dále je chovanec povinen strpět osobní prohlídku (kterou vždy vykonává osoba stejného pohlaví), umožnit kontrolu svých osobních věcí, podrobit se

lékařským prohlídkám, strpět úkony, které souvisejí s jeho identifikací, a podrobit se úkonům nezbytným pro zpracování komplexní zprávy. Rovněž je povinen oznámit neprodleně své případné onemocnění nebo zranění, dodržovat zásady hygieny, odevzdat do úschovy ústavu věci, jejichž držení je v rozporu s účelem výkonu ZD, uhradit náklady zdravotních služeb poskytnutých na jeho žádost v zájmu zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu nad rámec zdravotních služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění.

Chovanec nesmí vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, vyrábět a přechovávat předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob a majetku nebo k útěku, nebo které by svým množstvím nebo povahou mohly narušovat pořádek anebo poškodit zdraví. Dále nesmí svévolně užívat léčiva, hrát hry o peníze, věci a služby nebo o jiné úkony, tetovat sebe nebo jinou osobu nebo nechat se tetovat, poškozovat se úmyslně na zdraví, kouřit mimo vymezené prostory.

Pokud chovanec neoprávněně odmítá plnit své povinnosti a k jeho nápravě nestačí výzva nebo napomenutí, může ho Vězeňská služba donutit k plnění povinností užitím povolených prostředků. Musí je však užít přiměřeně s přihlédnutím k osobě chovance a jeho rozumovým schopnostem.

Ve výkonu ZD má však chovanec nejen povinnosti, ale i práva. Všem chovancům ve výkonu ZD přísluší stejná práva (za podmínek a v rozsahu stanoveném zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence). Chovanci mají právo podílet se na řešení otázek souvisejících s jejich pobytem v ústavu předkládáním návrhů a připomínek řediteli ústavu. Především mají chovanci právo přijímat a na svůj náklad odesílat korespondenci, užívat ústavního telefonu a dalších ústavních komunikačních prostředků, přijímat návštěvy, mají právo na poskytování duchovních služeb, právo na uspokojování kulturních potřeb, právo na doplňkové nákupy a na přijímání balíčků.

Osoby, které přicházejí do styku s chovanci, jsou povinny dbát na zachování práv, která chovanci mají ve výkonu ZD. Chovanci mohou k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení; stížnost, případně žádost, musí být orgánu, jemuž je adresována, neprodleně odeslána. Zaměstnanci Vězeňské služby bez odkladu vyrozumí soudem ustanoveného opatrovníka, ředitele ústavu, státního zástupce, soudce, Veřejného ochránce práv nebo orgán, který provádí kontrolu ústavu, o žádosti chovance o rozmluvu a na jejich žádost nebo pokyn takovou rozmluvu v

ústavu umožní. Chovanci mají právo na poskytování právní pomoci obhájcem nebo advokátem oprávněným ho zastupovat.

Podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách je pacient vedle povinností stanovených zákonem o zdravotních službách při výkonu ochranného léčení povinen podrobit se individuálnímu léčebnému postupu stanovenému pro ochranné léčení, včetně všech zdravotních výkonů, které jsou součástí individuálního léčebného postupu, podrobit se na základě odůvodněného požadavku ošetřujícího lékaře osobní prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního řádu a vyloučení toho, aby u sebe neměl věc, kterou by narušoval individuální léčebný postup. Dále je pacient povinen umožnit určeným zaměstnancům zdravotního zařízení kontrolu svých osobních věcí. Zákon předpokládá, že pacient, který vykonává ochranné léčení ústavní má možnost krátkodobě opustit zdravotnické zařízení – je však povinen v takovém případě oznámit adresu, na které se bude zdržovat, a toto místo pobytu dodržet; pokud odmítne na tyto podmínky přistoupit, propustka mu není vystavena.

Právní úprava povinností a práv odsouzených ve výkonu trestu je obdobná právům chovanců při výkonu ZD, jak je zřejmé z Přílohy č. 12.

V následujících pasážích se budu zabývat některými konkrétními právy chovanců (pacientů a odsouzených) a tím, jak může být výkon některých shora uvedených práv omezen, konkrétně se budu zabývat právem na korespondenci, právem na užívání telefonu a právem na návštěvy.

11.5.1. Omezení práva na korespondenci

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence v ustanovení § 8 (které patří do hlavy II, zabývající se právy a povinnostmi chovanců) upravuje práva chovanců a oprávnění ústavu pro výkon ZD související s korespondencí. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách upravuje obdobnou problematiku v ustanovení § 85, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody upravuje tuto problematiku v ustanovení § 17 – srovnání je zřejmé z Přílohy č. 13.

Je důležité do tohoto porovnání zahrnout i zákon 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, protože podle § 85 odst. 4 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, se omezující ustanovení vztahuje na ochranné léčení poskytované vedle výkonu trestu odnětí svobody, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak. V případě, že ochranné léčení je vykonáváno ve věznicí

zajišťující výkon ochranného léčení, pak se při omezování postupuje právě podle zákona 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, konkrétně podle § 17 tohoto zákona.

Z tohoto porovnání je zřejmé, že omezení chovanců (dle § 18 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence) a odsouzených (podle § 17 zákon 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody) jsou poměrně zásadní a liší se vzájemně zcela nepatrně, naproti tomu omezení pacientů vyplývající z ustanovení § 85 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách jsou ve srovnání s předeslanými málo významná a nikoli soustavná – jedná se o výjimečné opatření.

11.5.2. Omezení práva užívání telefonu a dalších komunikačních prostředků

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence v ustanovení § 9 (které rovněž patří do hlavy II, zabývající se právy a povinnostmi chovanců) upravuje práva chovanců a oprávnění ústavu pro výkon ZD související s používáním telefonu a dalších komunikačních prostředků. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách upravuje obdobnou problematiku v ustanovení § 85, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody upravuje tuto problematiku v ustanovení § 18. Srovnání je zřejmé z Přílohy č. 14.

Z tohoto porovnání vyplývá, že omezení chovanců ústavů pro výkon ZD dle § 9 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence jsou výraznější, než omezení odsouzených dle § 18 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Naproti tomu omezení pacientů vyplývající z ustanovení § 85 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách jsou ve srovnání s předeslanými málo významná a nikoli soustavná – použití telefonu může být jen výjimečně zakázáno.

11.5.3. Omezení návštěv

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence v ustanovení § 10 (náležící do hlavy II) upravuje práva chovanců a oprávnění ústavu pro výkon zabezpečovací detence související s návštěvami. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách upravuje obdobnou problematiku v ustanovení § 85, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody upravuje tuto problematiku v ustanovení § 19. Srovnání je zřejmé z Přílohy č. 15.

Z tohoto srovnání je patrné, že přijímání návštěv má nejvolnější režim ve výkonu ochranného léčení ve zdravotnickém zařízení mimo výkon trestu odnětí svobody. Konkrétní návštěvu u pacienta lze výjimečně zakázat a to jenom z důvodů ohrožení lékařského postupu. Frekvence návštěv není nijak upravena.

Ve výkonu trestu odnětí svobody a v ústavech pro výkon zabezpečovací detence jsou pro povolování a průběh návštěv poměrně rozsáhlá pravidla.

Chovanci v ústavech pro výkon ZD mají právo přijímat návštěvy mnohem častěji než odsouzení ve věznici, návštěvu lze chovanci zakázat na doporučení zdravotnického zařízení a to v případě, kdy by návštěvou byl ohrožen zdravotní stav chovance. Návštěvy se uskutečňují zpravidla pod dohledem, návštěvu bez dohledu však lze umožnit.

Odsouzení ve výkonu trestu mají právo přijímat návštěvy blízkých osob na dobu 3 hodin během jednoho kalendářního měsíce. Lze však povolit i návštěvu jiné než blízké osoby. Návštěvy se uskutečňují zásadně při jejich zrakové a sluchové kontrole, lze je však umožnit i bez této kontroly. Ředitel věznice může rozhodnout, že návštěva se uskuteční „přes přepážku“. Odsouzenému ve výkonu trestu může ředitel věznice povolit opustit s návštěvou věznici (lze-li mít důvodně za to, že tím nebude ohrožen účel výkonu trestu), což u chovance v ústavu výkonu ZD nepřipadá v úvahu. V ostatních parametrech jsou podmínky pro povolování a realizaci návštěv při výkonu ZD a při výkonu trestu odnětí svobody velmi podobné.

Přesto, že chovanci v ústavech ZD mají právo přijímat návštěvy mnohem častěji než odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody, mám za to, že ostatní podmínky kromě četnosti lze vyhodnotit tak, že přijímání návštěv ve věznici má režim volnější, a to zejména kvůli možnosti opustit s návštěvou objekt věznice.

12. Průběh výkonu zabezpečovací detence

Výkonem ZD se sleduje ochrana společnosti a terapeutické a výchovné působení na osoby ve výkonu ZD prostředky stanovenými v zákoně č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence. „*U osob tzv. neovlivnitelných je cíl působení omezen na izolaci od společnosti a na zajištění důstojného pobytu v ústavu.*“⁵⁸ Podrobnosti výkonu ZD jsou stanoveny nařízením generálního

⁵⁸ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Praha: Institut pro kriminologie a sociální prevenci, 2010, str. 45

ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/2009. Ústavy pro výkon zabezpečovací detence jsou zařízení nezdravotnického charakteru.

Režim v ústavu pro výkon ZD se příliš neliší od režimu ve výkonu trestu odnětí svobody. Osoby umístěné do ústavu pro výkon ZD – chovanci – jsou osoby společensky nebezpečné, trpící duševní poruchou, nespolupracující, odmítající či sabotující soudně nařízenou léčbu (ochranné léčení), popřípadě jde o osoby neléčitelné a neovlivnitelné. Zaměstnanci ústavu pro výkon ZD jsou jednak zaměstnanci v pracovním poměru k Vězeňské službě. Dále v ústavu pro výkon zabezpečovací detenci působí odborní zaměstnanci – psycholog pro detenci, terapeut pro detenci, speciální pedagog pro detenci, sociální pracovník pro detenci. Na chovance je působeno programem, což je souhrn konkrétních aktivit, které obsahují metody a formy působení na chovance v ústavu.

Cílem pobytu v ústavu je motivovat a připravit chovance k zahájení případné terapie v ústavním ochranném léčení. Pobyt v ústavu směřuje k tomu, aby se chovanec zamyslel nad svými postoji a vzorci chování a usiloval o jejich změnu a uvědomil si svou odchylku a nebezpečnost pro společnost. U některých skupin chovanců, např. u osob prakticky neovlivnitelných, je cíl působení omezen na izolaci od společnosti a na zajištění důstojného pobytu v ústavu.⁵⁹

Základním prostředkem působení je proces sociálního učení doplněný o psychoterapeutické, socioterapeutické a jiné metody. Vzhledem k širokému diagnostickému spektru chovanců a možnosti souhrnu několika diagnóz současně je základním principem zacházení zásada individuálního přístupu.

V následujícím textu se budu zabývat tím, jak probíhá výkon ZD, jakým způsobem je s chovanci zacházeno, obsahem a zpracováváním komplexních zpráv, vzděláváním, zaměstnáním chovanců v ústavu pro výkon ZD, sociální a duchovní péčí o chovance. Dále se zaměřím na popis opatření, která slouží k zajišťování bezpečnosti v ústavu a s tím související problematikou odměn a kázeňských trestů. Budu se zabývat i porovnáním některých srovnatelných institutů při výkonu ochranného léčení ústavního a výkonu trestu odnětí svobody.

12.1. Přijímací oddělení

Každý nově příchozí chovanec je vždy zařazen do přijímacího oddělení Ústavu pro výkon ZD v Brně, kde je podroben vstupnímu posouzení. Délka

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, zdroj ASPI, 14.3.2014

pobytu v tomto oddělení zpravidla nepřesahuje dobu čtyř týdnů, konkrétně je dána dobou potřebnou pro zpracování vstupního posouzení. Cílem vstupního posouzení je provedení lékařského vyšetření a odborných posouzení, ověření stanovené diagnózy, zhodnocení aktuálního stavu chovance. Následuje zpracování závěrů ze vstupního posouzení, ujednacení postupů odborných zaměstnanců v zacházení, stanovení programu a individuálního postupu zacházení a zařazení chovance do skupiny. Na zpracování vstupního posouzení se podílí odborná komise jmenovaná ředitelem ústavu. Komisi tvoří lékař, psychiatr, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník a právník. Metodami vstupního posouzení jsou pozorování, rozhovor s chovancem, standardizované testové metody, písemná sdělení státních orgánů a institucí. Výstupem vstupního posouzení je zpracování vstupní zprávy o chovanci, která se stává součástí osobní karty chovance.⁶⁰

Vstupní zpráva obsahuje doporučení vstupní lékařské prohlídky ve vztahu k zacházení s chovanci, doporučení z vyšetření lékařem se specializací psychiatrie ve vztahu k zacházení s chovanci a stanovení skupiny – v případě více souběžných diagnóz návrh na skupinu, která bude upřednostněna. Dále vstupní zpráva obsahuje výsledek psychologického posouzení, jehož cílem je aktuální posouzení psychického stavu chovance, jeho osobnosti, motivace a ochoty ke spolupráci, postoje k současné situaci, k pobytu v ústavu, schopnosti a předpokladů k absolvování stanovených postupů zacházení, postoje k trestné činnosti a náhledu na trestnou činnost, rizik sebepoškození, agrese, postoje ke spoluchovcům, doporučení k zařazení do skupiny a dalšímu zacházení. Vstupní zpráva rovněž obsahuje výsledek speciálně-pedagogického posouzení, zaměřené mimo jiné na popis trestní minulosti, konflikty ve vztazích, chování v zátěžových situacích, schopnost řešení mezilidských konfliktů a překonání stresu, úroveň společenských a pracovních návyků, zhodnocení možných rizik a potřeb, a zejména doporučení k programu, potřebě speciálního zacházení, pracovnímu zařazení. Konečně vstupní zpráva obsahuje výsledek posouzení sociálního pracovníka, které obsahuje poznatky o způsobilosti k právním úkonům, kontaktní údaje na opatrovníka, zjištění k faktickému pobytu, sociálnímu zázemí, rodinným vztahům, dále výsledek kontaktu s orgány státní správy, sociální pracovník přitom zajišťuje také doklady, nahlášení na úřadu práce apod. I sociální pracovník formuluje svá doporučení k programu a navrhuje socio-terapeutický program.⁶¹

⁶⁰ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Praha: Institut pro kriminologie a sociální prevenci, 2010, str.46

⁶¹ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Praha: Institut pro kriminologie a sociální prevenci, 2010, str. 47

Na základě vstupního posouzení a rozhodnutí odborné komise je chovanec zařazen do jedné ze skupin – mezi psychotiky, mentálně retardované, sexuální devianty nebo mezi osoby trpící poruchou osobnosti.

Po zařazení chovance do skupiny odborná komise navrhne řediteli ústavu zařazení chovance do některé ze sekcí. Rozlišují se sekce pro ženy, chovance mladší 19 let, dospělé psychotiky muže, dospělé mentálně retardované muže, dospělé sexuální devianty muže, dospělé muže s poruchou osobnosti. Zařazování do sekcí je realizováno také s ohledem na aktuální provozně technické možnosti ústavu a s přihlédnutím k počtu chovanců. Při velmi nízkém počtu chovanců je možné jednotlivé sekce slučovat. Chovanci jsou seznámeni s výsledky vstupního posouzení způsobem přiměřeným jejich schopnostem, je jim vysvětlen i další postup při výkonu zabezpečovací detence.⁶²

12.2. Zařazení do sekcí, hodnocení chovanců

Právě od zařazení do sekcí se odvíjí konkrétní metody a formy působení na chovance, když jsou stanoveny pro každou sekci s přihlédnutím k aktuálnímu počtu a složení chovanců. Pro každou sekci zpracuje tým odborných zaměstnanců tzv. manuál sekce, který obsahuje přehled konkrétních aktivit aktuálně realizovaných v sekci. Manuál je umístěn v prostorách sekce tak, aby byl přístupný chovancům.

Formy práce jsou individuální a skupinové, přičemž skupinové působení probíhá v řízených a dozorovaných aktivitách. Základní formou působení na chovance je komunitní systém. Každý pracovní den je zahájen ranním setkáním, v jehož rámci jsou chovanci seznámeni s plánem dne a případnými dalšími organizačními změnami. Účast na ranní komunitě je pro chovance povinná. Komunitu vede psycholog, případně terapeut. Zpravidla se jí zúčastní všichni přítomní odborní zaměstnanci. V sekcích, v nichž není s ohledem na trvalý zdravotní stav chovanců možné uplatňovat komunitní systém, je tento systém nahrazen systémem pravidelných vizit, prováděných týmem odborných zaměstnanců. Vizitu vede psycholog, případně terapeut.

Po zařazení chovance do sekce je mu stanoven program s přihlédnutím k pohlaví, věku, zdravotnímu stavu, charakteristice osobnosti, trestné činnosti a míře jeho spolupráce. Součástí programu je zhodnocení východisek a stanovení

⁶² Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Praha: Institut pro kriminologie a sociální prevenci, 2010, str. 45 a násl.

cílů a prostředků jejich dosažení. Program bývá stanoven do 15 dnů od zařazení do sekce. Plnění stanoveného programu je pro chovance povinné. Program obsahuje konkrétně formulovaných hlavní cíl pobytu chovance v ústavu, který je rozpracován do konkrétních dílčích cílů. Aktivity programu jsou voleny tak, aby přímo korespondovaly s jednotlivými dílčími cíli a směřovaly k dosažení hlavního cíle. Vždy po dosažení dílčího cíle je program aktualizován, případně jsou stanoveny nové aktivity. Významné poznatky zaznamenává odborný zaměstnanec, který aktivitu vede, do záznamů o chování.

Chovanci jsou hodnoceni pomocí bodového systému, kterým se hodnotí plnění programu a dodržování režimu. Bodový systém je zahrnut do manuálu sekce, vedle počtu a popisu jednotlivých terapeuticko-režimových stupňů uplatňovaných v sekci. Do terapeuticko-režimového stupně je chovanec zařazen po stanovení programu. Nově přichodící chovanec vždy začíná v nejnižším terapeuticko-režimovém stupni. K přeřazení do jiného terapeuticko-režimového stupně dochází na základě doporučení týmu odborných zaměstnanců, přičemž může dojít k zařazení do vyššího i nižšího terapeuticko-režimového stupně.

12.3. Komplexní zpráva

U každého chovance se pravidelně jednou za tři měsíce zpracovává komplexní zpráva. Na jejím obsahu se podílí celý tým odborných zaměstnanců, zkompletováním je pověřen zpravidla psycholog. Komplexní zpráva je průběžné vyhodnocování, zda a jakým způsobem je naplňován účel detence. Shrnuje a hodnotí informace o naplňování stanoveného programu a dodržování daného režimu. Naprosto zásadní je, že zpráva vyjadřuje prognózu dalšího vývoje chovance a navrhuje případné změny. Součástí komplexní zprávy je návrh dalších praktických kroků vedoucích k řešení nejzávažnějších problémových oblastí, doporučení k případné aktualizaci programu, změny terapeuticko-režimového stupně a podobně.⁶³

Je-li postupně naplňován účel zabezpečovací detence nebo dochází-li k pominutí jejího trvání, dosáhl-li chovanec nejvyššího terapeuticko-režimového stupně a dlouhodobě v něm setrvává a celkově převažuje pozitivní hodnocení chovance, navrhne odborný tým zaměstnanců při vyhodnocení komplexní zprávy zaměřit další působení na možný přechod do režimu ústavního ochranného léčení

⁶³ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Praha: Institut pro kriminologie a sociální prevenci, 2010, str. 48-49

nebo na propuštění na svobodu. Přípravu chovance zabezpečuje tým odborných zaměstnanců a vyhodnocuje ji pravidelně v komplexní zprávě.

Závěrečná komplexní zpráva shrnuje celkový průběh ZD na základě vyhodnocení všech předcházejících komplexních zpráv za celé období jejího trvání. Zpráva obsahuje prognózu dalšího vývoje chovance v ochranném léčení, včetně možných rizik.

V případě, že odborný zaměstnanec dojde ke zjištění, že pominuly důvody pro trvání ZD, přednese tento podnět odborné komisi, která k návrhu zaujme stanovisko. V případě doporučujícího stanoviska odborné komise zpracuje zpravidla speciální pedagog zprávu o návrhu na ukončení výkonu ZD. Zpráva obsahuje podrobné odůvodnění návrhu na ukončení pobytu chovance v ZD a vyhodnocení jednotlivých komplexních zpráv za celé období trvání ZD se závěrečným hodnocením plnění jejího účelu. Součástí zprávy je vyhodnocení připravenosti chovance na přechod do režimu ústavního ochranného léčení nebo na propuštění na svobodu a stanovení prognózy dalšího vývoje chovance.⁶⁴

12.4. Zpráva o chovanci podávaná soudu

Na vyžádání soudu, který sleduje výkon ZD a přezkoumává důvody pro její další trvání nebo ukončení, zašle ředitel ústavu soudu zprávu o chovanci. Zprávu vypracuje zpravidla speciální pedagog ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci a předloží jí odborné komisi. Komise zprávu projedná a předá ji po schválení s doporučením řediteli ústavu. Ten ji neprodleně odešle soudu – pokud se s doporučením odborné komise neztotožní, připojí k ní své stanovisko.

Zpráva o chovanci shrnuje vyhodnocení jednotlivých komplexních zpráv za celé období trvání ZD se závěrečným hodnocením plnění jejího účelu. Součástí zprávy je stanovení prognózy dalšího vývoje chovance a možné rizikové a protektivní (ochranné) faktory pro další průběh.

12.5. Vzdělávání, zaměstnání, sociální a duchovní péče

Chovanci, u něhož jsou pro to předpoklady a dovoluje to jeho zdravotní stav, se umožní, aby získal základní vzdělání, případně i střední vzdělání, v příslušném vzdělávacím programu, anebo se zúčastnil dalších forem vzdělávání, které mu umožní získat nebo zvyšovat svoji kvalifikaci. Mladistvému chovanci,

⁶⁴ Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Praha: Institut pro kriminologie a sociální prevenci, 2010, str. 48-49

který neukončil úspěšně základní školní vzdělání, se vždy umožní, aby získal základní vzdělání v kurzu pro získání základního vzdělání. Ředitel ústavu na základě písemného vyjádření lékaře nebo psychologa rozhodne o zařazení mladistvého chovance do příslušného vzdělávacího programu.

Vzdělávání chovanců je součástí programu, který je chovanci stanoven. Vzdělávání zajišťuje speciální pedagog ve spolupráci s institucemi spadajícími do školského vzdělávacího systému. Vzdělávání chovanců mladších 19 let je zajišťováno odděleně od dospělých. Pro rozšíření možností pracovního uplatnění po propuštění z ústavu mohou chovanci získat znalosti a dovednosti v různých rekvalifikačních kurzech. Po absolvování kurzu získá chovanec osvědčení o rekvalifikaci. Z dokladů o vzdělávání chovanců nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu ZD. Chovanci zařazenému do některé z forem vzdělávání ústav vytváří vhodné podmínky pro studium, a to jak prostorové, tak organizační.

Chovanec je na základě doporučení odborných zaměstnanců zařazen do práce rozhodnutím ředitele ústavu. Možnost zařazení do práce se nevztahuje na chovance, kteří jsou zařazení do programu s pracovní terapií, kteří jsou starší 65 let, kterým zdravotní způsobilost nedovoluje pracovní zařazení nebo pokud je jejich pracovní schopnost vyloučena. Chovanci, kteří byli zařazení do práce, se rozdělují do pracovních skupin. Práce je vykonávána uvnitř ústava a chovanci jsou pod trvalým dohledem zaměstnanců Vězeňské služby.

Sociální péči v ústavu se rozumí sociální pomoc, která spočívá zejména v trvalé péči o osobu chovance, zajištění stravování, ubytování, poskytování informací, zprostředkování kontaktů se společenským prostředím, socioterapií a pomoci při prosazování jeho práv a oprávněných zájmů, dále podpoře rozvoje nebo alespoň zachování stávající soběstačnosti chovance, podpoře rozvíjení sociálních schopností vedoucích k samostatnosti, snížení sociálních a zdravotních rizik, souvisejících s předcházejícím způsobem života. Konečně sociální péče spočívá i v zajišťování nácviku potřebných dovedností chovance se zdravotním postižením, směřujících k dosažení samostatnosti a soběstačnosti v nejvyšší možné míře.

Církev a náboženské společnosti se mohou v souladu s právními předpisy⁶⁵ podílet na poskytování duchovní služby chovancům, a to individuálními rozhovory, konáním bohoslužeb pro zájemce z řad chovanců,

⁶⁵ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 4/2003 Sb.

zajišťováním náboženské literatury a dalšími vhodnými formami po dohodě s ředitelem ústavu ZD. Chovanci nesmí být k účasti na bohoslužbách a ke kontaktu s osobami, poskytujícími duchovní služby, nuceni, ale také jim nesmí být v účasti žádným způsobem bráněno.

12.6. Opatření k zajišťování bezpečnosti v ústavu

Ředitel ústavu pro výkon ZD je povinen přijmout taková opatření, která zajistí bezpečnost chovanců i dalších osob přítomných v ústavu.

Pokud je chovanec neklidný a začne svým chováním ohrožovat sebe nebo okolí, je nutné nejprve využít výzvy nebo domluvy. Pokud nedojde ke zlepšení situace, přistupuje se k použití omezovacích prostředků. Omezovací prostředky lze v nezbytně nutných případech použít k ochraně chovance a jiných osob. Omezovacími prostředky jsou pobyt na uzavřeném oddělení, umístění chovance v izolační místnosti, omezení chovance v pohybu prostřednictvím ochranných pásů, omezení chovance v pohybu prostřednictvím manuálního držení, akutní žilní podávání psychofarmak, pokud se nejedná o léčbu na žádost chovance, či dlouhodobou léčbu psychiatrické poruchy.

Pobyt v uzavřeném oddělení je uplatňován v nezbytně nutných případech, kdy chovanec narušuje závažným způsobem vnitřní bezpečnost ústavu a nelze použít jiných mírnějších prostředků. Uzavřeným oddělením se rozumí vyčleněný, od ostatních částí ústavu oddělený prostor. O zařazení do uzavřeného oddělení rozhoduje v souvislosti se zdravotním stavem chovance lékař, v ostatních případech ředitel ústavu nebo jím pověřený odborný zaměstnanec. Pobyt v uzavřeném oddělení trvá nezbytně dlouhou dobu, nejdéle deset dní. Pobyt chovance v uzavřeném oddělení musí být minimálně jednou do hodiny vizuálně kontrolován.

Umístění do izolační místnosti je akutním krizovým opatřením. Chovanec, který svým jednáním vážným způsobem bezprostředně ohrožuje sebe nebo jiného, může být na základě rozhodnutí odborného zaměstnance umístěn po nezbytně nutnou dobu do izolační místnosti s vybavením omezujícím možnost sebepoškození chovance. Před vlastním umístěním do izolační místnosti se u chovance vykoná důkladná osobní prohlídka a po jejím provedení se chovanec převlékne do oděvu určeného ředitelem ústavu. Chovanci se ponechají osobní věci, ty mu jsou odebrány pouze v případě, že hrozí riziko sebepoškození. V případě nutnosti lze chovance umístit do izolace i bez osobní prohlídky a v běžném oděvu. Chovanec umístěný v izolační místnosti musí být trvale

kontrolován, pobyt je monitorován kamerovým systémem. Pobyt v izolační místnosti je ukončen po odeznění příčin, kvůli kterým k němu bylo přistoupeno. Způsob zacházení s chovancem umístěným v izolační místnosti má charakter týmové práce odborných zaměstnanců, je přísně individuální a řídí se povahou daného případu.

Dalším omezovacím prostředkem je omezení chovance v pohybu prostřednictvím manuálního držení. Jedná se o znehybnění a držení chovance za využití speciálních úchopů do doby jeho zklidnění. Jeden ze zasahujících zaměstnanců při zákroku vždy dbá na ochranu hlavy, krku a zajištění volného dýchání. Tento zaměstnanec zároveň řídí celý průběh zákroku. Po dosažení účelu zákroku je chovanec odveden do ložnice nebo do cely. Po dobu omezení ochrannými pásy jsou prováděny pravidelné kontroly chovance.

Po použití všech uvedených omezovacích prostředků musí být chovanec předveden k lékaři.

Ředitel ústavu informuje o použití omezovacích prostředků vůči chovanci bezodkladně státního zástupce, který vykonává dozor nad výkonem ZD a opatrovníka, je-li chovanci ustanoven. O možnosti použití omezovacích prostředků jsou chovanci při přijetí do ústavu poučeni.

Příslušníci Vězeňské služby jsou oprávněni použít proti chovanci donucovací prostředky v souladu s právním předpisem.⁶⁶

12.7. Odměny a kázeňské tresty

Pokud chovanec svým chováním a jednáním projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu ZD, lze udělit mu udělit odměnu, kterou je pochvala, veřejná pochvala nebo veřejné poděkování, mimořádné zvýšení doby trvání návštěv v kalendářním měsíci nebo jiná osobní výhoda, věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1 000 Kč. Jinou osobní výhodou se rozumí povolení prodloužení doby vycházky nad stanovený rozsah, zvýšení počtu osob k návštěvě, povolení návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců, zařazení do práce, povolení častějších doplňkových nákupů, sledování televizních programů nad dobu stanovenou v časovém rozvrhu dne, využívání místnosti pro kondiční cvičení, uplatnění estetických prvků

⁶⁶ § 17 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

v ubytovacím prostoru, povolení užívání ústavního internetu nebo častější používání ústavního telefonu.

Udělení odměny je plně v kompetenci určených zaměstnanců. Ředitel ústavu má právo udělovat odměny v plném rozsahu, odborní zaměstnanci mají určeno, jaké odměny mohou udělovat. O udělení odměny chovanci nežadají.

Pokud chovanec zaviněně porušuje své základní povinnosti, které jsou mu uloženy v ustanovení § 17 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, dopustí se tak kázeňského přestupku. Za kázeňský přestupek lze uložit kázeňský trest. Kázeňský trest lze uložit jen, jsou-li náležitě objasněny okolnosti kázeňského přestupku a prokázáno zaviněné jednání chovance. Před uložením kázeňského trestu musí být chovanci umožněno, aby se k věci vyjádřil.

Kázeňskými tresty jsou napomenutí, veřejná důtka, odnětí osobní výhody, která mu byla udělena za odměnu, odnětí možnosti účastnit se kulturní nebo společenské akce v ústavu a propadnutí věci.

Napomenutí se chovanci vysloví ústně, a to individuálně. Veřejná důtka se chovanci vysloví veřejně, zpravidla před další skupinou chovanců na komunitním setkání nebo na vizitě.

Kázeňský trest napomenutí nelze uložit vedle trestu veřejné důtky. Kázeňský trest se neuloží, jestliže samotným projednáním kázeňského přestupku s chovancem lze dosáhnout jeho nápravy. Kázeňský trest se neuloží, jestliže od spáchání kázeňského přestupku uplynula doba jednoho roku.

Kázeňskou pravomoc nad chovanci vykonávají generální ředitel Vězeňské služby a ředitelé ústavů. Jiní zaměstnanci Vězeňské služby mohou kázeňskou pravomoc vykonávat, pokud k tomu byli zmocněni generálním ředitelem Vězeňské služby nebo s jeho souhlasem ředitelem ústavu. Generální ředitel Vězeňské služby rozhoduje v kázeňském řízení jen o stížnosti proti uložení kázeňského trestu. Chovanec má právo do 3 dnů ode dne oznámení rozhodnutí o uložení kázeňského trestu podat proti němu stížnost. Odkladný účinek má jen stížnost proti uložení kázeňského trestu propadnutí věci. Proti rozhodnutí o propadnutí věci má pachatel kázeňského přestupku a osoba, které se rozhodnutí o propadnutí věci přímo týká, právo do 3 dnů ode dne oznámení tohoto rozhodnutí podat stížnost, která má odkladný účinek.

O stížnosti rozhodne do 5 pracovních dnů ode dne jejího doručení ředitel ústavu nebo k tomu zmocněný zaměstnanec Vězeňské služby. K rozhodnutí o

stížnosti nelze zmocnit zaměstnance, který kázeňský trest uložil, nebo který rozhodl o propadnutí věci. O stížnosti proti rozhodnutí ředitele ústavu rozhodne generální ředitel Vězeňské služby.

Uložením kázeňského trestu se vyřizují i jednání, která mají znaky přestupků, pokud byly spáchány během výkonu ZD. Závažné porušení povinností chovance může naplnit skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 TZ, případně trestného činu vzpoury vězňů podle § 344 TZ.⁶⁷

13. Dosavadní využití zabezpečovací detence v praxi, případné problémy s tím spojené, předpokládaný vývoj⁶⁸

Celkem bylo do ZD od zahájení provozu přijato do března 46 chovanců, když to, kolik chovanců bylo v jednotlivých letech přijato je zřejmé z grafu v Příloze č. 16.

Celkový počet chovanců umístěných v Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno (dále ÚpVZD Brno) ke dni 7.3.2014 byl 27 (24 mužů a 3 ženy), do Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava (dále ÚpVZD Opava) bylo přemístěno 12 chovanců (z toho jednomu chovanci byla ZD změněna na ochranné léčení v ústavní formě). K ukončení ZD propuštěním na svobodu nedošlo zatím u žádného chovance.

U celkem šesti chovanců ÚpVZD Brno byla změněna ZD na ochranné léčení ústavní, stejně bylo rozhodnuto o jednom chovanci ÚpVZD Opava. Jednomu chovanci ÚpVZD Brno byla ZD přerušena a byl převeden do výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen na dobu 8 osmi měsíců, se zařazením do věznice s ostrahou. Po vykonání trestu bude chovanec umístěn zpět do ZD. Ředitel ÚpVZD Brno k tomu při mé návštěvě v ÚpVZD Brno dne 11.3.2014 konstatoval, že přerušování ZD za účelem výkonu trestu je z jeho pohledu naprosto nežádoucí a nevhodný postup. Za dobu, kdy je chovanec ve výkonu trestu ze zcela „vytratí“ výsledky působení ZD. Má za to, že takový postup by neměl být zákonem vůbec umožněn.

⁶⁷ Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 502

⁶⁸ zdroj: interní materiály ÚpVZD Brno, poznatky z osobní návštěvy ÚpVZD Brno uskutečněné dne 12.3.2014

Poslední chovanec byl do ZD přijat dne 10.2.2014. V roce 2015 by měli být přijati 4 chovanci z výkonu trestu odnětí svobody – jde o pachatele, kterým byla vedle trestu odnětí svobody uložena i ZD. Z míst, kde je realizováno ochranné léčení ústavní formou je však signalizováno, že jsou podávány návrhy na změnu ochranného léčení ústavní na ZD u jedinců, kterým bylo toto ochranné opatření uloženo a nespolupracují. Předpokládá se, že v roce 2014 se bude jednat o 10 pacientů. Ovšem stává se, že se ÚpVZD Brno dozvídá o nařízení ZD až poté, co sem je chovanec dopraven nebo těsně před jeho dopravením do ZD. Což znamená, že počet přijímaných chovanců do ZD může být nezanedbatelně vyšší, než současně odhadovaný.

Z grafu v Příloze č. 17 vyplývá, že nejvíce chovanců je ve věku 30-50 let. Ve výkonu ZD zatím nebyl žádný mladistvý. Co se týká dosaženého vzdělání, naprostá většina chovanců má základní vzdělání, případně absolvovalo zvláštní školu – viz Příloha č. 18. Žádný z chovanců není ženatý, svobodní převažují nad rozvedenými – jak je zřejmé z grafu v Příloze č. 19. Více než polovina chovanců nemá sociální zázemí, rovněž více než polovina chovanců je zbavena svéprávnosti (viz grafy v Přílohách č. 20 a č. 21). Tito chovanci mají ustanoveny opatrovníky. Spolupráce s nimi je z pohledu ÚpVZD Brno problematická, neboť opatrovníkem chovance bývá nezřídka člen rodiny, který se značně ovlivnil jeho vývoj a tedy i současný stav, případně byl vystaven útokům chovance v době, kdy byl na svobodě (tj. byl jeho obětí). Ani spolupráce s opatrovníkem – úřední osobou není vždy na žádoucí úrovni. Stává se, že chovanci, kteří mají vyměřen důchod a jsou zbaveni svéprávnosti, nemají včas přístup ke svým penězům a jsou odkázáni na kapesné od státu ve výši 100,- Kč měsíčně. Přitom cigarety jsou pro ně základní potřebou, bez které se jen těžko obejdou.

Chovanci do ZD přicházejí z výkonu ústavního léčení (z psychiatrických léčeben), z výkonu trestu nebo z vazby. Pokud byli chovanci do výkonu ZD dodáni z léčebny, nejčastěji šlo o psychiatrickou léčebnu Horní Beřkovice v okrese Litoměřice. Jen čtyři chovanci byli dodáni nikoli z psychiatrické léčebny, ale byli dodáni z výkonu trestu či z vazby. Tyto skutečnosti vyplývají z grafu v Příloze č. 22. Z dalšího grafu (Příloha č. 23) je zřejmé, že právě psychiatrická léčebna Horní Beřkovice nejčastěji navrhuje převedení z ochranného léčení ústavního do ZD. K nařízení ZD došlo ve 13 případech z důvodu, že výkon ochranného léčení ústavního byl zcela bez efektu, v 11 případech z důvodu záměrného maření ochranného léčení ústavního, v ostatních případech (19) došlo k uložení ZD po spáchání trestného činu. S těmito fakty koresponduje skutečnost,

že mezi soudy, které nařídily ZD figurují nejčastěji právě ty soudy, v jejichž obvodech působnosti jsou psychiatrické léčebny, v nichž se vykonává ochranné léčení ústavní (Litoměřice). K tomu graf v Příloze č. 24.

Mezi chovanci ZD převažují pachatelé vražd a sexuálních deliktů (viz Příloha č. 25)

Co se týká diagnóz, převažují mezi chovanci ti, kterým byla diagnostikována psychotická porucha a sexuální deviace jako hlavní diagnóza (viz Příloha č. 26).

V ÚpVZD Brno jsou v současné době volné jen 2 nástupní cely a 2 cely standardní. Přitom chovanci jsou ubytováni ve čtyřech případech po trojicích a jednou ve dvojici. Tento způsob umístování chovanců po více než 2 není ideální, protože ne všichni chovanci, u kterých by to bylo vhodné, mohou být umístěni samostatně. Někteří chovanci musí být ubytováni trvale samostatně pro svoji agresivitu. Někteří chovanci jsou natolik nesnášenliví, že není možno k nim někoho přiřadit, aby nevznikaly mimořádné události. Na oddělení žen jsou 2 standardní cely a 1 izolační místnost. Z důvodu příjmu a umístění nově příchozí chovanky (příjem 8. 1. 2014) bylo nutno izolační místnost změnit na standardní celu. Skladba chovank je natolik nehomogenní, že je nezbytné, aby byly ubytovány samostatně. Pokud by bylo nutné přijmout další chovanku, muselo by dojít k uvolnění kapacity tak, že několik mužů by muselo být přemístěno do ÚpVZD v Opavě. O přemístění do ÚpVZD v Opavě je rozhodováno vždy na základě doporučení odborné komise, když zejména mohou být zohledněny případné sociální, resp. rodinné kontakty chovanců, kdy osoby, které jsou s chovanci v kontaktu mají blíže do Opavy než do Brna, případně může být zohledněna žádost chovance. V jednom případě však došlo k přemístění zpět z Opavy do Brna, protože kontakt s rodinným příslušníkem měl na chovance nežádoucí dopad, sám si přál návrat zpět do ÚpVZD Brno. V ÚpVZD v Opavě jsou chovanci umístování samostatně, po jednom, problémem však je, že zde zatím není odborný pracovník – sexuolog, čímž je velice determinováno to, kdo sem může být přemístěn.

Práce s chovanci detenčního ústavu se zaměřuje na oblasti výchovné, výukové i terapeutické. Opomíjeny nejsou ani aktivity sloužící k relaxaci a rozvíjení zájmů chovanců. Na činnosti s chovanci se podílí celý tým odborných zaměstnanců i příslušníků Vězeňské služby ČR, zařazených na úseku ZD. Přístup musí být vždy přizpůsoben charakteru aktuální skladby chovanců a požadavkům

jednotlivých aktivit. Proto je přijímán jak individuální, tak i skupinový - komunitní přístup.

Dále jedenkrát týdně přichází do detenčního ústavu místní farář, čtyři chovanci mají zájem o komunikaci s ním, ta jim je umožněna.

V rámci snahy o pozitivní působení na chovance je rozvíjena řada aktivit - sebeobslužné aktivity, práce na zahradě, práce v dílně, sportovní aktivity, vzdělávací aktivity (neboli trivium), dále speciální literární kroužek v Braillově písmu (pro nevidomou chovanku), kroužek vaření, logopedie, videoklub, volnočasové aktivity, akvaristika, arteterapie, sociálně-psychologický výcvik, psychologické poradenství, dramaterapie, psychoterapie, psychoterapie sexuálních deviantů. Zásadní je, aby se chovanci stále měli čím zabývat, aby měli stálou činnost. Ačkoli to zákon umožňuje, k zařazení do práce v detenčním ústavu nedochází, a to z mnoha důvodů – když jedním z nich je, že chovanci zpravidla vůbec nejsou schopni výkonu práce. Už samotné vytvoření a rozvíjení sebeobslužných činností je u mnohých chovanců úspěchem.

Součástí práce s chovanci je podrobné sledování jejich přístupu k režimu detence, případných pozitivních i negativních změn v náhledu na vlastní poruchu, trestnou činnost i vytváření náhledu na nutnost podstoupení ochranného léčení v důsledku společenské nebezpečnosti, i jejich aktuálních psychických stavů. Výsledky sledování se zhodnocují v pravidelných čtvrtletních komplexních zprávách sloužících jako podklad pro zpracování podnětů či doporučení k soudnímu projednání vhodnosti setrvání či případné změně ochranného opatření (pokračování v detenci, přeložení do ochranného léčení v rámci civilního psychiatrického zařízení).

III. SROVNÁNÍ S VYBRANOU ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

1. Srovnání s právní úpravou ve Slovenské republice

Od 1. ledna 2006 nabyly účinnosti nové slovenské trestní kodexy, které zrušily a nahradily dosavadní kodexy z roku 1961 ve znění pozdějších předpisů. Jde o nový trestní zákon č. 300/2005 Z.z., ze dne 20. 5. 2005 a nový trestní řád č. 301/2005 Z.z., ze dne 24. 5. 2005. Oba tyto kodexy představují zásadní reformu trestního práva na Slovensku.

Nové trestní kodexy zavedly nová ochranná opatření – ochranný dohled a zejména detenci. V detenci se jedná o opatření určené pro nebezpečné a zpravidla též duševně nemocné pachatele úmyslných trestných činů.

Ochranná opatření jsou zmíněna v ustanovení § 7a odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., ze kterého vyplývá, že je lze podle tohoto trestního zákona uložit (pokud se podle něj posuzuje trestnost činu) i tehdy, když pachatel činu jinak trestného není trestně odpovědný nebo jde o osobu, kterou není možné stíhat anebo odsoudit. Už zde je zřejmý rozdíl od úpravy v českém právním řádu, když možnost uložit ochranné opatření v případě, že jde o osobu, kterou není možné stíhat anebo odsoudit není v trestních předpisech jednoznačně vyřešené. „Ochranné léčení podle § 99 nelze uložit obviněnému, proti němuž bylo trestní stíhání přerušeno podle § 173 odst. 1 písm. c) Tr.Ř pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání trestného činu a pro kterou není schopen chápat smysl trestního stíhání, jestliže nebyla objasněna otázka jeho trestní odpovědnosti za spáchaný čin“⁶⁹.

V ustanovení § 40 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona je upraven institut upuštění od potrestání. Od české právní úpravy se slovenská liší poměrně zásadně. Podle slovenské úpravy lze od potrestání lze upustit pouze u pachatele přečinu, pokud jím nebyla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví. (Zákon č. 300/2005 Z.z., trestní zákon přitom dělí trestné činy na přečiny a zločiny, když přečin je trestný čin spáchaný z nedbalosti nebo úmyslný trestný čin, za který zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. Zločin je úmyslný trestný čin, pro který zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let. O zločin jde i tehdy, když v přísnější skutkové podstatě přečinu spáchaného

⁶⁹ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012

úmyslně je stanovena horní hranice trestní sazby převyšující pět let.) U pachatele zločinu nelze upustit od potrestání podle ustanovení § 40 zák. č. 300/2005 Z.z., trestního zákona. Jednou z možností, kdy lze upustit od potrestání, ovšem pouze u pachatele přečinu, je případ, kdy pachatel přečin spáchal ve stavu zmenšené přičetnosti a soud má za to, že ochranné léčení, které mu současně uloží, zabezpečí ochranu společnosti a nápravu pachatele účinněji než trest. Upustit od potrestání však nelze, když si pachatel způsobil stav zmenšené přičetnosti vlivem návykové látky. Český právní řád na rozdíl od slovenského právního řádu neomezuje možnost upuštění od potrestání (při současném uložení ochranného léčení) na pachatele přečinu, upustit od potrestání lze u pachatelů všech trestných činů, bez ohledu na to, jaké následky byly způsobeny.

Další podmínky jsou podobné – podle § 47 odst. 1 TZ soud může upustit od potrestání i tehdy, jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud má za to, že ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. I zde jsou v českém právním řádu širší možnosti k upuštění od potrestání, neboť tento institut lze užít nejen tehdy, když pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, ale i ve stavu vyvolaném duševní poruchou. Jak česká, tak slovenská právní úprava jsou shodné v tom, že podmiňují tento postup tím, že současně uložené ochranné léčení zajistí ochranu společnosti a nápravu pachatele lépe, resp. účinněji než trest a také v tom, že upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení je vyloučeno, pokud si pachatel stav zmenšené přičetnosti (nebo duševní poruchy) přivodil vlivem návykové látky.

Zákon č. 300/2005 Z.z. trestní zákon nezná institut upuštění od potrestání za současného uložení detence.

V ustanovení § 35 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona jsou uvedeny zásady ukládání ochranných opatření. V ustanovení § 35 odst. 5 zákona č. 300/2005 Z.z. trestního zákona je zvláště zdůrazněna potřeba ochrany společnosti – při ukládání ochranných opatření se soud neřídí zásadou úměrnosti (přiměřenosti) ke spáchanému činu, ale potřebou ochrany společnosti, když také přihlíží na potřebu léčení, výchovy anebo dovršení nápravy pachatele anebo jiné osoby. Český právní řád v ustanovení § 96 TZ zdůrazňuje zásadu přiměřenosti ochranných opatření – a to povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestní zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům. To je evidentní rozdíl mezi českou a slovenskou

právní úpravou. Slovenská právní úprava výslovně stanoví, že ochranné opatření může postihnout osobu jen tak, aby byl zajištěn co nejmenší vliv na její rodinu a blízké osoby. Nic podobného česká právní úprava nezná.

V ustanovení § 81 a 82 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona je upraven institut detence. I zde jsou vcelku podstatné odlišnosti od české úpravy.

Podle § 81 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona se detence ukládá, když je u odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody zjištěna duševní porucha, která je podle odborného lékařského posudku nevyléčitelná a jeho pobyt na svobodě je i s přihlédnutím ke spáchání trestného činu pro společnost nebezpečný. Soud v takovém případě na návrh prokurátora nebo ředitele věznice přerušuje výkon trestu odnětí svobody a nařídí umístění odsouzeného v detenčním ústavu. Z dikce tohoto ustanovení vyplývá, že takový postup je obligatorní a že není vázán na žádný vymezený druh trestných činů. Také je zřejmé, že o uložení detence se nerozhoduje při rozhodování o vině a trestu, ale kdykoli při výkonu trestu odnětí svobody, a to za podmínky, že dojde ke zjištění skutečností, které odůvodňují uložení detence.

Český právní řád naproti tomu spojuje rozhodování o uložení ZD zásadně buď s rozhodováním o vině a trestu, anebo s rozhodováním o změně ochranného léčení v ZD. Na situaci, kdy je odsouzený ve výkonu trestu (aniž by mu bylo uloženo ochranné léčení) a vyjde najevo, že je duševně nemocný, resp. duševně onemocní až při výkonu trestu a jeho pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný, nelze podle českých právních předpisů reagovat rozhodnutím o uložení ZD. Navíc, obligatorně se ukládá zabezpečovací detence podle § 100 odst. 1 TZ pouze pachateli zločinu při upuštění od potrestání nebo pachateli činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, a který není pro nepřičetnost trestné odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možností působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Z tohoto porovnání vyplývá, že do slovenského trestního zákoníku se nepromítá zásada subsidiarity ukládání detence k ochrannému léčení.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestní zákon vymezuje tři okruhy, kdy detenci uložit lze (tj. fakultativního ukládání detence). Předně může soud před skončením výkonu trestu odnětí svobody rozhodnout o umístění do detenčního ústavu i u pachatele úmyslného trestného činu, který se buď odmítá podrobit ochrannému léčení, nebo ochranné léčení pro jeho negativní postoj neplní svůj účel a současně

je jeho pobyt na svobodě pro společnost nebezpečný. Takový pachatel ukončí výkon trestu odnětí svobody a pak je umístěn do detenčního ústavu. Tj. uložení detence není vázáno na kategorii zločinů, ale postačí i odsouzení pro úmyslný přečin. Vedle podmínky, že jde o pachatele úmyslného trestného činu, který je ve výkonu trestu odnětí svobody pro takový trestný čin, musí být naplněny podmínky další – tj. současně musí pachatel vykonávat ochranné léčení, výkon ochranného léčení však neplní svůj účel z vypočtených důvodů a pobyt odsouzeného na svobodě je nebezpečný. Český právní řád řeší podobné situace ustanovením § 99 odst. 5 TZ, o změně ochranného léčení na zabezpečovací detenci.

Další možnost uložení detence (v odst. 3 § 81 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona) nastává v případě, kdy je ve výkonu trestu odnětí svobody pachatel zločinu spáchaného ze sexuálního motivu nebo pachatel, který opětovně spáchal obzvláště závažný trestný čin. Soud může rozhodnout před skončením výkonu trestu takovým pachatelem tak, že ho umístí do detenčního ústavu, pokud to pokládá za potřebné. Pachatel je do detenčního ústavu umístěn po výkonu trestu odnětí svobody. Obdobu k tomuto ustanovení TZ nezná.

Konečně podle ustanovení § 81 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. trestního zákona může soud na základě odborného lékařského posudku rozhodnout o umístění pachatele do detenčního ústavu i tehdy, je-li jeho pobyt na svobodě nebezpečný, pachatel vykonává ochranné léčení v zařízení ústavní zdravotní péče a svým chováním ohrožuje život nebo zdraví jiných osob. Soud rozhoduje na návrh zařízení ústavu zdravotní péče. Zajímavé je, že pouze v tomto případě zákon jednoznačně předpokládá odborný lékařský posudek. Při srovnání s českou právní úpravou lze konstatovat, že jde v podstatě o institutu obdobný institutu přeměny ochranného léčení na detenci dle § 99 odst. 5 TZ.

Účelem detence je podle ustanovení § 82 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona zvláštním léčebným režimem a důslednou izolací od společnosti zabránit pachateli v dalším páchaní trestných činů a činů jinak trestných. Podle § 1 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence se výkonem ZD sleduje ochrana společnosti a terapeutické a výchovné působení na osoby ve výkonu ZD. Mám za to, že v podstatě jde o totéž.

Co se týká trvání detence, není ve slovenském právním řádu (stejně jako v českém) časově omezeno – pobyt pachatele v detenčním ústavu trvá podle § 82 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona tak dlouho, dokud není možné zajistit ochranu společnosti před pachatelem jinými, mírnějšími prostředky. Soud

je však povinen nejméně jedenkrát ročně a vždy na návrh detenčního ústavu přezkoumat důvodnost držení pachatele v detenčním ústavu. Na základě odborného lékařského posudku rozhodne o dalším trvání detence anebo o propuštění pachatele z detenčního ústavu pokud důvody detence pominuly, rozhodne i o dalším výkonu trestu. Podle § 100 odst. 5 TZ ZD potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud však nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých jednou za šest měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají. Podstatné je, že jak podle českého, tak podle slovenského trestního práva není trvání detence předem časově omezeno, ale soudy pravidelně ve srovnatelném intervalu přezkoumávají důvody trvání (zabezpečovací) detence. Právní úprava je velice podobná.

V zákoně č. 301/2005 Z.z. (tj. trestním řádu Slovenské republiky) se konkrétně zabezpečovací detenci zabývají ustanovení § 462 – 464. Ustanovení § 462 se vztahuje k výkonu ZD. Podle prvního odstavce tohoto ustanovení může ministr spravedlnosti navrhnout, aby pachatel, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, byl po výkonu trestu umístěn do detenčního ústavu. Musí se však jednat o pachatele, který znovu spáchal obzvláště závazný zločin anebo zločin ze sexuálního motivu. V ostatních případech návrh na umístění odsouzeného v detenčním ústavu může podat prokurátor nebo ředitel ústavu pro výkon trestu, ve kterém odsouzený vykonává trest odnětí svobody. Lze říci, že se jedná o procesní vyjádření hmotněprávního ustanovení § 81 odst. 2 zákona č. 300/2005 Z.z., trestního zákona. Úprava, kdy slovenský právní řád vybavuje ministra spravedlnosti oprávněním podat v některých případech návrh na umístění odsouzeného po výkonu trestu do detenčního ústavu, v českém právním řádu obdobu nemá.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, má na rozdíl od slovenského trestního řádu zvláštní ustanovení o změně výkonu ZD na ochranné léčení a o upuštění od výkonu ZD.

Jak český, tak slovenský trestní řád mají speciální ustanovení o postupu soudu při přezkoumávání důvodů trvání ZD (§ 357 zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, § 463 zák. č. 300/2005 Z.z., trestní řád). V obou zemích rozhoduje ten soud, v jehož obvodě se detence vykonává, nejméně po dvanácti měsících (resp. jedenkrát ročně) přezkoumá, zda důvody detence trvají. I jinak mají tato ustanovení obdobný obsah.

Ve slovenském trestním řádu je v ustanovení § 464 upraven dozor prokurátora nad výkonem ochranného léčení, ochranné výchovy, ochranného dohledu nebo detence, s tím, že dozor se koná podle zvláštního zákona.

V českém právním řádu je dozor státního zástupce nad místy, kde je omezena osobní svoboda upraven zákonem o státním zastupitelství 283/1993 Sb., v ustanovení § 4 odst. 1. Co se týká dozoru nad výkonem ZD, je konkretizován v § 40 zák. č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence.

Přes mnohé podobnosti tedy jsou mezi slovenskou a českou úpravou i poměrně zásadní rozdíly, které jsou shora uvedeny. Pokládám slovenskou úpravu za tvrdší pro pachatele trestných činů, uložit detenci je podle slovenského právního řádu snadnější než podle právního řádu českého. Za nejzásadnější odlišnost pokládám, že podle slovenského právního řádu se soud při ukládání ochranných opatření neřídí zásadou úměrnosti (přiměřenosti) ke spáchanému činu, ale potřebou ochrany společnosti. Slovenský právní řád nezná institut upuštění od potrestání za současného uložení ZD, omezuje možnost upuštění od potrestání (při současném uložení ochranného opatření) na pachatele přečinu, upustit od potrestání nelze u pachatelů všech trestných činů.

2. Několik poznámek k právní úpravě ruské

Trestní zákon Ruské federace, č. 25 z roku 1996, ve znění z roku 2002⁷⁰ zná institut ochranného léčení ve zvláštní psychiatrické léčebně s intenzivním dohledem. Účelem ochranného léčení je vyléčit pachatele trestných činů nebo zlepšit jejich psychický stav a rovněž předejít dalšímu páčání trestných činů. Ochranné léčení může být uloženo osobám, které spáchaly skutky podle zvláštní části trestního zákona ve stavu nepřičetnosti, nebo u kterých po spáchání trestného činu nastala duševní porucha, jež znemožňuje uložení nebo výkon trestu, dále osobám, které spáchaly trestný čin a trpí duševními poruchami nevylučujícími přičetnost a konečně osobám, které spáchaly trestný čin a vyžadují léčení alkoholismu nebo drogové závislosti. Těmto osobám se ochranné léčení ukládá pouze v případech, kdy je duševní porucha spojena s rizikem, že tyto osoby mohou způsobit jinou podstatnou škodu nebo mohou být nebezpečné pro sebe či pro jiné osoby.

⁷⁰ dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/docs/293.pdf>, ze dne 10.2.2014

Ochranné léčení ve zvláštní psychiatrické léčebně s intenzivním dozorem může být uloženo osobě, která je z důvodu svého psychického stavu obzvláště nebezpečná pro sebe nebo jiné osoby a vyžaduje stálý a intenzivní dohled. Prodloužení, změnu a ukončení ochranného léčení nařizuje soud na návrh správy ústavu, jenž provádí ochranné léčení, na základě posudku komise lékařů-psychiatrů. Osoba, které bylo uloženo ochranné léčení, musí být posouzena komisí lékařů-psychiatrů nejméně jednou za šest měsíců, aby se zjistilo, zda nevznikly důvody pro podání návrhu na ukončení ochranného léčení nebo na změnu tohoto opatření soudu. Pokud důvody pro ukončení nebo změnu ochranného léčení nevznikly, správa ústavu, jenž provádí ochranné léčení, předloží soudu rozhodnutí o prodloužení ochranného léčení. Poprvé může být ochranné léčení prodlouženo po uplynutí šesti měsíců od začátku léčení, dále se prodloužení ochranného léčení provádí každý rok. Změnu nebo ukončení ochranného léčení nařídí soud v případě takové změny psychického stavu osoby, v jejímž důsledku odpadá nutnost užití dříve uloženého opatření nebo je třeba uložit jinou formu ochranného léčení.

V případě uzdravení osoby, u níž psychická porucha nastala po spáchání trestného činu, se při ukládání trestu nebo obnovení jeho výkonu doba, po kterou bylo této osobě uloženo ochranné léčení v psychiatrické léčebně, započítává do doby trestu v poměru jeden den pobytu v psychiatrické léčebně za jeden den odnětí svobody.

Institut ochranného léčení ve zvláštní psychiatrické léčebně s intenzivním dozorem lze pokládat za srovnatelný s institutem ZD, a to z důvodu, že je ukládán podobnému okruhu osob, jakým je ukládána ZD a za srovnatelné podmínky, která musí být naplněna k uložení ZD – musí jít o osobu, která je z důvodu svého psychického stavu obzvláště nebezpečná pro sebe nebo jiné osoby a vyžaduje stálý a intenzivní dohled. Pokud tedy lze mít za to, že jde o institut srovnatelný s institutem ZD, pak můžeme porovnávat i další okolnosti výkonu ochranného léčení ve zvláštní psychiatrické léčebně s intenzivním dozorem. Z dostupných materiálů vyplývá, že trvání tohoto ochranného opatření není časově omezeno, ale je pravidelně soudem přezkoumáváno, a to každoročně. Soud zkoumá, zda jsou důvody pro trvání, změnu či ukončení tohoto ochranného léčení. I tento postup je srovnatelný s postupem podle české právní úpravy. Česká právní úprava však nezná institut započtení výkonu ochranného léčení ve zvláštní psychiatrické léčebně s intenzivním dozorem do výkonu trestu.

3. Několik poznámek k právní úpravě nizozemské

Nizozemský trestní zákon ve znění k 1. září 2002⁷¹ zná institut umístění do psychiatrické léčebny. Podle něho soudce může nařídit pachateli, jehož nelze pro zaostalost duševního vývinu nebo duševní poruchu potrestat za spáchání trestného činu, umístění do psychiatrické léčebny na dobu jednoho roku, ovšem jen pokud je takový pachatel nebezpečný sám sobě nebo jiným osobám, ohrožuje bezpečnost veřejnosti nebo majetku. Soudce k takovému rozhodnutí potřebuje posudky nejméně dvou znalců, kteří pachatele vyšetřili. Jeden znalec je vždy psychiatr.

Vzhledem k tomu, že žádný jiný institut, který by byl podobnější ZD více, než umístění do psychiatrické léčebny nizozemský trestní zákon neobsahuje, lze dovodit, že právě toto je jediný institut, se kterým lze případně ZD porovnávat.

Dále zná nizozemský trestní zákon nařízení povinné léčby. Soudce může nařídit osobě pod ochranným dohledem povinnou ochrannou léčbu, pokud to bezpečnost jiných osob, veřejnosti nebo majetku vyžaduje. Není zřejmé, zda se jedná o nařízení povinné léčby právě v psychiatrické léčebně, ale těžko si lze představit, že by šlo o léčbu jiného zaměření. S ohledem na to, že podmínkou nařízení této povinné léčby je bezpečnost jiných osoby, veřejnosti nebo majetku mám za to, že jde o institut podobný ZD. Zákon stanoví pravidla ochranné léčby a právní postavení pacientů v ochranné léčbě. Ministerstvo spravedlnosti dohlíží na to, aby byla pacientovi v ochranné léčbě poskytnuta adekvátní péče. Je zřejmé, že se nejedná o zařízení vězeňská, ale o zařízení zdravotní péče.

Z tohoto srovnání vyplývá, že v roce 2002 nizozemský trestní zákon neobsahoval institut, který by byl plně srovnatelný s institutem ZD.

⁷¹ dostupné na http://www.ok.cz/iksp/docs/328_1.pdf, ze dne 10.2.2014

IV. ZÁVĚR (A NÁVRHY DE LEGE FERENDA)

ZD je v českém právním řádu relativně novým právním institutem, zakotveným zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence, a to s účinností od 1.1.2009. K jeho zavedení došlo z důvodu obtíží, jež za účinnosti předchozí právní úpravy vznikaly při výkonu ochranného léčení u určitého druhu vysoce narušených, okolí nebezpečných, agresivních a krajně nepřizpůsobivých odsouzených. Ve zdravotnických zařízeních, v nichž je vykonáváno ochranné léčení, nemohla být dříve zajištěna dostatečná ostraha a kontrola těchto osob, které v minulosti často nejen soustavně mařily svou vlastní léčbu například útěky ze zdravotnických zařízení, ale často velmi negativně ovlivňovaly ostatní léčené osoby a ohrožovaly ošetřující personál. Při zavedení ZD do české právní úpravy bylo přihlédnuto ke vzoru zahraničních trestních zákonů, zejména k německému trestnímu zákoníku.⁷²

Účelem ZD je ochrana společnosti před pachateli závažných trestných činů, u kterých se jiné trestně právní prostředky ukázaly jako nedostatečné. „Podle dualistické koncepce sankcí slouží ZD nikoli k odplatě za spáchané trestné činy, ale k zabránění budoucích trestných činů. Trest odnětí svobody a ochranné zajištění sledují v zásadě rozdílné cíle. Trest je represivní opatření státu jako reakce na zaviněné protiprávní jednání. Naproti tomu ZD přebírá funkce, které trest při své vazbě na zavinění pachatele nemůže dostatečně plnit. Na rozdíl od trestu neslouží ZD k potrestání spáchaného bezpráví, nýbrž k ochraně společnosti před pachateli trestných činů. Nikoli vina, ale nebezpečnost pachatele je určující pro nařízení detence a dobu jejího trvání.“⁷³

Zabezpečovací detence se vykonává ve speciálních ústavech se zvláštní vnitřní a vnější ostrahou, zajišťovanou Vězeňskou službou ČR, a s odpovídajícími léčebnými a nápravnými programy. Její výkon je upraven zvláštním zákonem (zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence). V detenčním ústavu má být zajištěna náležitá ochrana společnosti před zvláště nebezpečnými pachateli

⁷² Válková, H., Stočesová, S., Detence – nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře, konaného 27. května 2005 v Plzni. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, katedra trestního práva. Plzeň 2005, str. 65

⁷³ Válková, H., Stočesová, S., Detence – nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře, konaného 27. května 2005 v Plzni. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, katedra trestního práva. Plzeň 2005, str. 65

zločinů, jejichž nebezpečnost je zvláště vysoká z důvodu jejich duševního stavu, pro který z jejich strany hrozí opakování takového závažného trestného jednání. Výkonem ZD má být zároveň náležitě stimulováno rozhodnutí pachatele podrobit se řádně léčebnému programu.

„Zabezpečovací detence představuje mimořádně razantní zásah do základních lidských práv, srovnatelný s uložením výjimečného trestu odnětí svobody a to proto, že je zde zvlášť přísný režim jejího výkonu, ale především s ohledem na úpravu trvání zabezpečovací detence. V jejím výkonu je v zásadě pokračováno, dokud to vyžaduje ochrana společnosti, byť je existence této podmínky pravidelně přezkoumávána.“⁷⁴

Soud může ZD uložit jedině na základě dostatečného a objektivně vyhodnoceného dokazování, z něž nepochybně vyplývá existence všech zákonných předpokladů pro uložení tak přísného ochranného opatření, včetně jeho nezbytnosti a nemožnosti jeho nahrazení ochranným léčením. Při dokazování je třeba vyřešit otázky, jež vyžadují odborných znalostí medicínského a psychologického rázu, zejména pokud jde o charakter duševní poruchy a prognózu chování pachatele. Nelze tedy rozhodovat bez znaleckého zkoumání duševního stavu pachatele, ač výsledky takového zkoumání je nutné hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz v kontextu dalších, obecným soudem provedených důkazů. Konečný závěr o nezbytnosti uložení ZD náleží soudu, musí však být odkazem na konkrétní důkazy náležitě odůvodněn. Jak je předesláno, zásadním důkazem je znalecký posudek, objasňující duševní stav a osobnost obviněného.

S ohledem na faktický dopad uložení ZD, který může být srovnatelný s uložením výjimečného trestu odnětí svobody, je na místě úvaha, zda by nebylo vhodné povinné přibírání dvou znalců k posouzení duševního stavu a osobnosti obviněného pro řízení u uložení ZD, tj. konkrétně k zodpovězení otázky, jaký je charakter duševní poruchy obviněného, zda je pobyt obviněného na svobodě nebezpečný z psychiatrického hlediska a zda není dostačující uložení ochranného léčení ústavního.

Dále se domnívám, že je na místě zákonnou úpravou řešit situaci, kdy bylo trestní stíhání přerušeno podle § 173 odst. 1 písm. c) trestního řádu pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání trestného činu a pro kterou není schopen chápat smysl trestního stíhání, jestliže nebyla objasněna otázka jeho trestní

⁷⁴ Nález Ústavního soudu III. ÚS 2453/11, ze dne 29. února 2012

odpovědnosti za spáchaný čin, přitom již v této fázi je – aniž by bylo rozhodnuto ve věci samé – prokázáno, že jsou dány podmínky pro uložení ZD. Jsem toho názoru, že zákon by měl jasně formulovat, že i v takovém případě, je možné uložit ZD. Za současné situace „je možné postupovat pouze podle § 38 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách,“⁷⁵ tj. hospitalizovat obviněného, proti němuž bylo trestní stíhání přerušeno, a to buď s jeho souhlasem, nebo za podmínky rozhodnutí soudu o vyslovení přípustnosti převzetí a držení v ústavu zdravotnické péče. V takových zdravotnických zařízeních, jak bylo výše řečeno, však není dostatečně zajištěna ochrana společnosti před pachatelem, kterému by jinak byla uložena ZD.

Lze konstatovat, že za dobu účinnosti zákona č. 129/2008 Sb., o zabezpečovací detenci, bylo nepochybně zjištěno, že zavedení tohoto ochranného opatření do systému ochranných opatření bylo zcela důvodné. Je pravdou, že k faktickému umístění chovanců do ústavu zabezpečovací detence docházelo zprvu velmi pomalu, do výkonu zabezpečovací detence byly do současné doby umístěny řádově jen desítky chovanců. To však vyplývá jednak z toho, že až od roku 2009 bylo možno ZD uložit a také z toho, že v mnoha případech byla ZD uložena s trestem odnětí svobody a výkon ZD tedy teprve nastane v bližší či vzdálenější budoucnosti.

⁷⁵ Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 1159

V. RESUMÉ

The thesis aims to clarify the institute of preventive detention in the Czech legal order. It focuses on clearing up the issue of safeguards, which include the preventive detention. It characterizes different kinds of protective measures and deals with their development since 1962 as well as the reasons for introduction of preventive detention on January 1st, 2009 and its regulatory development since its foundation.

It deals with the valid legislation of preventive detention and its position in the system of protective measures. It focuses on the principles for imposition of protective measures in general, the conditions for the punishment with preventive detention by comparing these with conditions for punishing with constitutional compulsory treatment as the institute closest to the one of security detention. It also pays attention to duration of security detention and compulsory treatment and to the change from compulsory treatment into security detention. Furthermore, it deals with the proceedings of security detention and compulsory treatment – of their enactment, amendment, remission of their execution as well as the proceedings of their length.

The thesis deals in detail with performance of security detention – places where the performance takes place and the prosecutor supervision over the performance of preventive detention. It compares goals of security detention and constitutional compulsory treatment. It also concerns with the reception and placement into security detention and constitutional compulsory treatment. Much attention is paid to the fundamental duties and right of inmates in security detention, their comparison with the rights and obligations of patients under constitutional compulsory treatment and with the rights and obligations of convicts serving a prison sentence. The focus is mainly on the right of correspondence, the right to use telephone and other means of communication, as well as the right for visitation, especially compared to limitation of these rights in security detention, constitutional compulsory treatment and imprisonment. It also focuses on the course of security detention itself.

In addition to this overall survey, the thesis gives brief information about the actual use of the institute of preventive detention, about set of persons who served this sentence during a five-year period and also about what the current problems in security detention are.

This thesis also compares in relative detail the institute of preventive detention in the Czech legal system with the version of this institute in the Slovak legal system, and also contains some notes on legislation of similar institutes in the Russian and Dutch legal system.

The nature and purpose of the security detention and a reflection of appropriate amendments of its legal basis are briefly summarized in the conclusion.

The thesis is complemented by a number of annexes. Those include tables that have been processed by the author and serve as a basis for evaluation of regulatory development and comparison of legal institutes, as well as graphs that were obtained from the institute for security detention which document and compare data of persons who have been sentenced to preventive detention.

VI. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy české:

1. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
2. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
3. Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence
4. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách
5. Zákon č. 218/2003., Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
6. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
7. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
8. Zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství
9. Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy
10. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
11. Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/2009, kterým se stanoví podrobnosti výkonu zabezpečovací detence
12. Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2012 o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda

Právní předpisy zahraniční:

1. Trestní zákon Slovenské republiky, zákon č. 300/2005 Z.z., ze dne 20. 5. 2005
2. Trestní řád Slovenské republiky, zákon č. 301/2005 Z.z., ze dne 24. 5. 2005

Literatura knižní:

1. *Válková, H., Stočesová, S., Detence – nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva. Sborník příspěvků z odborného semináře, konaného 27. května 2005 v Plzni. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta, katedra trestního práva. Plzeň, 2005*

2. Šámal, P., a kol., Trestní zákoník I, obecná část (§1-139), 2. vydání. C.H.Beck, Praha, 2012
3. Šámal, P., a kol., Trestní řád III, (§ 315-471), 7. vydání, C.H.Beck, Praha, 2013
4. Blatníková, Š., Problematika zabezpečovací detence, Institut pro kriminologie a sociální prevenci, Praha, 2010
5. Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F., Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou, Leges, Praha, 2010,
6. Novotný, O., Vanduchová, Z., Šámal, P., a kolektiv, Trestní právo hmotné, obecná část 1, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer, Praha, 2010
7. Gřivna, T., Trestní právo hmotné, judikatura k obecné i zvláštní části 3, 2. aktualizované vydání, Wolters Kluwer, Praha, 2010

Literatura časopisecká:

1. Vantuch, P., Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba obžalovaného, Trestní právo 9/2010, str. 5-12
2. Vondruška, F., Růžička, M., Vagai, M., Ke změně ústavního ochranného léčení v zabezpečovací detenci v případě trestných činů spáchaných před 1.1.2009, Státní zastupitelství 9/2009
3. Vesecká, R., Aulický, P., Několik poznámek k novému trestnímu zákoníku, Státní zastupitelství 4/2009, str. 10-14
4. Blatníková, Š., Tři roky zabezpečovací detence v ČR (situace v ukládání nového ochranného opatření), Státní zastupitelství 1/2013, str. 24-30
5. Crha, L., Výkon vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence v evropských dokumentech k vězeňství, Státní zastupitelství 4/2013, str. 33-41
6. Krejčířová, D., Co se děje v brněnském Ústavu pro výkon zabezpečovací detence, České vězeňství 1/2013, str. 21
7. Mrzkoš, M., Zabezpečovací detence, České vězeňství 2/2007, str. 6-7
8. Haluzová, S., Ústav pro výkon zabezpečovací detence, České vězeňství 1/2009, str. 15-17

Ostatní zdroje:

1. „Detenční ústav ve Vidnavě nakonec nevznikne, důvodem je amnestie“, dostupné z: http://olomouc.idnes.cz/detencni-ustav-ve-vidnave-nevznikne-d74-/olomouc-zpravy.aspx?c=A130415_155432_olomouc-zpravy_maq, 11.3.2014
2. Trestní zákoník Ruské federace, dostupné z : <http://www.ok.cz/iksp/docs/293.pdf>, 10.2.2014
3. nizozemský trestní zákon a předpisy související, dostupné z http://www.ok.cz/iksp/docs/328_1.pdf, 10.2.2014
4. Důvodová zpráva k zákonu č. 129/2008, Sb., o výkonu zabezpečovací detence, dostupné z ASPI
5. Důvodová zpráva k zákonu č. 373/2011, Sb., o specifických zdravotnických službách, dostupné z ASPI
6. Interní materiály ÚpVZD Brno – poskytnuté při exkurzi dne 12.3.2014

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: tabulka - vývoj právní úpravy ochranných opatření
- Příloha č. 2: tabulka - vývoj právní úpravy ochranného léčení
- Příloha č. 3: tabulka - vývoj právní úpravy zabránění věci a jiné majetkové hodnoty
- Příloha č. 4: tabulka - vývoj právní úpravy ochranné výchovy
- Příloha č. 5: tabulka - vývoj právní úpravy institutu zabezpečovací detence
- Příloha č. 6: tabulka - rozdíly v podmínkách pro ukládání ochranného léčení a zabezpečovací detence
- Příloha č. 7: tabulka - trvání zabezpečovací detence a ochranného léčení
- Příloha č. 8: tabulka - rozdíly při nařizování výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení
- Příloha č. 9: tabulka - řízení o změně zabezpečovací detence a ochranného léčení
- Příloha č. 10: tabulka - upuštění od výkonu zabezpečovací detence a ochranného léčení
- Příloha č. 11: tabulka - propuštění ze zabezpečovací detence a ochranného léčení
- Příloha č. 12: tabulka - základní povinnosti a práva chovanců v zabezpečovací detenci a odsouzených při výkonu ochranného léčení
- Příloha č. 13: tabulka - právo na korespondenci při výkonu ochranných opatření
- Příloha č. 14: tabulka - právo na užívání telefonu a dalších telekomunikačních prostředků při výkonu ochranných opatření
- Příloha č. 15: tabulka - právo na návštěvy při výkonu ochranných opatření
- Příloha č. 16: graf - počet přijatých chovanců do ÚpVZD Brno v jednotlivých letech (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 17: graf - složení chovanců zabezpečovací detence v ČR podle věku (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 18: graf - chovanci zabezpečovací detence v ČR podle vzdělání (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 19: graf - chovanci zabezpečovací detence v ČR dle sociálního zázemí (data k 7.3.2014)

- Příloha č. 20: graf - dělení chovanců zabezpečovací detence dle svéprávnosti (data k 7.3.2013)
- Příloha č. 21: graf - léčebny v ČR, z nichž byli dodáni chovanci do zabezpečovací detence (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 22: graf - návrhy na umístění do zabezpečovací detence podané léčebnami (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 23: graf - soudy nařizující zabezpečovací detenci (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 24: graf - chovanci zabezpečovací detence podle druhů hlavní trestné činnosti (data k 7.3.2014)
- Příloha č. 25: graf - chovanci zabezpečovací detence podle hlavní diagnózy (data k 7.3.2014)

Příloha č. 1: tabulka - vývoj právní úpravy ochranných opatření

(vlastní zpracování)

zákon	účinnost od	znění	rozdíl
140/1961 trestní zákon	1.1.1962	§ 71 Druhy ochranných opatření Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení a zabránění věci a u mladistvých též ochranná výchova.	
45/1973	1.7.1973	(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranný dohled , ochranné léčení, ochranná výchova a zabránění věci. (2) Ochrannou výchovu lze uložit jen mladistvému. Mladistvému nelze uložit ochranný dohled. (3) Ochranný dohled je upraven zvláštním zákonem.	Přibyl ochranný dohled, který nelze uložit mladistvému.
175/1990	1.7.1990	(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, ochranná výchova a zabránění věci. (2) Ochrannou výchovu lze uložit jen mladistvému.	Ubyl ochranný dohled
411/2005	1.7.2006	(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, ochranná výchova a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty . (2) Ochrannou výchovu lze uložit jen mladistvému.	Přibyl zabránění jiné majetkové hodnoty
129/2008	1.1.2009	(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence , ochranná výchova a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty. (2) Ochrannou výchovu lze uložit jen mladistvému. (3) Ochranné léčení nelze uložit vedle zabezpečovací detence.	Přibyla zabezpečovací detence
40/2009 trestní zákoník	1.1.2010	§ 98 Druhy ochranných opatření (1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. (2) Ukládání ochranné výchovy upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. (3) Ochranné léčení nelze uložit vedle zabezpečovací detence.	Změnilo se pouze pořadí ve výčtu ochranných opatření, dále ustanovení o ochranné výchově – je upravována zákonem o soudnictví ve věcech mládeže

Příloha č. 2: tabulka - vývoj právní úpravy ochranného léčení

(vlastní zpracování)

zákon	účinnost od	znění	rozdíl
140/1961 trestní zákon	1.1.1962	<p>§ 72 Ochranné léčení</p> <p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu zmenšené přičetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává nadměrnému požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků, spáchal trestný čin v opilosti nebo v jiném podobném opojení.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Ochranné léčení se vykonává v léčebném ústavu.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítím okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	
148/1969	1.1.1970	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu zmenšené přičetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává nadměrnému požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků, spáchal trestný čin v opilosti nebo v jiném podobném opojení nebo v souvislosti s požíváním alkoholu.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Ochranné léčení se vykonává zpravidla v léčebném ústavě. Lze-li však vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel léčení splní i léčení ambulantní, může soud nařídit tento způsob léčby, popřípadě ústavní léčení změnit dodatečně v léčení ambulantní, nebo naopak.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítím okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>Ochranné léčení lze uložit nejen pokud pachatel spáchal trestný čin v opilosti, postačí i souvislost s požíváním alkoholu.</p> <p>Podstatné je, že ochranné léčení lze vykonávat nejen ústavní formou, ale i formou ambulantní.</p>
45/1973	1.7.1973	<p>1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je</p>	<p>Přibyla možnost uložit ochranné léčení, když pachatel spáchal trestný čin v souvislosti</p>

		<p>nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu zmenšené příčetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává nadměrnému požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků, spáchal trestný čin v opilosti nebo v jiném podobném opojení nebo v souvislosti s požíváním alkoholu nebo omamných prostředků.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Ochranné léčení se vykonává zpravidla v léčebném ústavě. Lze-li však vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel léčení splní i léčení ambulantní, může soud nařídít tento způsob léčby, popřípadě ústavní léčení změnit dodatečně v léčení ambulantní, nebo naopak. Ochranné léčení lze též vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody v nápravně výchovném ústavu.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítáním okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>s požíváním omamných prostředků.</p> <p>Nově lze ochranné léčení vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody v nápravně výchovném ústavu.</p>
175/1990	1.7.1990	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepříčetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu zmenšené příčetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Jestliže je ukládán trest odnětí svobody, ochranné léčení se zpravidla začíná po nástupu výkonu trestu v nápravně výchovném ústavu. V ostatních případech se ochranné léčení vykonává zpravidla v léčebném zařízení. Lze-li však vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel splní i léčení ambulantní, může soud nařídít i tento způsob léčby, popřípadě ústavní léčení změnit dodatečně na léčení ambulantní nebo naopak. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody v nápravně výchovném ústavu ke splnění účelu léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v léčebném nebo ambulantním zařízení.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítáním okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>Už se nerozlišuje nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků, používá termín zneužívání návykové látky – spáchání trestného činu pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním.</p> <p>Zpřesňuje výkon ochranného léčení, pokud je uložen i trest odnětí svobody, ochranné léčení se zpravidla začíná po nástupu výkonu trestu. Pokud délka trestu nepostačí, lze pokračovat formou ústavní nebo ambulantní i po ukončení výkonu trestu.</p>
557/1991	1.1.1992	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepříčetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu zmenšené</p>	<p>Soud nemusí uložit ochranné léčení, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Ze stejného</p>

		<p>příčetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Jestliže je ukládán trest odnětí svobody, ochranné léčení se zpravidla začíná po nástupu výkonu trestu v nápravně výchovném ústavu. V ostatních případech se ochranné léčení vykonává zpravidla v léčebném zařízení. Lze-li však vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel splní i léčení ambulantní, může soud nařídít i tento způsob léčby, popřípadě ústavní léčení změnit dodatečně na léčení ambulantní nebo naopak. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody v nápravně výchovném ústavu ke splnění účelu léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v léčebném nebo ambulantním zařízení.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) však může být ukončeno, jestliže se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítím okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>důvodu může soud ukončit ochranné léčení.</p>
290/1993	1.1.1994	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu zmenšené příčetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Jestliže je ukládán trest odnětí svobody, ochranné léčení se zpravidla začíná po nástupu výkonu trestu ve věznicích. V ostatních případech se ochranné léčení vykonává zpravidla v léčebném zařízení. Lze-li však vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel splní i léčení ambulantní, může soud nařídít i tento způsob léčby, popřípadě ústavní léčení změnit dodatečně na léčení ambulantní nebo naopak. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích ke splnění účelu léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v léčebném nebo ambulantním zařízení.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) však může být ukončeno, jestliže se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítím okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>Změna terminologie – namísto nápravně výchovného ústavu se užívá termín věznice.</p>

256/2001	1.1.2002	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu, anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Jestliže je ukládán trest odnětí svobody, ochranné léčení se zpravidla začíná po nástupu výkonu trestu ve věznici. V ostatních případech se ochranné léčení vykonává zpravidla v léčebném zařízení. Lze-li však vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem očekávat, že účel splní i léčení ambulantní, může soud nařídít i tento způsob léčby, popřípadě ústavní léčení změnit dodatečně na léčení ambulantní nebo naopak. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody ve věznici ke splnění účelu léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v léčebném nebo ambulantním zařízení.</p> <p>(5) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) však může být ukončeno, jestliže se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(6) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítáním okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>Namísto termínu ve stavu zmenšené přičetnosti je užít termín ve stavu vyvolaném duševní poruchou.</p>
129/2008	1.1.2009	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 odst. 1 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Podle povahy nemoci a léčebných možností soud uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní. Byl-li vedle ústavního ochranného léčení uložen trest odnětí svobody, ochranné léčení se vykonává zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici. Jestliže ochranné léčení nelze vykonat po nástupu výkonu trestu ve věznici, vykoná se ústavní ochranné léčení ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení, jinak se vykoná ve zdravotnickém zařízení po výkonu nebo jiném</p>	<p>Změněn odkaz v odstavci 1 na ustanovení § 25/1. Mění formulaci z „pachatel, který se oddává zneužívání ...“ na „pachatel, který zneužívá...“.</p> <p>Pokud nelze ochranné léčení ústavní vykonat po nástupu do výkonu trestu ve věznici, vykoná se před nástupem do výkonu trestu, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení.</p> <p>Podstatně je, že ústavní ochranné léčení může soud změnit i na zabezpečovací detenci.</p> <p>Omezuje se délka trvání ochranného léčení: „pokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta“. Pokud není léčba v této době ukončena, soud rozhoduje o jejím prodloužení. Pokud je</p>

		<p>ukončení trestu odnětí svobody. Ambulantní ochranné léčení se vykoná zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici; jestliže výkon ambulantního ochranného léčení ve věznici nelze uskutečnit, vykoná se až po výkonu trestu odnětí svobody. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody ve věznici ke splnění účelu ochranného léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování ve zdravotnickém zařízení poskytujícím ústavní nebo ambulantní péči.</p> <p>(5) Ústavní ochranné léčení může soud změnit dodatečně na ochranné léčení ambulantní a naopak. Ústavní ochranné léčení může soud změnit i na zabezpečovací detenci za podmínek § 72a odst. 1 nebo 2.</p> <p>(6) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta; nebude-li v této době léčba ukončena, rozhodne soud před skončením této doby o jejím prodloužení, a to i opakovaně, vždy však nejdéle o další dvě léta; jinak rozhodne o propuštění z ochranného léčení. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) může být ukončeno, jakmile se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout; je-li nebezpečí, že odsouzený spáchá další trestný čin, soud v rozhodnutí o propuštění z ochranného léčení uloží odsouzenému dohled nad jeho chováním až na dobu pěti let; na výkon dohledu se užije obdobně ustanovení § 26a a 26b. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(7) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítím okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	<p>ukončeno ochranné léčení, neboť jeho účelu nelze dosáhnout, soud uloží v rozhodnutím o propuštění dohled nad chováním po dobu až pěti let.</p>
40/2009 trestní zákoník	1.1.2010	<p>§ 99 Ochranné léčení</p> <p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Podle povahy nemoci a léčebných možností soud uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní. Byl-li vedle ústavního ochranného léčení uložen trest odnětí svobody, ochranné léčení se vykonává zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici. Jestliže ochranné léčení nelze vykonat po nástupu výkonu trestu ve věznici, vykoná se ústavní ochranné léčení ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení, jinak se vykoná ve zdravotnickém zařízení po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Ambulantní ochranné léčení se vykoná zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici; jestliže výkon ambulantního ochranného léčení ve věznici nelze uskutečnit, vykoná se až po výkonu trestu</p>	<p>Převzato z trestního zákona</p>

		<p>odnětí svobody. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody ve věznici ke splnění účelu ochranného léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v zdravotnickém zařízení poskytujícím ústavní nebo ambulantní péči.</p> <p>(5) Ústavní léčení může soud změnit dodatečně na léčení ambulantní a naopak. Ústavní ochranné léčení může soud změnit za podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 na zabezpečovací detenci.</p> <p>(6) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta; nebude-li v této době léčba ukončena, rozhodne soud před skončením této doby o jejím prodloužení, a to i opakovaně, vždy však nejdéle o další dvě léta; jinak rozhodne o propuštění z ochranného léčení. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) může být ukončeno, jakmile se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout; je-li nebezpečí, že odsouzený spáchá další trestný čin, soud v rozhodnutí o propuštění z ochranného léčení uloží odsouzenému dohled nad jeho chováním až na dobu pěti let; na výkon dohledu se užije obdobně ustanovení § 49 až 51. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(7) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítáním okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	
330/2011	1.12.2011	<p>(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p> <p>(2) Soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo</p> <p>b) pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.</p> <p>(3) Ochranné léčení může soud uložit i vedle trestu anebo při upuštění od potrestání.</p> <p>(4) Podle povahy nemoci a léčebných možností soud uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní. Byl-li vedle ústavního ochranného léčení uložen trest odnětí svobody, ochranné léčení se vykonává zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici. Jestliže ochranné léčení nelze vykonat po nástupu výkonu trestu ve věznici, vykoná se ústavní ochranné léčení ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení, jinak se vykoná ve zdravotnickém zařízení po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Ambulantní ochranné léčení se vykoná zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici; jestliže výkon ambulantního ochranného léčení ve věznici nelze uskutečnit, vykoná se až po výkonu trestu odnětí svobody. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody ve věznici ke splnění účelu ochranného léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v zdravotnickém zařízení poskytujícím ústavní nebo ambulantní péči.</p> <p>(5) Ústavní léčení může soud změnit dodatečně na léčení ambulantní a naopak. Ústavní ochranné léčení může soud změnit za podmínek § 100 odst. 1</p>	Rozšiřuje možnost přeměny ochranného léčení na zabezpečovací detenci

	<p>nebo 2 na zabezpečovací detenci. Bez podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 může soud změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení.</p> <p>(6) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta; nebude-li v této době léčba ukončena, rozhodne soud před skončením této doby o jejím prodloužení, a to i opakovaně, vždy však nejdéle o další dvě léta; jinak rozhodne o propuštění z ochranného léčení. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) může být ukončeno, jakmile se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout; je-li nebezpečí, že odsouzený spáchá další trestný čin, soud v rozhodnutí o propuštění z ochranného léčení uloží odsouzenému dohled nad jeho chováním až na dobu pěti let; na výkon dohledu se užije obdobně ustanovení § 49 až 51. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p> <p>(7) Od výkonu ochranného léčení soud upustí, pominou-li před jeho započítím okolnosti, pro něž bylo uloženo.</p>	
--	--	--

Příloha č. 3: tabulka - vývoj právní úpravy zabránění věci a jiné majetkové hodnoty (vlastní zpracování)

zákon	účinnost od	znění	rozdíl
140/1961 Trestní zákon	1.1.1962	<p>§ 73</p> <p>1) Nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 55 odst. 1, může soud uložit, že se taková věc zabírá,</p> <p>a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,</p> <p>b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo</p> <p>c) vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě jiný obdobný obecný zájem.</p> <p>(2) Vlastníkem zabraně věci se stává stát.</p>	
253/2006	1.7.2006	<p>(1) Nebyl-li uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené v § 55 odst. 1, může soud uložit, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabírá,</p> <p>a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,</p> <p>b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil,</p> <p>c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zvláště závažných trestných činů, nebo</p> <p>d) byla-li získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáleží-li pachateli, nebo byla-li jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, nabyta za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, nebo kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyt za takovou věc nebo jinou majetkovou hodnotu, pokud hodnota zabírané věci nebo jiné majetkové hodnoty není ve vztahu k hodnotě věci nebo jiné majetkové hodnoty získané pachatelem zanedbatelná.</p> <p>(2) Drží-li pachatel nebo jiná osoba neoprávněně nebo v rozporu se zvláštním právním předpisem věc nebo jinou majetkovou hodnotu uvedenou v odstavci 1, ve vztahu k níž je možno uložit zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, uloží jí soud vždy toto ochranné opatření.</p> <p>(3) Soud může místo zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty uložit povinnost</p> <p>a) pozměnit ji tak, aby ji nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu,</p> <p>b) odstranit určité zařízení,</p> <p>c) odstranit na ní značku nebo provést její změnu, nebo</p> <p>d) omezit dispozice s touto věcí nebo jinou majetkovou hodnotou,</p> <p>a stanovit k tomu přiměřenou lhůtu.</p> <p>(4) Nebude-li povinnost uvedená v odstavci 3 ve stanovené lhůtě splněna, rozhodne soud o zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.</p>	Lze nově zabrat i jinou majetkovou hodnotu, rozšiřují se možnosti, kdy lze zabránění věci uložit.

<p>40/2009 Trestní zákoník</p>	<p>1.1.2010</p>	<p>§ 101 Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty (1) Nebyl-li uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené v § 70 odst. 1, může soud uložit, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabírá, a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. (2) Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty pouze v případě, že je, byť nikoli bezprostředním, výnosem trestného činu, zejména a) byla-li věc nebo jiná majetková hodnota získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáleží-li pachateli, b) byla-li věc nebo jiná majetková hodnota nabyta jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, pokud hodnota věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci nebo jiné majetkové hodnoty zanedbatelná, nebo c) byla-li věc nebo jiná majetková hodnota nabyta jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, pokud hodnota věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci nebo jiné majetkové hodnoty zanedbatelná. (3) Drží-li pachatel nebo jiná osoba v rozporu s jiným právním předpisem věc nebo jinou majetkovou hodnotu uvedenou v odstavci 1 nebo 2, ve vztahu k níž je možno uložit zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, uloží mu soud vždy toto ochranné opatření. (4) Soud může místo zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty uložit povinnost a) pozměnit věc nebo jinou majetkovou hodnotu tak, aby jí nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu, b) odstranit určité zařízení, c) odstranit její označení nebo provést její změnu, nebo d) omezit dispozice s věcí nebo jinou majetkovou hodnotou, a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu. (5) Nebude-li povinnost stanovená podle odstavce 4 ve stanovené lhůtě splněna, rozhodne soud o zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.</p>	<p>Věci získané trestným činem nebo za ně jsou označeny jako „výnos“ z trestné činnosti, a to v odstavci dva, kam bylo přesunuto ustanovení odst. 1, písm. d) předchozí úpravy v § 73. Jinak se úprava v podstatě neliší.</p>
--	-----------------	--	---

Příloha č. 4: tabulka - vývoj právní úpravy ochranné výchovy

(vlastní zpracování)

zákon	účinnost od	znění	rozdíl
140/1961	1.1.1962	<p>Ochranná výchova</p> <p>§ 84</p> <p>(1) Soud může uložit ochrannou výchovu, jestliže bylo upuštěno od potrestání mladistvého</p> <p>a</p> <p>a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno,</p> <p>b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo</p> <p>c) vyžaduje to prostředí, v němž mladistvý žije.</p> <p>(2) Ochrannou výchovu nelze uložit, jde-li o vojáka.</p> <p>§ 85</p> <p>(1) Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních; vyžaduje-li to však zdravotní stav chovance, vykonává se v léčebném ústavu.</p> <p>(2) Ve výkonu ochranné výchovy je nutno řádným pedagogickým vedením zabezpečit přípravu chovance na jeho budoucí povolání.</p> <p>(3) Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku chovance; vyžaduje-li to zájem chovance, může ji soud prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku.</p> <p>(4) Od výkonu ochranné výchovy soud upustí, pominou-li před jejím započítím okolnosti, pro něž byla uložena.</p> <p>§ 86</p> <p>Spáchala-li osoba, která dovršila dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let, některý čin, za který tento zákon ve zvláštní části dovoluje uložení trestu smrti, uloží soud v občanskoprávním řízení její ochrannou výchovu; soud tak může učinit též tehdy, jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší než patnáct let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem.</p>	
56/1965	1.8.1965	<p>§ 84</p> <p>(1) Soud může uložit ochrannou výchovu, jestliže bylo upuštěno od potrestání mladistvého</p> <p>a</p> <p>a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno,</p> <p>b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo</p> <p>c) vyžaduje to prostředí, v němž mladistvý žije.</p> <p>(2) Ochrannou výchovu nelze uložit, jde-li o vojáka.</p> <p>§ 85</p> <p>(1) Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních; vyžaduje-li to však zdravotní stav chovance, vykonává se v léčebném ústavu.</p> <p>(2) Ve výkonu ochranné výchovy je nutno řádným pedagogickým vedením zabezpečit přípravu chovance na jeho budoucí povolání.</p> <p>(3) Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého</p>	<p>Umožňuje soudu, aby v případě, že převýchova mladistvého je úspěšná, podmíněné propuštění z ochranné výchovy. V případě, že po podmíněném propuštění se nechová řádně, podmíněné umístění mimo výchovný ústav soud zruší a ve výkonu ochranné výchovy je pak pokračováno.</p>

		<p>roku věku chovance; vyžaduje-li to zájem chovance, může ji soud prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku.</p> <p>(4) Od výkonu ochranné výchovy soud upustí, pominou-li před jejím započítáním okolnosti, pro něž byla uložena.</p> <p>(5) Jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, jimž je podroben ve výchovném zařízení, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud mladistvého podmíněně umístit mimo výchovné zařízení.</p> <p>(6) Nesplní-li mladistvý očekávání, že i mimo výchovné zařízení se bude řádně chovat a pracovat, soud podmíněně umístění mimo výchovné zařízení zruší a rozhodne, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje ve výchovném zařízení.</p> <p>§ 86</p> <p>Spáchala-li osoba, která dovršila dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let, některý čin, za který tento zákon ve zvláštní části dovoluje uložení trestu smrti, uloží soud v občanskoprávním řízení její ochrannou výchovu; soud tak může učinit též tehdy, jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší než patnáct let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem.</p>	
45/1973	1.7.1973	<p>§ 84</p> <p>(1) Odsuzuje-li soud mladistvého, může mu uložit ochrannou výchovu, pokud</p> <p>a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno,</p> <p>b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo</p> <p>c) vyžaduje to prostředí, v němž mladistvý žije.</p> <p>(2) Ochrannou výchovu nelze uložit, jde-li o vojáka.</p> <p>§ 85</p> <p>(1) Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních; vyžaduje-li to však zdravotní stav chovance, vykonává se v léčebném ústavu.</p> <p>(2) Ve výkonu ochranné výchovy je nutno řádným pedagogickým vedením zabezpečit přípravu chovance na jeho budoucí povolání.</p> <p>(3) Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku chovance; vyžaduje-li to zájem chovance, může ji soud prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku.</p> <p>(4) Od výkonu ochranné výchovy soud upustí, pominou-li před jejím započítáním okolnosti, pro něž byla uložena.</p> <p>(5) Jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, jimž je podroben ve výchovném zařízení, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud mladistvého podmíněně umístit mimo výchovné zařízení.</p> <p>(6) Nesplní-li mladistvý očekávání, že i mimo výchovné zařízení se bude řádně chovat a pracovat, soud podmíněně umístění mimo výchovné zařízení zruší a rozhodne, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje ve výchovném zařízení.</p>	<p>Poměrně zásadní změna spočívá v tom, že ochrannou výchovu lze uložit i v případě, že soud mladistvého odsuzuje – dříve bylo podmínkou, že bylo upuštěno od potrestání.</p>

		<p>§ 86 Spáchala-li osoba, která dovršila dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let, některý čin, za který tento zákon ve zvláštní části dovoluje uložení trestu smrti, uloží soud v občanskoprávním řízení její ochrannou výchovu; soud tak může učinit též tehdy, jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší než patnáct let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem.</p>	
175/1990	1.7.1990	<p>§ 84 (1) Odsuzuje-li soud mladistvého, může mu uložit ochrannou výchovu, pokud a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno, b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo c) vyžaduje to prostředí, v němž mladistvý žije. (2) Ochrannou výchovu nelze uložit, jde-li o vojáka.</p> <p>§ 85 (1) Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních; vyžaduje-li to však zdravotní stav chovance, vykonává se v léčebném ústavu. (2) Ve výkonu ochranné výchovy je nutno řádným pedagogickým vedením zabezpečit přípravu chovance na jeho budoucí povolání. (3) Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku chovance; vyžaduje-li to zájem chovance, může ji soud prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku. (4) Od výkonu ochranné výchovy soud upustí, pominou-li před jejím započítáním okolnosti, pro něž byla uložena. (5) Jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, jimž je podroben ve výchovném zařízení, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud mladistvého podmíněně umístit mimo výchovné zařízení. (6) Nesplní-li mladistvý očekávání, že i mimo výchovné zařízení se bude řádně chovat a pracovat, soud podmíněně umístění mimo výchovné zařízení zruší a rozhodne, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje ve výchovném zařízení.</p> <p>§ 86 Spáchala-li osoba, která dovršila dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let, některý čin, za který tento zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu, uloží soud v občanskoprávním řízení její ochrannou výchovu; soud tak může učinit též tehdy, jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší než patnáct let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem.</p>	<p>Mění úpravu ukládání ochranného opatření pachatelům trestných činů, kterým v době jeho spáchání nebylo patnáct let a to ve vztahu k tomu, že od 1.7.1990 už není možné uložit trest smrti. Povinnost uložit ochrannou výchovu měl soud v tom případě, že nezletilý pachatel, který dovršil dvanáct let věku mladší patnácti let, spáchal čin, za který lze uložit trest smrti, od 1.7.1990 má soud tuto povinnost v případě, že se dopustí činu, za který lze uložit výjimečný trest.</p>
360/1999	1.4.2000	<p>§ 86 Spáchala-li osoba, která dovršila dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let, některý čin, za který tento zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu, uloží soud v občanskoprávním řízení na návrh státního zastupitelství nebo i bez návrhu její ochrannou</p>	<p>Zákon upřesnil, že soud ukládá ochrannou výchovu nezletilým na návrh státního zastupitelství nebo i bez návrhu.</p>

		výchovu; soud tak může učinit též tehdy, jestliže je to nutné k zajištění řádné výchovy osoby mladší než patnáct let, která spáchala čin, který by jinak byl trestným činem.	
218/2003	1.1.2004	<p>§ 21 Druhy ochranných opatření (1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými. (2) Ochrannou výchovu lze uložit pouze podle tohoto zákona, ostatní ochranná opatření se ukládají podle trestního zákona.</p> <p>§ 22 Ochranná výchova (1) Soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije, b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo c) prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření. (2) Ochranná výchova potrvá, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého; vyžaduje-li to zájem mladistvého, může soud pro mládež ochrannou výchovu prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku. (3) Není-li možné ochrannou výchovu ihned vykonat, nařídí soud pro mládež do doby jejího zahájení dohled probačního úředníka. (4) Od výkonu ochranné výchovy soud pro mládež upustí, pominou-li před jejím započítím důvody, pro něž byla uložena.</p> <p>§ 23 Přeměna ústavní a ochranné výchovy (1) Jestliže převýchova mladistvého pokročila do té míry, že lze očekávat, že i bez omezení, kterým je podroben během výkonu ochranné výchovy, se bude řádně chovat a pracovat, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud ochrannou výchovu přeměnit v ústavní výchovu, nebo může rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo takové výchovné zařízení. Přitom může mladistvému uložit dohled probačního úředníka nebo jiné výchovné opatření. (2) Nesplní-li mladistvý očekávání, že bez omezení, jimž byl podroben ve výchovném zařízení, kde vykonával ochrannou výchovu, se bude řádně chovat, soud pro mládež podmíněné umístění mimo výchovné zařízení zruší a rozhodne, že se ve výkonu ochranné výchovy pokračuje. Obdobně postupuje soud pro mládež při přeměně ústavní výchovy na ochrannou výchovu.</p> <p>§ 82 Výkon ochranné výchovy (1) Ochranná výchova se vykonává ve výchovných zařízeních; vyžaduje-li to však zdravotní stav mladistvého, má jeho přijetí do péče poskytovatele zdravotních služeb přednost před výkonem ochranné výchovy.</p>	Zákonem o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) byla zrušena ustanovení o ochranné výchově v trestním zákoně, ochranná výchova je nadále upravena v tomto zákoně.

	<p>(2) Výkon ochranné výchovy nařídí předseda senátu diagnostickému ústavu podle zvláštního zákona.</p> <p>(3) Jestliže mladistvý není ve vazbě a není obava, že uprchne, může mu předseda senátu poskytnout před nástupem přiměřenou lhůtu k obstarání jeho záležitostí.</p> <p>§ 83</p> <p>Upuštění od výkonu ochranné výchovy</p> <p>(1) O upuštění od výkonu ochranné výchovy před jejím započítím rozhodne soud pro mládež, který ochrannou výchovu uložil, a to ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce, probačního úředníka, příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, anebo i bez takového návrhu.</p> <p>(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p> <p>§ 84</p> <p>Propuštění z ochranné výchovy</p> <p>(1) O propuštění z ochranné výchovy rozhoduje ve veřejném zasedání okresní soud pro mládež, v jehož obvodu se ochranná výchova vykonává, a to na návrh státního zástupce, příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probačního úředníka, mladistvého, nebo výchovného zařízení, anebo i bez takového návrhu.</p> <p>(2) Jestliže návrh podle odstavce 1 nebyl podán výchovným zařízením, je před rozhodnutím třeba vyslechnout zástupce tohoto zařízení.</p> <p>(3) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p> <p>§ 85</p> <p>Podmíněné umístění mimo výchovné zařízení</p> <p>(1) O podmíněném umístění mladistvého mimo výchovné zařízení, ve kterém vykonává ochrannou výchovu, rozhoduje ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce, příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probačního úředníka, výchovného zařízení, na žádost mladistvého, anebo i bez takového návrhu, okresní soud pro mládež, v jehož obvodu se ochranná výchova vykonává.</p> <p>(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p> <p>§ 86</p> <p>Prodloužení ochranné výchovy</p> <p>(1) O prodloužení ochranné výchovy rozhoduje ve veřejném zasedání okresní soud pro mládež, v jehož obvodu se ochranná výchova vykonává, a to na návrh státního zástupce, příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probačního úředníka, nebo výchovného zařízení, anebo i bez takového návrhu.</p> <p>(2) Jestliže návrh podle odstavce 1 nebyl podán výchovným zařízením, je před rozhodnutím třeba vyslechnout zástupce tohoto zařízení.</p> <p>(3) Prodloužit ochrannou výchovu lze jen tehdy, jestliže bylo s jejím výkonem již započato.</p> <p>(4) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost.</p> <p>§ 87</p> <p>Změna ochranné výchovy</p> <p>(1) O změně ochranné výchovy v ústavní výchovu a naopak rozhoduje ve veřejném zasedání okresní soud pro mládež, v jehož obvodu se ochranná výchova nebo ústavní výchova vykonává, a to na návrh státního zástupce, probačního úředníka, příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, výchovného</p>	
--	--	--

		<p>zařízení, nebo mladistvého, anebo i bez takového návrhu.</p> <p>(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p> <p>§ 93 Opatření</p> <p>(1) Dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, může mu soud pro mládež uložit, a to zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření, tato opatření</p> <p>a) výchovnou povinnost, b) výchovné omezení, c) napomenutí s výstrahou, d) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče , e) dohled probačního úředníka, f) ochrannou výchovu, g) ochranné léčení.</p> <p>(2) Ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákoník dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a bylo mladší patnácti let.</p> <p>(3) Ochranná výchova může být uložena též dítěti, které v době spáchání činu bylo mladší patnácti let, odůvodňuje-li to povaha spáchaného činu jinak trestného a je-li to nezbytně nutné k zajištění jeho řádné výchovy.</p>	
383/2005	1.12.2005	<p>§ 22 Ochranná výchova</p> <p>(1) Soud pro mládež může mladistvému uložit ochrannou výchovu, pokud</p> <p>a) o výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije, b) dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo c) prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy, a nepostačuje uložení výchovných opatření.</p>	<p>Tato změna spočívá v tom, že ochranná výchova je ukládána až tehdy, když mírnější, výchovná opatření nepostačuje k naplnění účelu zákona o trestání mladistvých.</p>

Příloha č. 5: tabulka - vývoj právní úpravy institutu zabezpečovací detence

(vlastní zpracování)

zákon	účinnost od	Znění	rozdíl
140/1961, trestní zákon, ve znění 129/2008	1.1.2009	<p>§ 72a Zabezpečovací detence</p> <p>(1) Soud uloží zabezpečovací detenci v případě uvedeném v § 25 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zvláště závažného trestného činu (§ 41 odst. 2), není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.</p> <p>(2) Soud může uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže pachatel spáchal úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.</p> <p>(3) Zabezpečovací detenci může soud uložit samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu.</p> <p>(4) Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy.</p> <p>(5) Zabezpečovací detence trvá, pokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud nejméně jednou za 12 měsíců a u mladistvých jednou za 6 měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají.</p> <p>(6) Zabezpečovací detenci může soud změnit na ústavní ochranné léčení, pominou-li důvody, pro něž byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení.</p> <p>(7) Od výkonu zabezpečovací detence soud upustí, pominou-li před jejím započítím okolnosti, pro něž byla uložena.</p>	Poprvé zavedena zabezpečovací detence
40/2009	1.1.2010	<p>§ 100 Zabezpečovací detence</p> <p>(1) Soud uloží zabezpečovací detenci v případě uvedeném v § 47 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zvláště závažného zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.</p> <p>(2) Soud může uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené</p>	Rozšiřuje možnosti uložení zabezpečovací detence – rozšíření okruhu osob, kterým lze uložit zabezpečovací detenci, o recidivisty, kteří opakovaně páchají trestné činy a zneužívají návyková látky a to za podmínek zde uvedených.

		<p>ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro zvláště závažný zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložení ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevěnému postoji pachatele k ochrannému léčení.</p> <p>(3) Zabezpečovací detenci může soud uložit samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu. Byla-li zabezpečovací detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykoná se po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Byl-li uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v době výkonu zabezpečovací detence, její výkon se na dobu výkonu takového trestu odnětí svobody přerušuje. Po skončení výkonu trestu se pokračuje ve výkonu zabezpečovací detence.</p> <p>(4) Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy.</p> <p>(5) Zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých jednou za šest měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají.</p> <p>(6) Zabezpečovací detenci může soud změnit dodatečně na ústavní ochranné léčení, pominou-li důvody, pro něž byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení.</p> <p>(7) Od výkonu zabezpečovací detence soud upustí, pominou-li před jejím započítím okolnosti, pro něž byla uložena.</p>	
330/2011	1.12.2011	<p>§ 100</p> <p>(1) Soud uloží zabezpečovací detenci v případě uvedeném v § 47 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřítčetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.</p> <p>(2) Soud může uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže</p> <p>a) pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, nebo</p> <p>b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, znovu spáchal zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen</p>	<p>Postačí naplnění znaků zločinu, ne zvláště závažného zločinu.⁷⁶</p> <p>Tj. možnost uložení zabezpečovací detence se rozšiřuje.</p>

	<p>k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení.</p> <p>(3) Zabezpečovací detenci může soud uložit samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu. Byla-li zabezpečovací detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykoná se po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Byl-li uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v době výkonu zabezpečovací detence, její výkon se na dobu výkonu takového trestu odnětí svobody přerušuje. Po skončení výkonu trestu se pokračuje ve výkonu zabezpečovací detence.</p> <p>(4) Zabezpečovací detence se vykonává v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy.</p> <p>(5) Zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých jednou za šest měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají.</p> <p>(6) Zabezpečovací detenci může soud změnit dodatečně na ústavní ochranné léčení, pominou-li důvody, pro něž byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení.</p> <p>(7) Od výkonu zabezpečovací detence soud upustí, pominou-li před jejím započítáním okolnosti, pro něž byla uložena.</p>	
--	--	--

**Příloha č. 6 tabulka - rozdíly v podmínkách pro ukládání ochranného léčení
a zabezpečovací detence (vlastní zpracování)**

Zabezpečovací detence	Ochranné léčení
<p>§ 100 trestního zákoníku (1) Soud uloží zabezpečovací detenci v případě uvedeném v § 47 odst. 2, <u>nebo</u> jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.</p>	<p>§ 99 trestního zákoníku (1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1, <u>nebo</u> jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.</p>
<p>§ 100 trestního zákoníku (2) Soud může uložit zabezpečovací detenci vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům i tehdy, jestliže a) pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, nebo b) pachatel, který se <u>oddává zneužívání</u> návykové látky, znovu spáchal zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení.</p>	<p>§ 99 trestního zákoníku (2) Soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo b) pachatel, který <u>zneužívá</u> návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout</p>
<p>§ 100 trestního zákoníku (3) Zabezpečovací detenci může soud uložit <u>samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu</u>. Byla-li zabezpečovací detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykoná se po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Byl-li uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v době výkonu zabezpečovací detence, její výkon se na dobu výkonu takového trestu odnětí svobody přerušuje. Po skončení výkonu trestu se pokračuje ve výkonu zabezpečovací detence.</p>	<p>§ 99 trestního zákoníku (3) Ochranné léčení může soud uložit <u>i vedle trestu anebo při upuštění od potrestání</u>.</p>
<p>§ 47 trestního zákoníku Upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence (2) Soud může upustit od potrestání i tehdy, jestliže pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a nelze přitom očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, a soud má za to, že zabezpečovací detence (§ 100), kterou pachateli zároveň ukládá, zajistí ochranu společnosti lépe než trest.</p>	<p>§ 47 trestního zákoníku Upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení (1) Soud může upustit od potrestání i tehdy, jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a soud má za to, že ochranné léčení (§ 99), které zároveň ukládá, zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. <i>Tohoto ustanovení se nepoužije, jestliže si pachatel stav zmenšené přičetnosti nebo duševní poruchu přivodil, byl i z nedbalosti, vlivem návykové látky.</i></p>

	<p>§ 40 trestního zákoníku</p> <p>Ukládání trestu pachateli se zmenšenou přičetností</p> <p>(1) Jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, přihlédne soud k této okolnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry.</p> <p>(2) Má-li soud za to, že by vzhledem k zdravotnímu stavu pachatele uvedeného v odstavci 1 bylo možno za současného uložení ochranného léčení (§ 99) dosáhnout možnosti jeho nápravy i trestem kratšího trvání, sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, přičemž není vázán omezením uvedeným v § 58 odst. 3, a uloží zároveň ochranné léčení.</p>
<p>Zák. 218/2003 Sb. § 12</p> <p>Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému i tehdy, jestliže</p> <p>a) mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření, nebo</p> <p>b) je vůči němu užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit trestní opatření.</p>	<p>Zák. 218/2003 Sb. § 12</p> <p>Soud pro mládež může upustit od uložení trestního opatření mladistvému i tehdy, jestliže</p> <p>a) mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud pro mládež má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření, nebo</p> <p>b) je vůči němu užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit trestní opatření.</p>

Příloha č. 7 tabulka - trvání zabezpečovací detence a ochranného léčení

(vlastní zpracování)

Zabezpečovací detence - § 100 trestního zákoníku	Ochranné léčení - § 99 trestního zákoníku
<p>(5) Zabezpečovací detence potrvá, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých jednou za šest měsíců přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají.</p>	<p>(6) Ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta; nebude-li v této době léčba ukončena, rozhodne soud před skončením této doby o jejím prodloužení, a to i opakovaně, vždy však nejdéle o další dvě léta; jinak rozhodne o propuštění z ochranného léčení. Trvání ochranného léčení uloženého podle odstavce 2 písm. b) může být ukončeno, jakmile se během jeho výkonu zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout; je-li nebezpečí, že odsouzený spáchá další trestný čin, soud v rozhodnutí o propuštění z ochranného léčení uloží odsouzenému dohled nad jeho chováním až na dobu pěti let; na výkon dohledu se užije obdobně ustanovení § 49 až 51. O propuštění z ochranného léčení rozhoduje soud.</p>

**Příloha č. 8: tabulka - rozdíly při nařizování výkonu zabezpečovací detence
a ochranného léčení (vlastní zpracování)**

§ 354 trestního řádu - nařízení výkonu zabezpečovací detence a její výkon	§ 351 trestního řádu - nařízení výkonu ochranného léčení
<p>1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat zabezpečovací detence, stalo vykonatelným, předseda senátu zašle příslušnému ústavu pro výkon zabezpečovací detence, v němž má být zabezpečovací detence vykonána, nařízení výkonu zabezpečovací detence a současně vyzve osobu, které byla zabezpečovací detence uložena, je-li na svobodě, aby výkon zabezpečovací detence nastoupila. Stal-li se výrok o uložení zabezpečovací detence, která nebyla uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykonatelným rozhodnutím odvolacího soudu, nařídí výkon zabezpečovací detence u obviněného, který je ve vazbě, předseda senátu odvolacího soudu ihned při vyhlášení rozhodnutí. O nařízení výkonu zabezpečovací detence vždy vyrozumí okresní soud, v jehož obvodu je ústav pro výkon zabezpečovací detence, ve kterém bude zabezpečovací detence vykonávána.</p>	<p>1) Výkon ochranného léčení nařídí předseda senátu zdravotnickému zařízení, v němž má být ochranné léčení vykonáno. Jestliže však ochranné léčení bylo uloženo vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody a ve věznici jsou k výkonu takového léčení dány podmínky, může předseda senátu nařídít, aby ochranné léčení bylo vykonáváno během výkonu trestu odnětí svobody.</p>
<p>2) Je-li osoba, které byla uložena zabezpečovací detence, <u>při pobytu na svobodě nebezpečná pro své okolí</u>, nebo je-li obava, že taková osoba, která je na svobodě, uprchne, anebo je-li zde jiný důležitý důvod, nařídí předseda senátu bezodkladně její dodání do ústavu pro výkon zabezpečovací detence; jinak jí může poskytnout přiměřenou lhůtu k obstarání jejich záležitostí, která však nesmí být delší než jeden měsíc ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí uvedené v odstavci 1. Není-li známo místo pobytu této osoby, užije se na příkaz k jejímu dodání do výkonu zabezpečovací detence přiměřeně ustanovení § 69 odst. 3. Je-li místo pobytu známo, lze použít k jejímu dodání do výkonu zabezpečovací detence ustanovení § 83c odst. 2. V příkazu předseda senátu vždy požádá policejní orgán o neprodlené podání informace o tom, zda byla tato osoba do výkonu zabezpečovací detence dodána, popřípadě jaké okolnosti jejímu dodání brání.</p>	<p>2) Je-li osoba, u níž bylo uloženo ochranné léčení, <u>při pobytu na svobodě nebezpečná pro své okolí</u>, nařídí předseda senátu bezodkladně její dodání do zdravotnického zařízení; jinak jí může poskytnout přiměřenou lhůtu k obstarání jejich záležitostí.</p>
<p>3) Jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru v činné službě, požádá předseda senátu příslušného velitele nebo nadřízeného, aby zařídil jeho dopravení do ústavu pro výkon zabezpečovací detence.</p>	<p>3) Jde-li o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě, požádá předseda senátu příslušného velitele nebo náčelníka, aby zařídil jeho dopravení do zdravotnického zařízení.</p>
<p>4) Předseda senátu požádá ústav pro výkon zabezpečovací detence, aby oznámil soudu, který zabezpečovací detenci uložil, kdy bylo s výkonem zabezpečovací detence započato. Zároveň požádá ústav pro výkon zabezpečovací detence, aby okresnímu soudu, v jehož obvodě se zabezpečovací detence vykonává, podal neprodleně zprávu, jestliže pomínou důvody pro další trvání zabezpečovací detence.</p>	<p>4) Předseda senátu požádá zdravotnické zařízení, aby oznámilo soudu, který ochranné léčení uložil, kdy bylo s výkonem ochranného léčení započato. Zároveň požádá zdravotnické zařízení, aby okresnímu soudu, v jehož obvodě se ochranné léčení vykonává, podalo neprodleně zprávu, jestliže pomínou důvody pro další trvání ochranného léčení.</p>

<p>5) K nařízení výkonu zabezpečovací detence předseda senátu připojí pro potřeby ústavu pro výkon zabezpečovací detence znalecký posudek, opis protokolu o výsledku znalce nebo opis lékařské zprávy o zdravotním stavu osoby, které byla uložena zabezpečovací detence, pokud v průběhu trestního řízení byly opatřeny, a žádost, aby byla podávána okresnímu soudu, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává, v jím stanovených lhůtách, zpráva o průběhu a výsledcích výkonu zabezpečovací detence, se zaměřením na hlediska uvedená v § 100 odst. 4 trestního zákoníku.</p>	<p>5) K nařízení výkonu ochranného léčení předseda senátu pro potřeby zdravotnického zařízení připojí znalecký posudek, opis protokolu o výsledku znalce nebo opis lékařské zprávy o zdravotním stavu odsouzeného, pokud v průběhu trestního řízení byly opatřeny</p>
<p>§ 315 Příslušnost ve vykonávacím řízení 1) Rozhodnutí vykonává, popřípadě jeho výkon zařizuje ten orgán, který rozhodnutí učinil; v řízení před soudem rozhodnutí senátu vykonává nebo jeho výkon zařizuje předseda senátu. 2) Rozhodnutí související s výkonem trestů a ochranných opatření činí, není-li dále stanoveno něco jiného, soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. 3) Opatření nutná k výkonu trestů a ochranných opatření a k vymáhání nákladů trestního řízení, zejména vyzkoumání jiných orgánů a osob, jimž přísluší spolupůsobení při výkonu uvedených rozhodnutí, činí, není-li dále stanoveno něco jiného, předseda senátu soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni.</p>	<p>§ 315 Příslušnost ve vykonávacím řízení 1) Rozhodnutí vykonává, popřípadě jeho výkon zařizuje ten orgán, který rozhodnutí učinil; v řízení před soudem rozhodnutí senátu vykonává nebo jeho výkon zařizuje předseda senátu. 2) Rozhodnutí související s výkonem trestů a ochranných opatření činí, není-li dále stanoveno něco jiného, soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. 3) Opatření nutná k výkonu trestů a ochranných opatření a k vymáhání nákladů trestního řízení, zejména vyzkoumání jiných orgánů a osob, jimž přísluší spolupůsobení při výkonu uvedených rozhodnutí, činí, není-li dále stanoveno něco jiného, předseda senátu soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni.</p>

Příloha č. 9: tabulka - řízení o změně zabezpečovací detence o ochranného léčení (vlastní zpracování)

§ 355 trestního řádu - změna výkonu zabezpečovací detence na ochranné léčení	§ 351a trestního řádu - změna ochranného léčení
<p>O změně výkonu zabezpečovací detence na ochranné léčení rozhoduje ve veřejném zasedání okresní soud, v jehož obvodu je ústav pro výkon zabezpečovací detence, ve kterém se zabezpečovací detence vykonává; proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p>	<p>1) O změně způsobu výkonu ochranného léčení na návrh zdravotnického zařízení, státního zástupce nebo osoby, na níž se vykonává ochranné léčení, anebo i bez takového návrhu rozhoduje ve veřejném zasedání okresní soud, v jehož obvodu je zdravotnické zařízení, ve kterém se ochranné léčení vykonává; tento soud rozhoduje na návrh zdravotnického zařízení nebo státního zástupce i o změně ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci. Ústavní ochranné léčení může za podmínek stanovených v trestním zákoníku soud změnit na zabezpečovací detenci, jestliže na základě návrhu nebo zprávy zdravotnického zařízení, ve kterých popíše průběh a výsledky dosavadního léčení, vykonávané ochranné léčení nevedlo ke splnění jeho účelu pro chování osoby, na níž se ochranné léčení vykonává, a tuto přeměnu vyžaduje účinná ochrana společnosti a nutnost působení na osobu, na níž se ochranné léčení vykonává, prostředky zabezpečovací detence. 2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p>

**Příloha č. 10: tabulka - upuštění od výkonu zabezpečovací detence a
ochranného léčení (vlastní zpracování)**

§ 356 trestního řádu - upuštění od výkonu zabezpečovací detence	§ 352 trestního řádu - upuštění od výkonu ochranného léčení
<p>1) O upuštění od výkonu zabezpečovací detence před jejím započítáním rozhodne soud, který zabezpečovací detenci uložil, a to ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce nebo osoby, které byla zabezpečovací detence uložena, anebo i bez takového návrhu. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p> <p>2) Soud může upustit od výkonu zabezpečovací detence, jestliže odsouzený byl nebo má být</p> <p>a) vydán do cizího státu nebo předán cizímu státu podle části páté hlavy druhé zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, nebo</p> <p>b) vyhoštěn.</p> <p>3) Nedojde-li k vydání odsouzeného do cizího státu, k jeho předání nebo k vyhoštění podle odstavce 2, anebo vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se zabezpečovací detence vykoná.</p>	<p>O upuštění od výkonu ochranného léčení před jeho započítáním rozhodne soud, který ochranné léčení uložil, a to ve veřejném zasedání na návrh státního zástupce nebo osoby, na niž se vykonává ochranné léčení, anebo i bez takového návrhu. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p>

**Příloha č. 11: tabulka - propuštění ze zabezpečovací detence a ochranného
léčení (vlastní zpracování)**

§ 357 trestního řádu - trvání zabezpečovací detence a propuštění ze zabezpečovací detence	§ 353 trestního řádu - propuštění z ochranného léčení a jeho ukončení
<p>1) Okresní soud, v jehož obvodu je ústav pro výkon zabezpečovací detence, ve kterém se zabezpečovací detence vykonává, na podkladě vyžádaných zpráv sleduje výkon zabezpečovací detence a nejméně jednou za dvanáct měsíců, a jde-li o mladistvého, nejméně jednou za šest měsíců od započítání výkonu zabezpečovací detence nebo od předchozího rozhodnutí o jejím trvání, přezkoumá, zda důvody pro její další pokračování trvají.</p> <p>2) O dalším trvání zabezpečovací detence nebo o propuštění ze zabezpečovací detence rozhodne na návrh ústavu pro výkon zabezpečovací detence, státního zástupce nebo osoby, na niž se vykonává zabezpečovací detence, anebo i bez takového návrhu, ve veřejném zasedání okresní soud, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává. Byla-li žádost osoby, na niž se vykonává zabezpečovací detence, zamítnuta, může ji tato osoba, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí šesti měsíců od právní moci rozhodnutí.</p> <p>3) Proti rozhodnutí podle odstavce 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p>	<p>1) Jakmile bylo dosaženo účelu ochranného léčení, podá zdravotnické zařízení, ve kterém je ochranné léčení vykonáváno, návrh na propuštění z ochranného léčení okresnímu soudu, v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává; <i>navrh na ukončení ochranného léčení podle § 99 odst. 6 trestního zákoníku podá zdravotnické zařízení, jakmile zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout.</i> Nebude-li ochranné léčení vykonáno tak, aby do dvou let od jeho započítání bylo rozhodnuto o propuštění z ochranného léčení nebo o jeho ukončení, podá zdravotnické zařízení nejméně dva měsíce před uplynutím lhůty dvou let od počátku výkonu ochranného léčení návrh na jeho prodloužení. V návrhu na propuštění z ochranného léčení, na jeho ukončení nebo v návrhu na prodloužení ochranného léčení zdravotnické zařízení popíše průběh a výsledky ochranného léčení a uvede důvody navrhovaného postupu včetně návrhu na případné uložení dohledu nad chováním osoby, na niž se vykonává ochranné léčení. O tom je třeba zdravotnické zařízení poučit.</p> <p>2) O propuštění z ochranného léčení, o jeho ukončení včetně případného uložení dohledu nebo o prodloužení ochranného léčení rozhodne bez zbytečného odkladu na návrh zdravotnického zařízení, státního zástupce nebo osoby, na niž se vykonává ochranné léčení, anebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání okresní soud, v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává.</p> <p>3) Proti rozhodnutí podle odstavce 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.</p>

**Příloha č. 12: tabulka - základní povinnosti a práva chovanců v
zabezpečovací detenci a odsouzených při výkonu ochranného léčení
(vlastní zpracování)**

Zabezpečovací detence	Výkon trestu odnětí svobody
<p>Zákon 129/2008 § 17 Základní povinnosti chovanců (1) Chovanec je povinen a) zachovávat ustanovení vnitřního řádu ústavu, b) plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby a odborných zaměstnanců, c) účastnit se programů, do nichž byl zařazen a plnit úkoly z nich vyplývající, zejména podrobovat se léčebnému detoxikačnímu programu, pokud byl do něj zařazen, d) šetrně zacházet se svěřenými věcmi a nepoškozovat cizí majetek, e) dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, f) dodržovat pokyny a předpisy k ochraně bezpečnosti a zdraví, jakož i opatření a pokyny v oblasti požární ochrany, se kterými byl řádně seznámen. (2) Chovanec je dále povinen a) podrobit se osobní prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního pořádku v ústavu a vyloučení toho, aby u sebe měl věc, kterou by narušoval účel výkonu zabezpečovací detence; osobní prohlídku vykonává vždy osoba stejného pohlaví, b) umožnit zaměstnancům Vězeňské služby kontrolu svých osobních věcí, c) podrobit se preventivní periodické, mimořádné a výstupní lékařské prohlídce v rozsahu určeném lékařem, včetně nezbytných odborných a laboratorních vyšetření a očkování, a opatřením stanoveným orgány ochrany veřejného zdraví, d) strpět úkony, které souvisejí s jeho identifikací, a podrobit se úkonům nezbytným pro zpracování komplexní zprávy, e) oznámit neprodleně zaměstnanci Vězeňské služby své onemocnění nebo zranění, f) oznámit neprodleně zaměstnanci Vězeňské služby okolnosti, které mohou způsobit vážné ohrožení jeho bezpečnosti, bezpečnosti jiného chovance, jiné osoby nebo ústavu, g) podrobit se opatřením, která jsou nezbytná k zabránění zneužívání návykových látek v ústavu, h) dodržovat zásady hygieny, i) oznámit neprodleně ústavu skutečnost, že je poživitelem důchodu, výsluhového příspěvku, příspěvku za službu nebo má příjem podléhající dani z příjmu, j) odevzdat do úschovy ústavu věci, jejichž držení je v rozporu s účelem výkonu zabezpečovací detence, k) uhradit náklady zdravotních služeb poskytnutých na jeho žádost v zájmu zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu nad rámec zdravotních služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění nebo ze státního rozpočtu nad rámec mezinárodních dohod, kterými je Česká republika vázána. (3) Chovanec nesmí a) vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, vyrábět a přechovávat</p>	<p>Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody § 28 Základní povinnosti odsouzených 1. Odsouzený je ve výkonu trestu povinen dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby, pracovat, pokud je mu přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce, plnit úkoly vyplývající z programu zacházení, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice. Dále je povinen dodržovat opatření a pokyny podle zvláštních právních předpisů k zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany. 2. odsouzený je dále povinen a) podrobit se osobní a další prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního pořádku ve věznici a vyloučení toho, aby u sebe měl věc, kterou by narušoval účel výkonu trestu, b) umožnit zaměstnancům Vězeňské služby kontrolu svých osobních věcí; pokud své osobní věci uzamyká v uzamykatelné skříňce k uložení osobních věcí, je povinen předat náhradní klíč od této skříňky ředitelem věznice pověřenému zaměstnanci Vězeňské služby, c) podrobit se preventivní vstupní, periodické, mimořádné a výstupní lékařské prohlídce v rozsahu určeném lékařem nebo zvláštním právním předpisem, včetně nezbytných diagnostických a laboratorních vyšetření a očkování, a opatřením stanoveným orgány hygienické služby, d) strpět úkony, které souvisejí s jeho identifikací, a podrobit se úkonům nezbytným pro zpracování komplexní zprávy (§ 41 odst. 2), e) pokud onemocní, stane se mu úraz nebo je zraněn, tyto skutečnosti neprodleně ohlásit zaměstnanci Vězeňské služby, f) oznámit neprodleně zaměstnanci Vězeňské služby okolnosti, které mohou způsobit vážné ohrožení bezpečnosti jemu samotnému, spoluodsouzeným, zaměstnancům Vězeňské služby nebo věznici, pokud se o nich dozví nebo je zjistil, g) podrobit se opatřením, která jsou nezbytná k potlačení výroby, držení nebo zneužívání návykových látek a jedů ve věznici, h) dodržovat zásady hygieny, i) oznámit neprodleně věznici skutečnost, že je poživitelem důchodu, výsluhového příspěvku nebo má příjem podléhající dani z příjmu a z uvedených finančních prostředků zajistit zaslání částky na účet vedený věznici na úhradu nákladů výkonu trestu ve výši stanovené zvláštním právním předpisem, j) odevzdat do úschovy věznice věci, jejichž držení s ohledem na jejich cenu, množství nebo způsob</p>

<p>předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob a majetku nebo k útěku, nebo které by svým množstvím nebo povahou mohly narušovat pořádek anebo poškodit zdraví,</p> <p>b) užívat léčiva bez indikace nebo souhlasu lékaře ústavu,</p> <p>c) přechovávat a rozšiřovat tiskoviny nebo materiály propagující národnostní, etnickou, rasovou, náboženskou nebo sociální nesnášenlivost, násilí a hrubost, jakož i tiskoviny nebo materiály obsahující popis výroby a použití návykových látek, jedů, výbušnin, zbraní a střeliva, nebo jiných nebezpečných látek nebo předmětů,</p> <p>d) hrát hry o peníze, věci, služby nebo o jiné úkony,</p> <p>e) tetovat sebe nebo jinou osobu anebo nechat se tetovat,</p> <p>f) úmyslně se poškozovat na zdraví,</p> <p>g) bez souhlasu ředitele ústavu prodávat, směňovat a darovat věci, které má v držení v ústavu,</p> <p>h) kouřit mimo vymezené prostory.</p> <p>(4) Vůči chovanci, který neoprávněně odmítá plnit své povinnosti a k jeho nápravě nestačí výzva nebo napomenutí, může Vězeňská služba v nezbytném rozsahu užít prostředky povolené tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, a to přiměřeně s přihlédnutím k osobě chovance a jeho rozumovým schopnostem.</p>	<p>používání je zakázáno nebo je v rozporu s účelem výkonu trestu,</p> <p>k) uhradit náklady na zdravotní služby poskytnuté v zájmu zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu nad rámec zdravotních služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění nebo ze státního rozpočtu nad rámec mezinárodních dohod, kterými je Česká republika vázána, a to včetně regulačních poplatků,</p> <p>l) oznámit věznicí jméno a příjmení obhájce nebo advokáta, který jej bude zastupovat v jiné věci nebo mu poskytovat právní službu,</p> <p>m) oznámit při příjmu do věznice písemně, zda je účasten důchodového spoření,</p> <p>n) oznámit věznicí změnu zdravotní pojišťovny a změnu osobních či rodinných údajů, které nahlásil při přijetí do výkonu trestu,</p> <p>o) podrobit se vyšetření ke zjištění, zda užil návykovou látku, a v případě, že se prokáže přítomnost návykové látky, uhradit náklady na toto vyšetření,</p> <p>p) dodržovat zákaz kouření v místech, kde je to vzhledem k možnému ohrožení zdraví nekuřáků nebo z protipožárních důvodů ředitelem věznice zakázáno,</p> <p>r) během osmihodinové doby určené ke spánku dodržovat noční klid.</p> <p>3. Odsouzeným je zakázáno</p> <p>a) navazovat styky s jinými osobami v rozporu s tímto zákonem nebo s pokynem vydaným na základě tohoto zákona,</p> <p>b) vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, vyrábět a přechovávat předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob a majetku nebo k útěku, nebo které by svým množstvím nebo povahou mohly narušovat pořádek anebo poškodit zdraví,</p> <p>c) přechovávat a rozšiřovat tiskoviny nebo materiály propagující národnostní, etnickou, rasovou, náboženskou nebo sociální nesnášenlivost, fašismus a podobná hnutí směřující k potlačení práv a svobod člověka, násilí a hrubost, tiskoviny nebo materiály obsahující popis výroby a použití jedů, výbušnin, zbraní a střeliva, jakož i tiskoviny nebo materiály obsahující popis výroby návykových látek,</p> <p>d) hrát hry o peníze, věci, služby nebo o jiné úkony; účastnit se loterií a jiných podobných her, 11)</p> <p>e) tetovat sebe nebo jinou osobu, nechat se tetovat nebo mít ve věznicí v držení pomůcky k provádění tetování; to platí obdobně také pro jiné způsoby porušování integrity lidské kůže a držení pomůcek k provádění takové činnosti,</p> <p>f) předstírat poruchu zdraví nebo se úmyslně poškozovat na zdraví,</p> <p>g) bez souhlasu Vězeňské služby prodávat, směňovat a darovat věci, které má v držení ve věznicí.</p> <p>4. Vůči odsouzenému, který neoprávněně odmítá plnit své povinnosti a k nápravě nestačí výzva nebo napomenutí, užije Vězeňská služba v nezbytném rozsahu prostředky povolené zákonem.</p>
---	---

<p>§ 15 Ochrana práv</p> <p>(1) Osoby, které přicházejí do styku s chovanci, jsou povinny dbát na zachování práv, která chovanci mají ve výkonu zabezpečovací detence.</p> <p>(2) Chovanec může k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení; stížnost, případně žádost, musí být orgánu, jemuž je adresována, neprodleně odeslána. Ředitel ústavu určí okruh zaměstnanců Vězeňské služby pověřených přebíráním a odesíláním stížností a žádostí a jejich evidencí a vytvoří takové podmínky pro podávání stížností a žádostí chovanců, aby bylo vyloučeno, že s nimi budou zacházet jiné než oprávněné osoby.</p> <p>(3) Zaměstnanci Vězeňské služby bez odkladu vyrozumí soudem ustanoveného opatrovníka, ředitele ústavu, státního zástupce, soudce, Veřejného ochránce práv nebo orgán, který provádí kontrolu ústavu, o žádosti chovance o rozmluvu a na jejich žádost nebo pokyn takovou rozmluvu v ústavu umožní.</p> <p>(4) Chovanec má právo na poskytování právní pomoci obhájcem nebo advokátem oprávněným ho zastupovat.</p> <p>(5) Ústav umožní zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazenému do obecního úřadu pověřeného zajišťováním sociálně-právní ochrany dětí při výkonu jeho oprávnění navštěvovat chovance mladšího 18 let a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby. Tyto návštěvy se nezapočítají do doby návštěv podle § 10 odst. 1.</p>	<p>§ 26 Ochrana práv odsouzených včetně prostředků právní ochrany</p> <p>1. Odsouzený smí k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení; stížnost, případně žádost musí být orgánu, jemuž je adresována, neprodleně odeslána. Žádost o přemístění do jiné věznice může odsouzený opakovat nejdříve po uplynutí tří měsíců od vyřízení jeho předchozí žádosti. Ředitel věznice určí okruh zaměstnanců Vězeňské služby pověřených přebíráním a odesíláním stížností a žádostí a jejich evidencí; vytvoří takové podmínky pro podávání stížností a žádostí odsouzených, aby bylo vyloučeno, že s nimi budou zacházet jiné než oprávněné osoby.</p> <p>2. Zaměstnanci Vězeňské služby bez odkladu vyrozumí ředitele věznice, státního zástupce, soudce nebo orgán, který provádí kontrolu věznice, o žádosti odsouzeného o rozmluvu a na jejich pokyn takovou rozmluvu ve věznici umožní.</p> <p>3. Odsouzený má právo na poskytování právní pomoci advokátem, jenž má oprávnění v mezích svého zmocnění vést s odsouzeným korespondenci a hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby. Toto právo odsouzeného musí být zajištěno nejpozději do 24 hodin od přijetí žádosti.</p> <p>4. Zaměstnanci Vězeňské služby jsou povinni dbát na zachování práv, která odsouzení mají ve výkonu trestu.</p>
<p>§ 16 Omezení a zbavení některých práv</p> <p>(1) Po dobu výkonu zabezpečovací detence jsou chovanci povinni podrobit se nezbytným omezením některých práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu zabezpečovací detence, nebo která nemohou být vzhledem k jejímu výkonu uplatněna.</p> <p>(2) Po dobu výkonu zabezpečovací detence nemohou chovanci vykonávat</p> <ol style="list-style-type: none"> právo na stávku, práva související s jejich členstvím v politických stranách, politických hnutích a jiných sdruženích, právo podnikat nebo vykonávat jinou hospodářskou činnost, právo svobodné volby poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnického zařízení, právo zakládat politické strany, politická hnutí a jiná sdružení, právo vykonávat volené a jiné veřejné funkce. 	<p>§ 27 Omezení a zbavení některých práv a svobod</p> <p>1. Po dobu výkonu trestu jsou odsouzení povinni podrobit se omezením některých práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu nebo která nemohou být vzhledem k výkonu trestu uplatněna.</p> <p>2. Z důvodů uvedených v odstavci 1 jsou omezena práva a svobody na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, svobodu pohybu a pobytu, zachování listovního tajemství a tajemství jiných písemností, záznamů a zpráv a právo svobodné volby povolání.</p> <p>3. Po dobu výkonu trestu odsouzeným nepřísluší právo na stávku, výkon práva sdružovat se ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích, zakládat odborové organizace a výkon práva sdružovat se v nich, právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost, právo svobodné volby poskytovatele zdravotních služeb a zdravotnického zařízení. Odsouzení nemohou ve výkonu trestu zakládat politické strany nebo politická hnutí, vykonávat právo sdružovat se v nich a nemohou vykonávat volené a jiné veřejné funkce.</p> <p>4. O omezeních, jež budou uplatněna vůči odsouzenému ve výkonu trestu, proti němuž je vedeno trestní stíhání, a jsou-li splněny důvody vazby, rozhoduje soud podle zvláštního zákona.</p>

Příloha č. 13: tabulka - právo na korespondenci při výkonu ochranných opatření (vlastní zpracování)

zabezpečovací detence – zák. 129/2008 Sb.	ochranné léčení – zák. 373/2011 Sb.	trest odnětí svobody zák. 169/1999 Sb.
<p>§ 8 Korespondence 1) Chovanec má právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení (dále jen „korespondence“) bez omezení, pokud tento zákon nestanoví jinak. 2) Vězeňská služba <u>může provádět kontrolu</u> korespondence chovance; <u>přítom je oprávněna seznámit se s jejím obsahem.</u> Pokud obsah korespondence zakládá podezření, že je připravován nebo páchán trestný čin, Vězeňská služba korespondenci zadrží a předá ji orgánu činnému v trestním řízení. 3) Ředitel ústavu může na návrh odborného zaměstnance rozhodnout, <u>že korespondence od určité osoby nebude chovanci předávána, nebo že korespondence chovance adresovaná určité osobě nebude odesílána.</u> O tomto rozhodnutí a jeho důvodech musí být chovanec bez odkladu vyrozuměn. Podle posouzení odborného zaměstnance může být chovanec seznámen s nezávadnou částí korespondence. Odpadne-li důvod pro takové rozhodnutí, ředitel ústavu na návrh odborného zaměstnance rozhodnutí zruší, o čemž musí být chovanec bez odkladu vyrozuměn. Neodeslané zásilky se vrátí chovanci, nepředané zásilky se vrátí odesílateli se stručným vysvětlením důvodu nepředání korespondence. Ředitel ústavu je povinen vždy po uplynutí 6 měsíců po dni, kdy rozhodl podle věty první, i bez žádosti chovance přezkoumat, zda důvody pro takové rozhodnutí trvají i nadále. 4) <u>Omezení korespondence nebo kontrola korespondence mezi chovancem a soudem ustanoveným opatrovníkem, mezi chovancem a obhájcem nebo advokátem oprávněným ho zastupovat, mezi chovancem a orgány veřejné moci, Veřejným ochráncem práv nebo diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu, anebo mezi chovancem a mezinárodní organizací, která podle mezinárodní úmluvy, již je</u></p>	<p>§ 85 1) Poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody formou lůžkové péče může a) <u>výjimečně zakázat</u> 3. <u>předávání korespondence</u> pacientovi, jestliže je důvodné podezření, že by závažným způsobem narušovaly individuální léčebný postup; z tohoto důvodu může rovněž kontrolovat balíky pacienta; důvody, které k zákazu nebo ke kontrole balíků vedly, zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi; (2) Omezení korespondence nebo kontrola korespondence mezi pacientem a soudem ustanoveným opatrovníkem, mezi pacientem a právním zástupcem nebo zástupcem organizace poskytující poradenství pacientům, mezi pacientem a orgány veřejné moci, Veřejným ochráncem práv nebo diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem cizího státu, anebo mezi pacientem a mezinárodní organizací, která podle mezinárodní úmluvy, již je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, je nepřipustná. Tato korespondence se adresátu odesílá a pacientovi doručuje neprodleně. (4) Ustanovení odstavců 1 až 3 se vztahuje též na ochranné léčení poskytované vedle výkonu trestu odnětí svobody, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak.</p>	<p>§ 17 Korespondence 1) Odsouzený má právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení (dále jen "korespondence") bez omezení, pokud zákon nestanoví jinak. 2) Vězeňská služba je oprávněna <u>provádět kontrolu</u> korespondence uvedené v odstavci 1; přitom <u>je oprávněna seznámit se s obsahem zasílaných písemností.</u> Pokud obsah korespondence zakládá podezření, že je připravován nebo páchán trestný čin, Vězeňská služba korespondenci zadrží a předá ji orgánu činnému v trestním řízení. 3) Kontrola korespondence mezi odsouzeným a jeho obhájcem, mezi odsouzeným a advokátem, který odsouzeného zastupuje v jiné věci, mezi odsouzeným a státními orgány České republiky nebo diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu, anebo mezi odsouzeným a mezinárodní organizací, která podle mezinárodní úmluvy, již je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, je nepřipustná. Tato korespondence se adresátu odesílá a odsouzenému doručuje neprodleně. 4) Odsouzenému, který neumí nebo nemůže číst anebo psát, Vězeňská služba zajistí, aby mu byla došlá korespondence přečtena, nebo mu poskytne písařskou pomoc při sepisování žádostí, podání a stížností státním orgánům a mezinárodním organizacím uvedeným v odstavci 3 a při dopisování s advokátem. 5) Korespondence odsouzeného, který nemá žádné finanční prostředky, adresovaná orgánům uvedeným v odstavci 3 se odešle na náklady věznice.</p>

<p><i>Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, je nepřipustná. Tato korespondence se adresátu odesílá a chovanci doručuje neprodleně.</i></p> <p>(5) Chovanci, který neumí nebo nemůže číst nebo psát, Vězeňská služba zajistí, aby mu byla došlá korespondence přečtena, nebo mu poskytne písářskou pomoc při sepisování žádostí, podání a stížností orgánům veřejné moci, Veřejnému ochránci práv, mezinárodním organizacím uvedeným v odstavci 4 a při korespondenci s obhájcem nebo advokátem oprávněným ho zastupovat.</p>		
---	--	--

**Příloha č. 14: tabulka - právo na užívání telefonu a dalších
telekomunikačních prostředků při výkonu ochranných opatření (*vlastní
zpracování*)**

zabezpečovací detence – zák. 129/2008 Sb.	ochranné léčení – zák. 373/2011 Sb.	trest odnětí svobody 169/1999
<p>§ 9 Užívání telefonu a dalších komunikačních prostředků</p> <p>1) Chovanci <u>může být umožněno užívání ústavního telefonu a dalších ústavních komunikačních prostředků</u>, a to zejména ke kontaktu s osobami blízkými, soudem ustanoveným opatrovníkem, nebo orgány a organizacemi zabývajícími se ochranou lidských práv. Chovanec má právo využívat ústavní telefon ke kontaktu s obhájcem nebo advokátem oprávněným ho zastupovat. Náklady spojené s použitím telefonu hradí chovanec, pokud ředitel ústavu nerozhodne jinak.</p> <p>2) Se souhlasem ředitele ústavu a za vymezených podmínek může chovanec užívat ústavní <u>internet</u>. Chovanec však není oprávněn držet a používat v ústavu vlastní telefon, vysílačku a jiné komunikační prostředky.</p> <p>3) Nejde-li o telefonát s obhájcem nebo advokátem, který je oprávněn chovance zastupovat, nebo s orgány veřejné moci, Veřejným ochráncem práv, nebo diplomatickou misí anebo konzulárním úřadem cizího státu, anebo s mezinárodní organizací, která podle mezinárodní smlouvy, již je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, je Vězeňská služba oprávněna seznamovat se formou odposlechu s obsahem telefonátu a pořizovat jeho záznam.</p> <p>4) O použití telefonu chovancem vede ústav <u>evidenci</u> obsahující údaje o datu uskutečnění telefonického hovoru, volaném čísle a o jménu osoby, s níž byl telefonický hovor uskutečněn. Do této evidence se rovněž zaznamená odepření přístupu k telefonu.</p>	<p>§ 85</p> <p>1) Poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody formou lůžkové péče <u>může a) výjimečně zakázat 2. použití telefonu pacientem</u> jestliže je důvodné podezření, že by závažným způsobem narušovaly individuální léčebný postup;</p> <p>(4) Ustanovení odstavců 1 až 3 se vztahuje též na ochranné léčení poskytované vedle výkonu trestu odnětí svobody, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak.</p>	<p>§ 18 Užívání telefonu</p> <p>1) Odsouzený <u>má právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou</u> v době vymezené vnitřním řádem věznice; při tom může použít pouze telefon určený pro tento účel věznicí. <u>Toto právo odsouzeného lze omezit pouze v odůvodněných případech, zejména je-li to nutné k ochraně bezpečnosti nebo práv jiných osob.</u></p> <p>2) Odsouzený má právo na použití telefonu v době vymezené vnitřním řádem věznice ke kontaktu se svým obhájcem nebo advokátem, který odsouzeného zastupuje v jiné věci.</p> <p>3) V zájmu nápravy odsouzeného nebo z jiného závažného důvodu lze odsouzenému povolit použití telefonu ke kontaktu s jinou osobou, než jsou osoby uvedené v odstavcích 1 a 2.</p> <p>4) Náklady spojené s použitím telefonu hradí odsouzený.</p> <p>5) Nejde-li o telefonáty s osobou uvedenou v § 17 odst. 3 nebo § 61 odst. 9, je Vězeňská služba oprávněna se seznamovat formou odposlechu s telefonáty uvedenými v odstavcích 1 a 3 a pořizovat jejich záznam.</p>

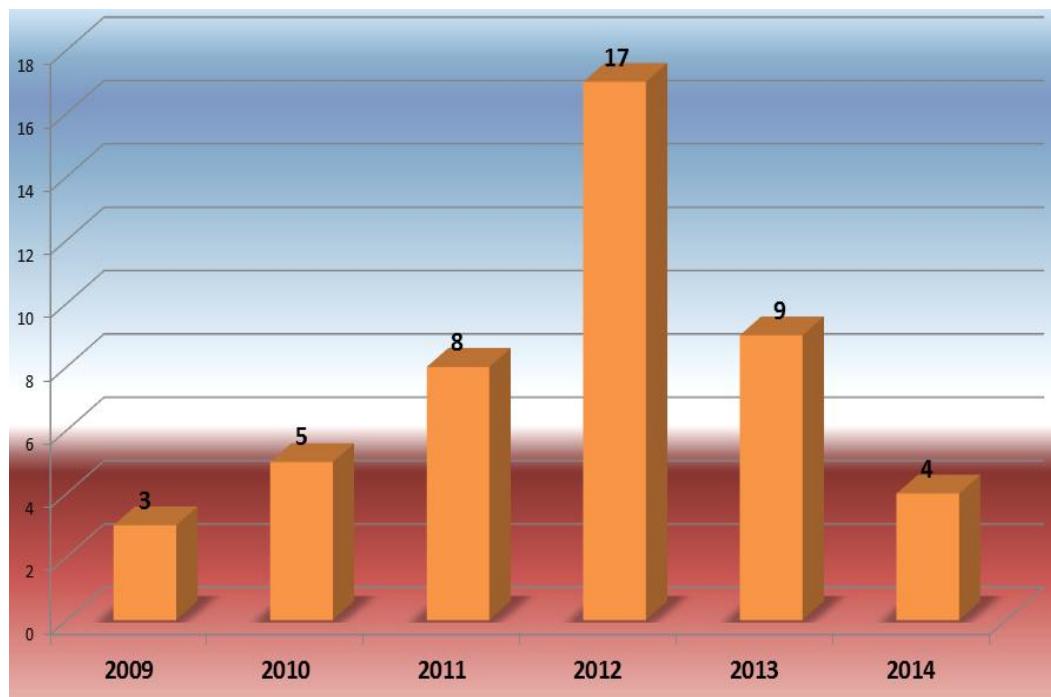
Příloha č. 15: tabulka - právo na návštěvy při výkonu ochranných opatření

(vlastní zpracování)

zabezpečovací detence – zák. 129/2008 Sb.	ochranné léčení – zák. 373/2011 Sb.	trest odnětí svobody 169/1999
<p>§ 10 Návštěvy 1) Chovanec má <u>právo během pobytu v ústavu přijímat návštěvy nejméně dvakrát týdně vždy po dobu nejméně dvou hodin</u>, a to v čase určeném vnitřním řádem ústavu nebo ředitelem ústavu. 2) Návštěvy obhájce nebo advokáta oprávněného chovance zastupovat, soudem ustanoveného opatrovníka, duchovních a úředních osob nepodléhají omezení uvedenému v odstavci 1. 3) <u>Ředitel ústavu může na doporučení zdravotnického zařízení zakázat návštěvu určité osoby, vyžaduje-li to zdravotní stav chovance, a neprodleně vyrozumí chovance a je-li to možné i osoby, které se návštěvy měly účastnit</u>. O tomto rozhodnutí spolu s uvedením důvodů učiní záznam, který založí do osobní evidence chovance. 4) Pokud je chovanec dočasně umístěn ve zdravotnickém zařízení mimo objekty spravované Vězeňskou službou, projedná podmínky uskutečnění návštěvy ředitel ústavu se zdravotnickým zařízením. 5) Nestanoví-li ředitel ústavu vyšší počet osob, mohou chovance <u>současně navštívit nejvýše 4 osoby včetně nezletilých dětí. Nezletilé děti ve věku do 15 let se mohou zúčastnit návštěvy pouze v doprovodu osoby starší 18 let. Návštěva se uskutečňuje zpravidla pod dohledem Vězeňské služby, případně za přítomnosti odborného zaměstnance</u>. 6) Ředitel ústavu může povolit uskutečnění návštěvy chovance bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanci Vězeňské služby v prostorách k tomu určených. Před rozhodnutím si vyžádá vyjádření lékaře seznámeného s aktuálním zdravotním stavem chovance. 7) Jestliže chovanec nebo návštěvník závažným způsobem naruší klid nebo pořádek nebo ohrozí život a zdraví osob v ústavu, návštěva se přeruší, případně ukončí.</p>	<p>1) Poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody formou lůžkové péče může a) <u>výjimečně zakázat 1. konkrétní návštěvu u pacienta, jestliže je důvodné podezření, že by závažným způsobem narušovaly individuální léčebný postup;</u> (4) Ustanovení odstavců 1 až 3 se vztahuje též na ochranné léčení poskytované vedle výkonu trestu odnětí svobody, pokud jiný právní předpis nestanoví jinak.</p>	<p>§ 19 Návštěvy 1) Odsouzený má právo přijímat v čase určeném ředitelem věznic návštěvy blízkých osob na <u>dobu 3 hodin během jednoho kalendářního měsíce</u>. 2) Návštěvy probíhají zpravidla v místnostech k tomu určených. Návštěvy odsouzených umístěných v lůžkové části zdravotnického zařízení jsou možné jen tehdy, jestliže s tím ošetřující lékař s ohledem na zdravotní stav odsouzeného souhlasí. Je-li odsouzený umístěn u poskytovatele zdravotních služeb mimo objekty spravované Vězeňskou službou, projedná podmínky uskutečnění návštěvy Vězeňská služba s poskytovatelem zdravotních služeb. 3) <u>Nestanoví-li vnitřní řád věznic počet vyšší, mohou odsouzeného současně navštívit nejvýše 4 osoby včetně nezletilých dětí. Nezletilé děti ve věku do 15 let se mohou zúčastnit návštěvy pouze v doprovodu osoby starší 18 let.</u> 4) V zájmu nápravy odsouzeného nebo z jiného závažného důvodu lze odsouzenému povolit návštěvu jiných než blízkých osob. Ředitel věznic mohou ve zvlášť odůvodněných případech povolit návštěvu mezi odsouzenými, kteří jsou blízkými osobami. Náklady předvedení hradí v takovém případě odsouzení rovným dílem, nedohodnou-li se jinak. 5) Ředitel věznic může povolit uskutečnění návštěvy odsouzeného bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců Vězeňské služby v prostorách k tomu určených. 6) <u>V odůvodněných případech může ředitel věznic rozhodnout, že z bezpečnostních důvodů se návštěva uskuteční v místnosti, kde je návštěvník od odsouzeného oddělen přepážkou.</u> 7) Při návštěvách jsou odsouzení povinni chovat se slušně a ohleduplně k ostatním</p>

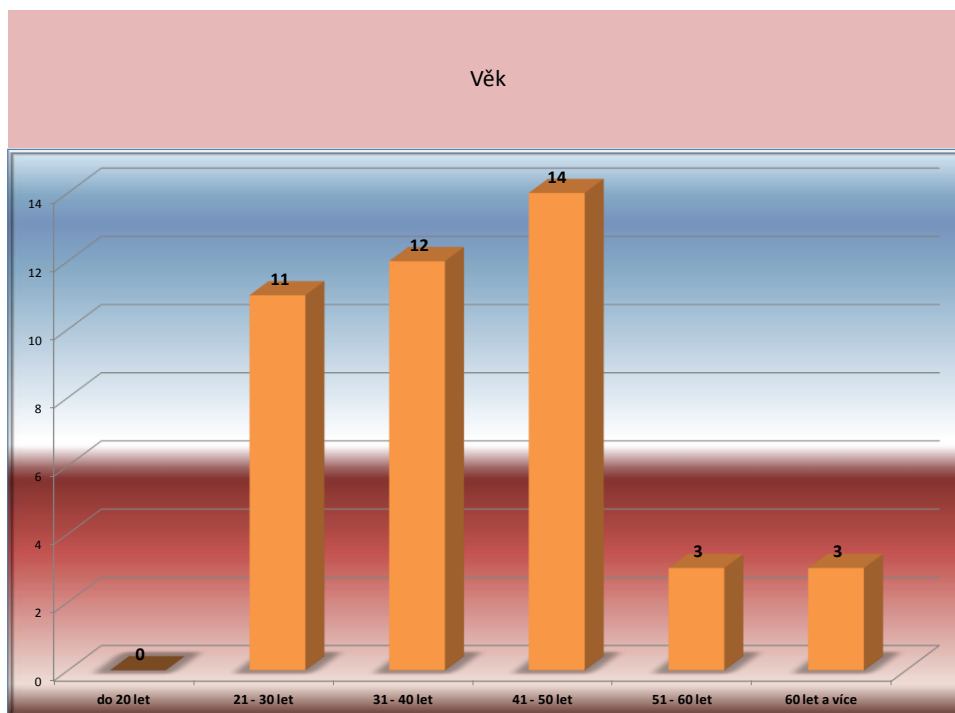
		<p>přítomným osobám. Nesmějí odevzdávat nebo přijímat peníze, dopisy nebo jiné věci, s výjimkou věcí povolených ředitelem věznice nebo jím pověřeným zaměstnancem Vězeňské služby.</p> <p>8) Odsouzenému může ředitel věznice povolit v souvislosti s návštěvou opuštění věznice, lze-li mít důvodně za to, že tím nebude ohrožen účel výkonu trestu.</p> <p>9) Zaměstnanec Vězeňské služby je oprávněn návštěvu přerušit nebo předčasně ukončit bez náhrady, jestliže odsouzený nebo návštěvníci přes upozornění porušují pořádek, kázeň nebo bezpečnost věznice.</p>
--	--	--

Příloha č. 16: graf - počet přijatých chovanců do ÚpVZD Brno v jednotlivých letech (zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

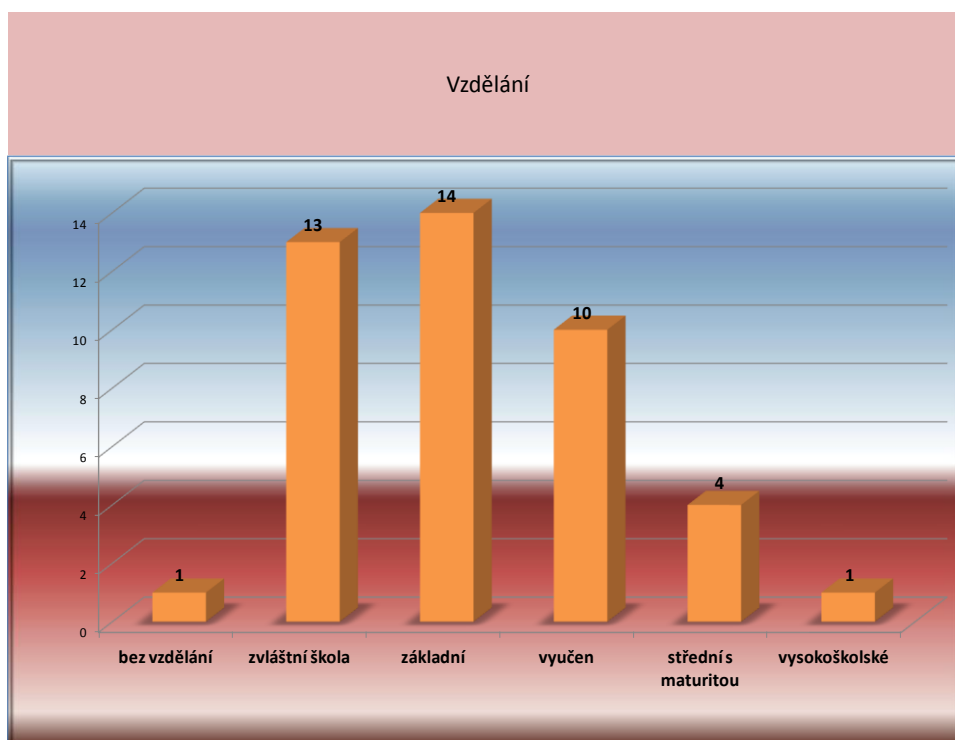
Příloha č. 17: graf - složení chovanců zabezpečovací detence v ČR podle věku

(zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

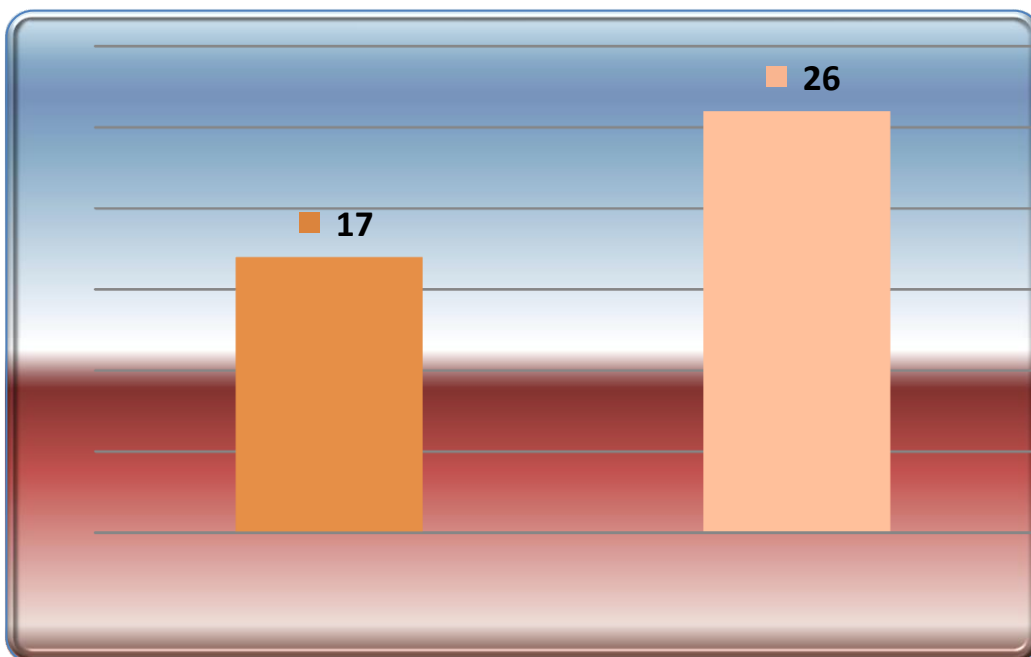
Příloha č. 18: graf - chovanci zabezpečovací detence v ČR podle vzdělání

(zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

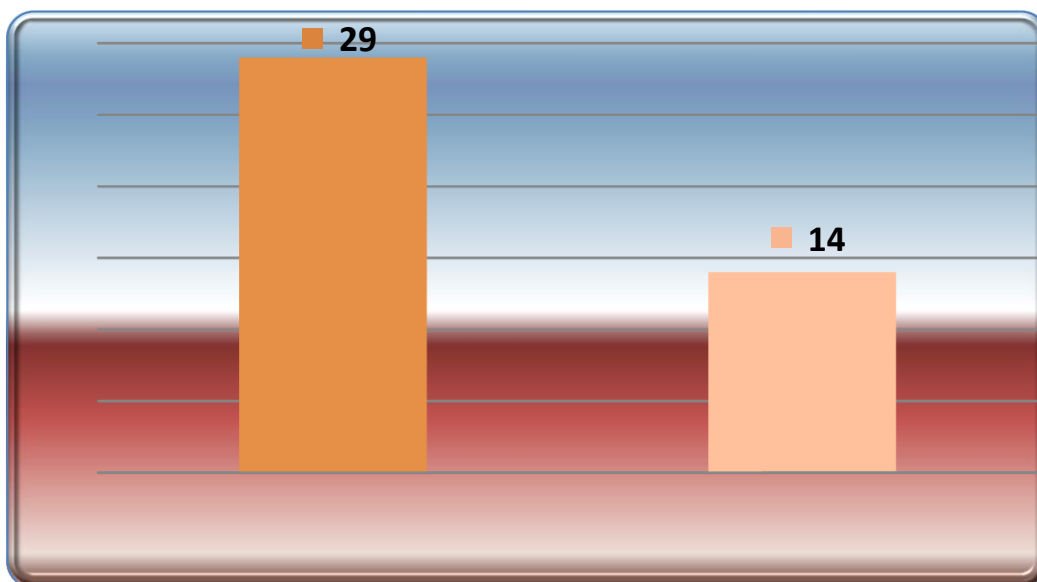
Příloha č. 19: graf - chovanci zabezpečovací detence v ČR dle sociálního zázemí*

(zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

*17 má sociální zázemí, 26 sociální zázemí nemá

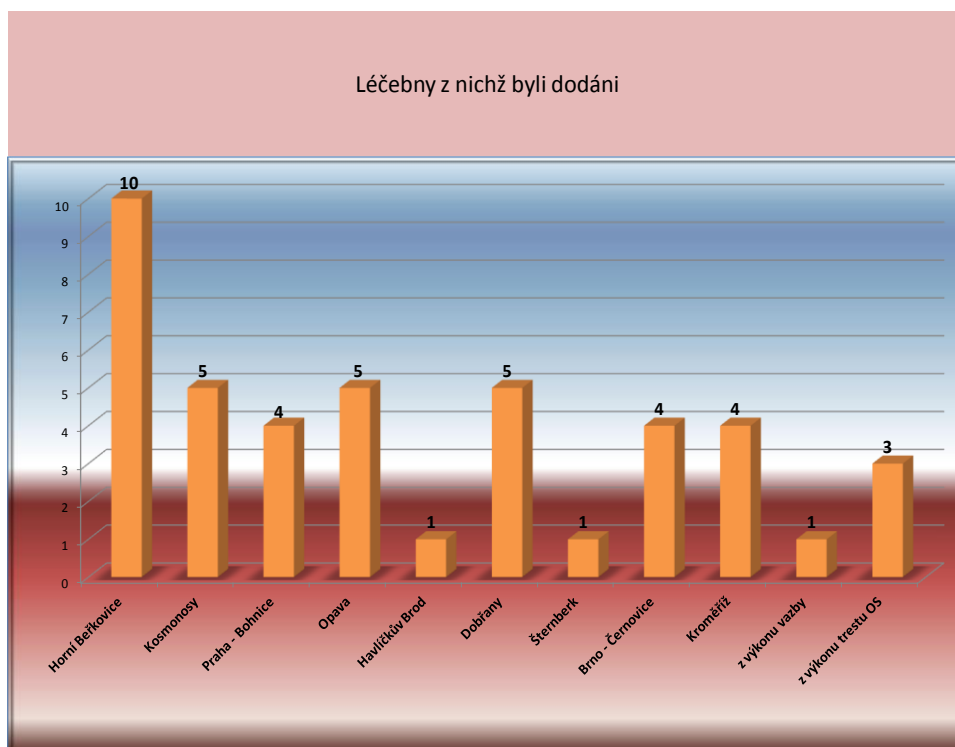
Příloha č. 20: graf - dělení chovanců zabezpečovací detence dle svéprávnosti**
(zdroj – interní materiály ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

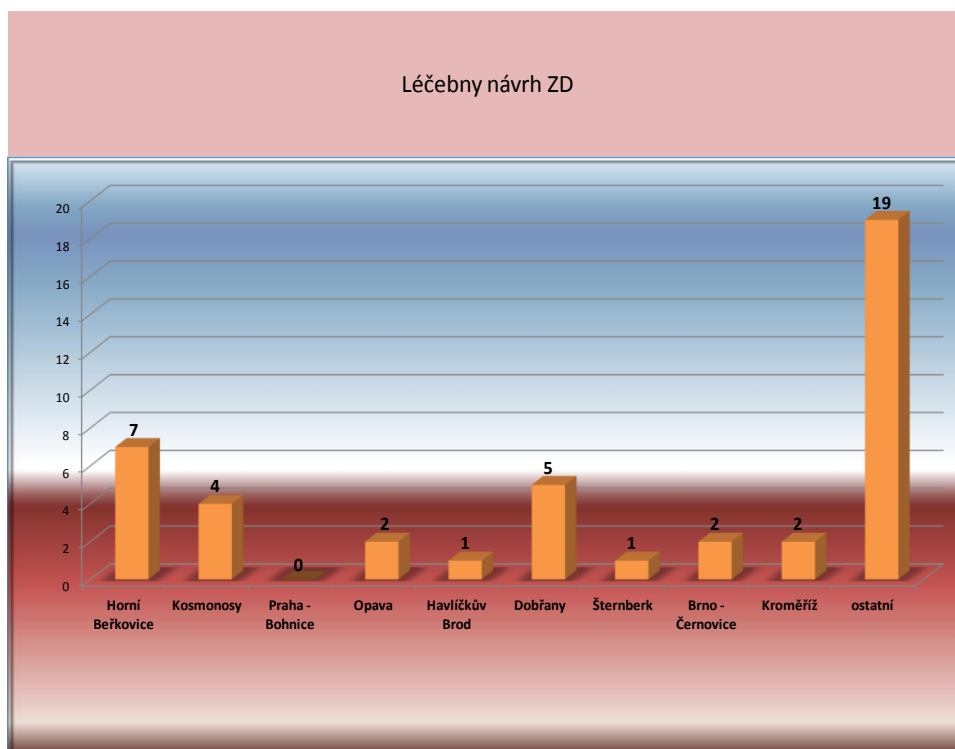
(zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

**29 zbaveno svéprávnosti

Příloha č. 21: graf - léčebny v ČR, z nichž byli dodáni chovanci do zabezpečovací detence (zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

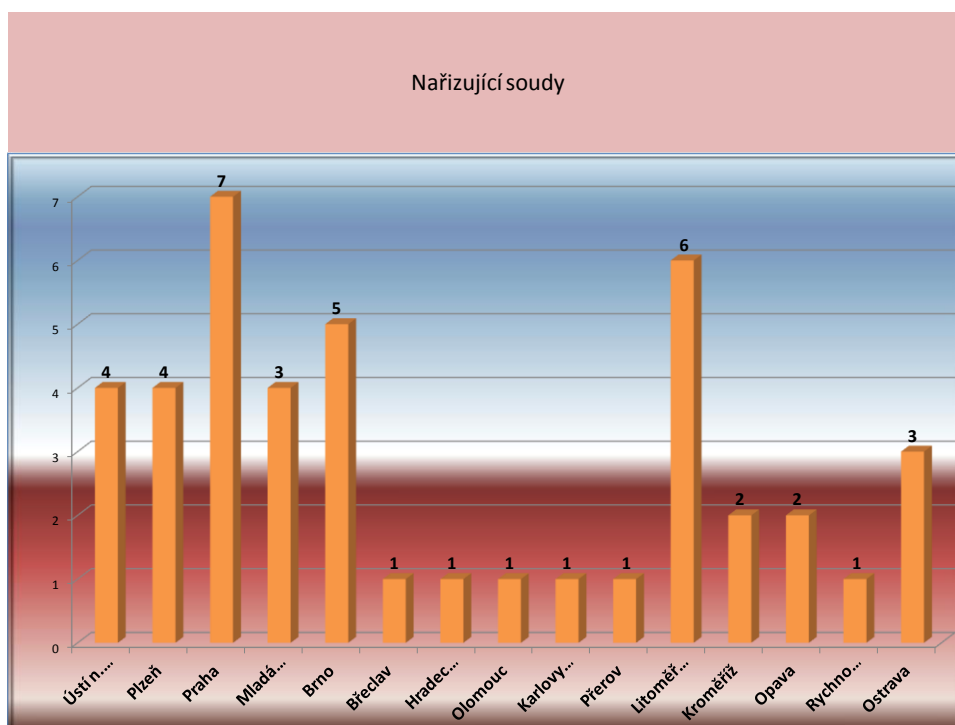

Příloha č. 22: graf - návrhy na umístění do zabezpečovací detence podané léčebnami (zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

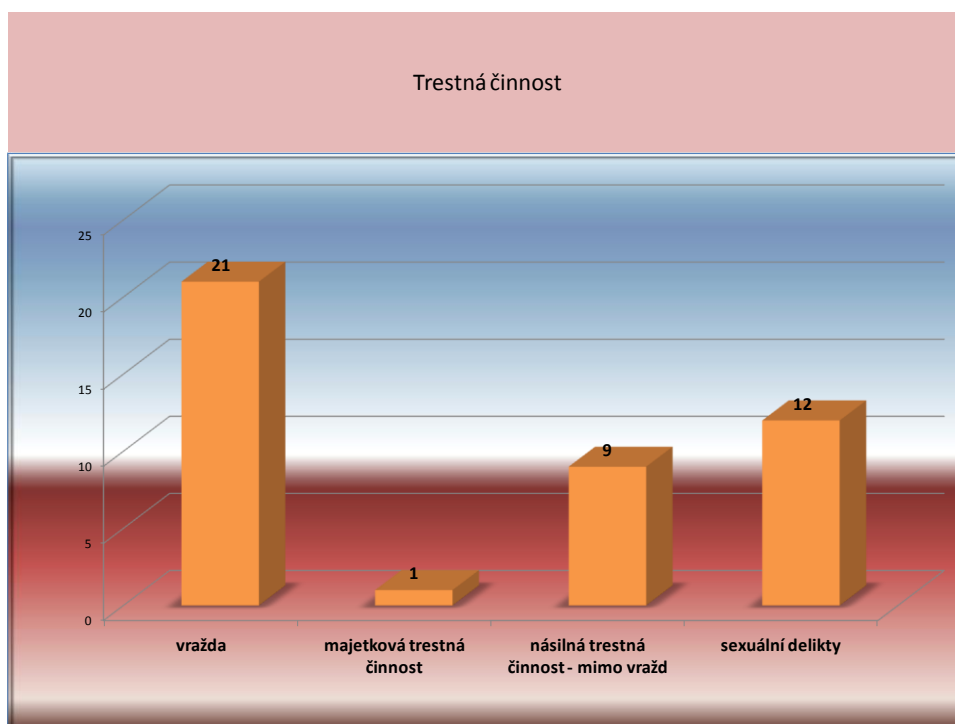

Příloha č. 23: graf, soudy nařizující zabezpečovací detenci

(zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

Příloha č. 24: graf - chovanci zabezpečovací detence podle druhů hlavní trestné činnosti (zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno k 7.3.2014)

Příloha č. 25: graf - chovanci zabezpečovací detence podle hlavní diagnózy

(zdroj – interní materiál ÚpVZD Brno 7.3.2014)

